

การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

นางสาวชิตชนก แก้วมณี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

The Use of Music and Dramatic Arts Instructional Media of
Primary Education Teachers under Chiang Mai Primary
Education Service Area Office 3

Miss Chidchanok Kaewmanee

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Technology and Communications

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับ
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่ เขต 3

ชื่อและนามสกุล นางสาวชิตชนก แก้วมณี

แขนงวิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2558

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศันสนีย์ สังสรรค์อรรถ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถนพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ผู้ศึกษา นางสาวชิตชนก แก้วมณี **รหัสนักศึกษา** 2562700761 **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา) **อาจารย์ที่ปรึกษา** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ
ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ของครู
ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 361 คน ด้วยวิธีการ
สุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของ
ครูระดับประถมศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับ
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า (1) ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก
โดยประเภทของสื่อการสอนที่ครูใช้ ได้แก่ หนังสือเรียน แบบเรียน รูปภาพ วิดิทัศน์ และข้อมูลจากเว็บไซต์
ด้านการวางแผนการใช้สื่อการสอน คือ มีการเลือก ดัดแปลงหรือออกแบบสื่อการสอน ด้านการเตรียมการใช้
สื่อการสอน คือมีการจัดลำดับการใช้สื่อการสอน ด้านวิธีการใช้สื่อการสอน คือมีการใช้สื่อการสอนเสนอ
เนื้อหาบทเรียน และด้านการประเมินการใช้สื่อการสอน มีการประเมินการวางแผนและการใช้สื่อการสอน
(2) ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาการเลือก
สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับระดับของนักเรียน ปัญหาการจัดหาและเตรียมสื่อการสอนให้เพียงพอต่อความ
ต้องการของนักเรียน ปัญหาการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและเอกสารคู่มือในการใช้สื่อการสอน และ
ปัญหาการขาดการประเมินผลการใช้หรือรายงานของการใช้สื่อการสอน และ (3) ด้านความต้องการการ
สนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก โดยความต้องการความรู้ในการใช้
สื่อการสอน คือ ต้องการความรู้ในการดูแล รักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน ความต้องการในการจัดหาสื่อการ
สอน คือ ต้องการเลือกสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้ว และความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหาร
ในการใช้สื่อการสอน คือ ต้องการให้ผู้บริหารและครูมีการวางแผนร่วมกันในการวางระบบการใช้สื่อการสอน

คำสำคัญ สื่อการสอน ดนตรี นาฏศิลป์ ประถมศึกษา

Independent Study title: The Use of Music and Dramatic Arts Instructional Media of Primary Education Teachers under Chiang Mai Primary Education Service Area Office 3

Author: Miss Chidchanok Kaewmanee; ID: 2562700761;

Degree: Master of Education (Educational Technology and Communications);

Independent Study advisor: Dr. Taweewat Watthanakuljaroen, Assistant Professor;

Academic year: 2014

Abstract

The purpose of this study was to investigate the use of music and dramatic arts instructional media of primary education teachers under Chiang Mai Primary Education Service Area Office 3.

The research sample consisted of 361 randomly selected primary school teachers teaching music courses and dramatic arts courses in schools under Chiang Mai Primary Education Service Area Office 3. The employed research instrument was a questionnaire on the use of music and dramatic arts instructional media of primary education teachers. Statistics employed for data analysis were the percentage, mean, and standard deviation.

Research findings showed that the overall rating mean for the use of music and dramatic arts instructional media of primary education teachers under Chiang Mai Primary Education Service Area Office 3 was at the high level. When specific aspects of the use were considered, it was found that (1) the rating mean for the state of using music and dramatic arts instructional media was at the high level with the following details: on the types of employed instructional media, they used textbooks, lesson books, pictures, videos, and web-based information; on the planning for using instructional media, they selected, adapted or designed the instructional media; on the preparation for using instructional media, they arranged the order of using instructional media; on the method of using instructional media, they used instructional media for presentation of the lesson contents; on the evaluation of using instructional media, they evaluated the planning and using of instructional media; (2) the rating mean for the problems of using music and dramatic arts instructional media was at the moderate level with the following details: the teachers had the problem of selection of inappropriate instructional media for the students, the problem of insufficient acquisition and preparation of instructional media for students' needs, the problem of the lack of facilities and teacher's manual for using instructional media, and the problem of the lack of evaluation of and report on the use of instructional media; and (3) the rating mean for the supporting needs on using music and dramatic arts instructional media was at the high level with the following details: their need for knowledge on using instructional media was that on knowledge concerning the care and maintenance of instructional media, their need for acquisition of instructional media was that for selection of existing instructional media, and their need for the supports from administrators was that they would like to see the collaboration of administrators and teachers in planning to set the system for using instructional media.

Keywords: Instructional media, Music, Dramatic arts, Primary education

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จได้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ ประธานที่ปรึกษางานวิจัยค้นคว้าอิสระ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และติดตามการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้อย่างใกล้ชิดเสมอมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศันสนีย์ สังสรรค์อนันต์ ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบในการศึกษาค้นคว้าอิสระและให้คำแนะนำในการปรับปรุงงานวิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูภูมิศักดิ์ เขมวิมุตติวงศ์ และอาจารย์ ดร. วราภรณ์ สีนถาวร ที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้คำปรึกษา ชี้แนะ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร และคณะครูผู้สอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในตอบแบบสอบถามข้อมูลการทำวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่าน ทั้งคณาจารย์ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและครอบครัวอันมีคุณค่ายิ่ง ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ พร้อมทั้งให้กำลังใจในการทำวิจัยตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการทำวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมเป็นเครื่องบูชาพระคุณ แต่บิดามารดาผู้มีพระคุณและคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน

ชิดชนก แก้วมณี

ตุลาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
ขอบเขตการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
สื่อการสอน	10
สื่อการสอนวิชาดนตรี	24
สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์	34
การเรียนการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	42
โรงเรียนและนักเรียนระดับประถมศึกษา	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	62
ตอนที่ 2 การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3	65
ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3	81
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
สรุปการวิจัย	83
อภิปรายผล	85
ข้อเสนอแนะ	87
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	94
ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	95
ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	97
ค ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม	110
ง หนังสือตอบรับการนำส่งแบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย	119
ประวัติผู้ศึกษา	123

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	62
ตารางที่ 4.2 การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม	65
ตารางที่ 4.3 ประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวม	66
ตารางที่ 4.4 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประเภทสิ่งพิมพ์	66
ตารางที่ 4.5 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประเภทวัสดุ	67
ตารางที่ 4.6 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประเภทอุปกรณ์	68
ตารางที่ 4.7 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประเภทเทคนิคหรือวิธีการ	69
ตารางที่ 4.8 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ	69
ตารางที่ 4.9 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวม	70
ตารางที่ 4.10 ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	71
ตารางที่ 4.11 ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	71
ตารางที่ 4.12 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	72
ตารางที่ 4.13 ขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	73
ตารางที่ 4.14 ปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวม	73
ตารางที่ 4.15 ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	74
ตารางที่ 4.16 ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	75
ตารางที่ 4.17 ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	76
ตารางที่ 4.18 ปัญหาขั้นการประเมินผลสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	77
ตารางที่ 4.19 ความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวม	77
ตารางที่ 4.20 ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	78
ตารางที่ 4.21 ความต้องการการจัดหาสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	79
ตารางที่ 4.22 ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน วิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	79

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้จำเป็นต้องมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ รู้จักคิดแก้ปัญหา และสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ การศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการเสริมสร้างบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยปัจจัยที่สำคัญในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง ได้แก่ ครูต้องนำเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา โดยเฉพาะเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการนำเสนอ และถ่ายทอดความรู้

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาที่หลากหลาย และมีช่องทางการรับข่าวสาร และองค์ความรู้ได้จากทุกมุมโลก ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ของนักเรียนไทยให้ทัดเทียมกับนานาชาติมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 18 - 19)

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรา 66 เด็กไทยมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกทำได้ เพื่อให้มีทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

สื่อการสอนมีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้กับนักเรียนมากยิ่งขึ้น และยังมีบทบาทที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปบูรณาการ เพื่อใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพต้องสนองต่อความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มากที่สุด (กมล เวียสุวรรณ และนิตยา เวียสุวรรณ, 2539, น. 1) สื่อการสอนจึงเป็นเครื่องมือช่วยถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการคิด สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมแก่นักเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2544, น. 1)

ปัจจุบันการเรียนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการส่งเสริมในวิชาดนตรีเป็นการปลูกฝังทัศนคติที่ดี ช่วยให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของวิชาดนตรี ซึ่งการปลูกฝังและสร้างทัศนคติที่ดีนั้น ต้องมุ่งเน้นเพื่อการปลูกฝังนิสัยให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความเข้าใจ และซาบซึ้งในคุณค่าของวิชาดนตรี (วิภา หงษ์ทอง, 2541, น. 1) โดยวิชานาฏศิลป์ เป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ ที่คนไทยทุกคนควรอนุรักษ์และหวงแหนไว้ เด็กไทยทุกคนควร มีทักษะทางด้านวิชานาฏศิลป์ ทุกชาติทุกภาษาต่างก็มีศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์ประจำชาติของตน พร้อมทั้งเป็นมรดกที่ต้องสืบสานกันต่อไป สำหรับชาติไทยนั้นในบรรดาศิลปะทั้งปวงที่แสดงออกซึ่งสัญลักษณ์แห่งชาติและเป็นเครื่องมือวัดความเป็นมาของประวัติศาสตร์ได้อย่างดียิ่งนั้น “นาฏศิลป์” นับเป็นศิลปะที่เด่นที่สุด (เรณู โกศินานนท์, 2535, น. 1)

1.1 สภาพที่พึงประสงค์

1.1.1 สภาพที่พึงประสงค์ด้านการเรียนการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

กล่าวคือ การเรียนการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพนักเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระดับสูงที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ และมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 4)

1) *ด้านพุทธิพิสัย* เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสมองในด้านความรู้และความคิด ซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านสติปัญญาซึ่งแยกย่อยออกเป็น 6 ชั้น คือ (1) ความรู้ความจำ มุ่งหวังให้นักเรียนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ จดจำโน้ตเพลง ชนิดของเครื่องดนตรี นาฏยศัพท์ที่เรียนมาได้ และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่จำมานั้นได้อย่างถูกต้อง (2) ความเข้าใจ มุ่งหวังให้นักเรียนมีความสามารถในการแปลความและขยายความของเนื้อเพลง จังหวะ และนาฏยศัพท์ได้ (3) การนำไปใช้ มุ่งหวังให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถที่จะนำหลักการหรือแบบแผนที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (4) การวิเคราะห์ มุ่งหวังให้สามารถแยกแยะความสัมพันธ์ของเครื่องดนตรีกับจังหวะ ความสัมพันธ์ของนาฏยศัพท์และการรำได้ (5) การสังเคราะห์ มุ่งหวังให้นักเรียนมีความสามารถในการรวบรวมหรือเรียบเรียงลำดับก่อนหลัง และความน่าจะเป็นจากประสบการณ์ที่เคยเรียนรู้มา หรือสังเคราะห์ขึ้นมาใหม่ได้

และ (6) การประเมินค่า นักเรียนมีความสามารถในการตัดสินใจดนตรี เครื่องดนตรี และการรำ มีคุณค่าด้านความถูกต้อง ไพเราะ สวยงามตามเกณฑ์มาตรฐานที่วางไว้

2) *ด้านจิตพิสัย* เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียนโดยมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดความเต็มใจ สนใจที่จะเรียน มีความรู้สึกยินยอมตอบสนอง และพอใจที่จะตอบสนองการเรียนรู้อยอมรับคุณค่า ชื่นชมพอใจและเชื่อถือเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านดนตรี และนาฏศิลป์ตลอดไป

3) *ด้านทักษะพิสัย* เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดจากการเล่นดนตรี ร้องเพลง รำไทย จนเกิดความชำนาญ โดยมีการลงมือกระทำหรือปฏิบัติตามแบบหรือตัวอย่างที่สนใจและกระทำอย่างถูกต้องอย่างต่อเนื่อง เป็นการกระทำหรือปฏิบัติจนเกิดความสามารถปฏิบัติได้แคล่วคล่องเป็นธรรมชาติ เป็นต้น ด้วยเหตุที่ต้องการให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ทาง จึงพึงประสงค์หาสื่อการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น

1.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ด้านสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ กล่าวคือ สื่อการสอนควรเป็นสื่อที่นักเรียนและครูใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นักเรียนและครูสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ในการเรียนรู้ มีวิจารณ์ญาณในการเลือกใช้สื่อ ลักษณะของสื่อควรมีอย่างหลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ สื่อวิธีการ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 3) สื่อการเรียนรู้หรือสื่อการสอนเป็นเครื่องมือช่วยถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ การคิด เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมแก่นักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (วิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์) เป็นทักษะที่ต้องใช้กระบวนการทางกาย เนื้อหาสาระทางวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์เป็นประสบการณ์รูปธรรม การใช้สื่อการสอนจึงมุ่งไปที่การสร้างสภาพการณ์และประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจประสบการณ์รูปธรรมดีขึ้น

1.1.3 สภาพที่พึงประสงค์ด้านการใช้สื่อการสอนของครู กล่าวคือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะบังเกิดทั้งประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นครูต้องมีความสามารถในการใช้สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอน และลักษณะเฉพาะของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันไปในหลากหลายคุณลักษณะ อย่างไรก็ตามในการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ คือ (1) คำนึงถึงเกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนการสอน (2) คำนึงถึงวัตถุประสงค์ทางการเรียนการสอน และ (3) คำนึงถึงเงื่อนไข สภาพการณ์ และกิจกรรมทางการเรียนรู้ ดังนั้นในการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ครูควรมีการจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ สื่อวิธีการ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ยุคปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและเติมเต็มความรู้ในส่วนที่ขาดหายไป และพัฒนาศักยภาพนักเรียนให้ได้มาตรฐาน

1.2 สภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

1.2.1 สภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันด้านการเรียนการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

กล่าวคือ ครูโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีคู่มือของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการและของสำนักพิมพ์ต่างๆ ให้ได้เลือกใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูต้องเลือกใช้คู่มือครูให้สอดคล้องกับหนังสือเรียนของนักเรียน ซึ่งในคู่มือครูประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน การประเมินผล แหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะในเรื่องของสื่อการสอนได้กำหนดสื่อการสอนเพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

1.2.2 สภาพที่เป็นปัจจุบันด้านสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ กล่าวคือ ในการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 สื่อการสอนส่วนใหญ่เป็นภาพนิ่ง ประกอบชนิดของเครื่องดนตรี ทำทางกรร่ารำ มีครูเป็นผู้สอน และสาธิตท่าทางให้กับนักเรียน โดยสาธิตประกอบการบรรยาย ซึ่งเป็นการสอนโดยใช้ครูเป็นศูนย์กลาง เน้นพัฒนาการทางทักษะและปฏิบัติตามคำสั่ง

1.2.3 สภาพที่เป็นปัจจุบันด้านการใช้สื่อการสอนของครู กล่าวคือ ครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์มีการใช้สื่อการสอนแบบเดิม และไม่หลากหลาย สื่อการสอนที่มีเป็นสื่อการสอน ประเภทอุปกรณ์ และสื่อของจริง โดยการใช้สื่อการสอนส่วนใหญ่เป็นการใช้สื่อประกอบการสอน โดยไม่มีสื่อการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้สำหรับการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

1.3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

1.3.1 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นด้านการเรียนการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

กล่าวคือ จากสภาพการเรียนการสอนวิชาดนตรี วิชานาฏศิลป์ในปัจจุบัน พบปัญหาคือ จำนวนครูไม่เพียงพอ มีการจัดกิจกรรมเสริมอื่นๆ มากขึ้น ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ใช้การบรรยายประกอบการสาธิต โดยครูสาธิตการเล่นดนตรีหรือการรำให้นักเรียนปฏิบัติตาม แต่เนื่องจากจำนวนนักเรียนมีจำนวนมากส่งผลให้ปฏิบัติตามไม่ทัน และไม่กล้าถามครู นักเรียนไม่สามารถจดจำตัวโน้ต ทำทางกรร่ารำได้หมด และไม่สามารถทบทวนได้ด้วยตนเอง ไม่มั่นใจในการสอบปฏิบัติ ทำให้ผลการประเมินภาคปฏิบัติไม่เป็นไปตามเกณฑ์ หลังเรียนแล้วนักเรียนไม่สามารถเล่นเครื่องดนตรี หรือแสดงท่ารำได้

1.3.2 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นด้านสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ กล่าวคือ สถานศึกษายังขาดอุปกรณ์สื่อการสอนและวิธีการที่ใช้ประกอบการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

รวมทั้งขาดสื่อการสอนที่ให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ขาดความหลากหลายของประเภทสื่อการสอนที่ใช้ และไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

1.3.3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นด้านการใช้สื่อการสอนของครู กล่าวคือ ครูใช้สื่อการสอนไม่หลากหลาย และเป็นสื่อการสอนที่มีอยู่เดิม ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร นอกจากนี้ การใช้สื่อการสอนส่วนใหญ่ยังขาดการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ก่อให้เกิดความสนใจ และกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนเท่าที่ควร

1.4 ความพยายามในการแก้ปัญหา

ความพยายามในการแก้ปัญหาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้จัดสรรงบประมาณในการจัดอบรมครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะให้กับบุคลากรครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ให้ครูนำงบประมาณมาใช้ในการผลิตสื่อของจริง ได้แก่ เครื่องดนตรีจากวัสดุอุปกรณ์ภายในท้องถิ่น และผลิตสื่อโสตทัศน อาติ วิดิทัศน์การแสดงนาฏยศัพท์ เป็นต้น

ในส่วนของความพยายามแก้ไขปัญหากองงานวิจัย พบว่า ยังไม่พบการวิจัยเชิงสำรวจในประเด็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 แต่พบงานวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งมีบริบทใกล้เคียง และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการวิจัยนี้ได้ในช่วงปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2552 จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ (1) สุวดี พิณประภักดิ์ (2543) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนเนื้อหาวิชา ดนตรีของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการใช้สื่อการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 2.61 (2) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการเรียนการสอนวิชาดนตรีของครูอยู่ในระดับปานกลางตามค่าเฉลี่ย 2.57 และ (3) ความต้องการในการพัฒนาการใช้สื่อการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 3.18 (2) จริญญา แสนเจริญสุข (2544) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนกิจกรรมวิชาดนตรี - วิชานาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยส่วนรวมและจำแนกตามวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา มีปัญหาการใช้สื่อการสอนโดยภาพรวมและเป็นราย 2 ด้าน คือ ด้านการเตรียมสื่อการสอน และด้านการเลือกสื่อการสอนอยู่ในระดับมาก และอีก 2 ด้านที่เหลือ มีปัญหาการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลางโดยมีปัญหาคือเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้าน ดังนี้ สื่อการสอนที่กำหนดใช้ไม่ค่อยมีความหลากหลายและทันสมัย ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการสนับสนุนสื่อการสอน วิชาดนตรี - วิชานาฏศิลป์ ครูสามารถใช้สื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการปรับปรุงสื่อการสอนให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ นอกจากนี้ ครูที่สำเร็จการศึกษาวิชาเอกต่างกัน มีปัญหาการใช้สื่อการสอนโดยรวม

และเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) (3) จีระศักดิ์ ศรีรัตน์ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษา พบว่า (1) ครูโดยรวม ครูในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัญหาในการเรียนการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ กลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัย ในด้านสื่อการเรียนการสอนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาโดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร และด้านสื่อการเรียนการสอน (4) วราภรณ์ ยุงหนู (2552) ทำการวิจัยเรื่อง ครูภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรีประจำห้องเรียน ระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดครูภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรีประจำห้องเรียนระดับประถมศึกษา โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ บุคคล 2 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านระดับประถมศึกษา และครูสอนดนตรีระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูภัณฑ์และการสื่อการสอนดนตรีที่ต้องมีประจำในห้องเรียน ได้แก่ ครูภัณฑ์เครื่องดนตรี ดังเช่น เปียโนไฟฟ้าหรือคีย์บอร์ด ระนาดเอก อังกะลุง ครูภัณฑ์ไฟฟ้า และ ICT ดังเช่น คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ เครื่องเล่นมัลติมีเดีย ครูภัณฑ์อื่นๆ ดังเช่น กระดานบรรทัด 5 เส้น สื่อสิ่งพิมพ์ ดังเช่น หนังสือนิทานประกอบเพลง สมุดภาพเครื่องดนตรีหนังสือเพลงร้องสำหรับเด็กประถม สื่อเทคโนโลยี ดังเช่น ซีดี/เทปเพลงประกอบการสอน วีดิทัศน์การแสดงดนตรี วีดิทัศน์ การสาธิตเครื่องดนตรี และ (5) วราภรณ์ นาโควงศ์ (2552) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางพัฒนาการสอนวิชานาฏศิลป์ของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการสอนวิชานาฏศิลป์ของครูโรงเรียนระดับเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผล และด้านงานวิจัยในชั้นเรียน ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูสอนวิชานาฏศิลป์ของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 145 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากงานวิจัยที่ผ่านมาสรุปได้ว่า งานวิจัยในประเทศในช่วงปี พ.ศ.2543 - 2552 ทั้งหมดใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเน้นการศึกษาสภาพการใช้สื่อการเรียนการสอน ปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอน และแนวทางการพัฒนาการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเป็นหลัก ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า มีการสำรวจสื่อการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาดนตรีของครูสภาพการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูกิจกรรมวิชาดนตรี - วิชานาฏศิลป์ มีปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอน คือ ด้านการเตรียมสื่อการเรียนการสอน

1.5 แนวทางที่ผู้วิจัยจะดำเนินการแก้ปัญหา

จากปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการใช้สื่อการสอนของครู มีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ยกกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น สอดคล้องความต้องการการเรียนรู้ของนักเรียน เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนให้กับนักเรียนมากขึ้น นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน การดำเนินการแก้ไขปัญหามาเป็นการดำเนินการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ยังไม่ได้มีการสำรวจข้อมูลการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผน สนับสนุน และส่งเสริมการใช้สื่อการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและครูอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา

2.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา

2.2.3 เพื่อศึกษาความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1,530 คน จาก 153 โรงเรียน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 361 คนด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย ตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1967, p. 886) ที่ความเชื่อมั่น 95%

3.3 ขอบข่ายเนื้อหาสาระในการวิจัย ครอบคลุม (1) ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (2) ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ และ (3) ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

3.4 เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นด้านการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

3.5 ระยะเวลาในการทำวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางหรือช่องทางที่ใช้นำเรื่องราว ข้อมูลความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียน ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ สื่อเทคนิคหรือวิธีการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อทำให้การเรียนรู้หรือการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 การใช้สื่อการสอน หมายถึง การนำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ สื่อเทคนิคหรือวิธีการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มาจากครูนำมาช่วยในการนำเรื่องราวข้อมูลความรู้ของผู้ส่งสารหรือครูไปสู่ผู้รับหรือผู้เรียน เพื่อทำให้การเรียนรู้หรือการเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม 1) ด้านสภาพการใช้สื่อการสอน

วิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (2) ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ และ (3) ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

4.3 วิชาดนตรี หมายถึง ศาสตร์แห่งเสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลงโดยมีแบบแผน และโครงสร้างอย่างชัดเจน หรือเครื่องบรรเลงซึ่งมีเสียงดังทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน หรือเกิดอารมณ์รัก โศกเศร้าได้ตามทำนองเพลง

4.4 วิชานาฏศิลป์ หมายถึง ศาสตร์แห่งการพ้อนรำ การเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆ ของร่างกายที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นอย่างประณีต อ่อนช้อย เพื่อให้เกิดความรื่นรมย์อันโน้มน้าวอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตาม

4.5 ครู หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ในระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558

4.6 โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 หมายถึง สถานที่ที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 153 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเชียงดาว อำเภอไชยปราการ อำเภอเวียงแหง อำเภอฝาง และอำเภอแม่เมาะ โดยมีลักษณะภูมิประเทศและบริบทของโรงเรียนที่ปกคลุมไปด้วยภูเขาสูงสลับกับพื้นที่ราบระหว่างภูเขา

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

5.2 ได้แนวทางในการวางแผน สนับสนุน และการส่งเสริมการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (1) สื่อการสอน (2) สื่อการสอนวิชาดนตรี (3) สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ (4) การเรียนการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (5) โรงเรียนและนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 และ (6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สื่อการสอน

การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับสื่อการสอน ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาครอบคลุม (1) ความหมายของสื่อการสอน (2) ประเภทสื่อการสอน (3) คุณค่าของสื่อการสอน (4) หลักการเลือกใช้สื่อการสอน และ (5) ประโยชน์ของสื่อการสอน

1.1 ความหมายสื่อการสอน

นักวิชาการกล่าวถึงความหมายของสื่อการสอนไว้ดังนี้

กิตานันท์ มลิทอง (2543, น. 89) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอน หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิทยู โทรทัศน์ วีดิทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษาเป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับการสอนของครูส่งไปถึงนักเรียนทำให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้ได้เป็นอย่างดี

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2545, น. 49) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน (Instructional Media) คือ ตัวกลางที่ช่วยนำความรู้ไปสู่ผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ต้องการ แต่เดิมใช้คำว่า “อุปกรณ์การสอน” ซึ่งมีความหมายแคบกว่าคำว่า “สื่อการเรียนการสอน” เพราะอุปกรณ์การสอน หมายถึง วัสดุสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือตัวบุคคลเท่านั้น ดังนั้นในแผนการสอนปัจจุบัน จึงใช้คำว่า “สื่อการเรียนการสอน” แทนคำว่า “อุปกรณ์การสอน” และยังแบ่งอีกว่าถ้าเป็นสื่อที่ครูใช้ให้เรียกว่า “สื่อการสอน” ถ้าเป็นสื่อที่นักเรียนใช้ให้เรียกว่า “สื่อการเรียน”

หนูม้วน ร่มแก้ว (2545, น. 125) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ และเทคนิควิธีการต่างๆ ด้วย

สุกัญญา แพงโสม (2545, น. 117) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่ครูหรือนักเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจจะเป็นวัสดุ รวมทั้งอุปกรณ์ วิธีการและกิจกรรม

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545, น. 239) กล่าวว่า สื่อการสอน คือ ตัวกลางหรือสิ่งต่างๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของครูถึงนักเรียน และทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี

จริยา เหนียนเฉลย (2546, น. 9) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า สื่อการสอน คือ การนำเอาเทคโนโลยีซึ่งเป็นระบบการประยุกต์ผลิตรวมทางวิทยาศาสตร์ (ในแง่วัสดุ) และผลิตรวมทางวิศวกรรมศาสตร์ (ในแง่เครื่องมือ) โดยยึดหลักทางพฤติกรรม (ในแง่วิธีการ) มาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ทำให้บทเรียนที่เป็นนามธรรมกลับกลายเป็นรูปธรรม นักเรียนจะเกิดความคิดสร้างสรรค์และมีกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น โดยมีครูเป็นผู้ส่งข้อมูลที่เรียกว่า สาร (Message) ส่งผ่านทางสื่อ (Media) หรือ (Channel) และผู้รับสารก็คือ นักเรียนซึ่งจะมีการสนองกลับในเชิงการสื่อสาร 2 ทาง (Two-Way Communication)

ศิริพร ชีปนวัฒนา (2548, น. 164) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ครูและนักเรียนใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ตลอดจนทัศนคติต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551, น. 12) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุและอุปกรณ์ หรืออาจเป็นวิธีการที่เป็นตัวกลางการถ่ายทอด ในการสื่อความหมายเพื่อให้รับรู้ทั้งผู้ส่งสารและ ผู้รับสารมีความเข้าใจที่ตรงกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น. 22) กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้เข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะ ตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่าย การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของนักเรียน

สำลี รักสุทธิ (2553, น. 9) กล่าวว่า สื่อ คือตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ แพลตฟอร์มหรือช่วยทำให้เนื้อหาที่ยากให้เป็นง่าย ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนอย่างเป็นรูปธรรมแบบง่ายๆ ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานตื่นเต้น ไร่ใจ

นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องที่เรียน สามารถแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ ทำให้การจัดการศึกษาเรียนรู้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว บรรลุเป้าหมายได้ง่ายกว่า

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2554) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ (สิ่งสิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ผู้พังได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรมละคร เกม การทดลอง ฯลฯ) ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติ และค่านิยม) และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป สื่อการสอน หมายถึง การนำสิ่งต่างๆ ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี กิจกรรม ทักษะ วิธีการหรือเทคนิคต่างๆ มาใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ระหว่างครูและนักเรียน ในกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ประเภทสื่อการสอน

นักวิชาการกล่าวถึงประเภทสื่อการสอนไว้ดังนี้
กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 7) ได้กล่าวถึงลักษณะของสื่อการเรียนรู้ไว้ดังนี้
สื่อที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนและการสอนโดยตรงตามวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เคยมีมาแล้วทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ เหตุการณ์ หรือความคิดก็ตามถือเป็นสื่อการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับนักเรียนได้เรียนรู้ได้จากสิ่งนั้นๆ หรือนำสิ่งเหล่านั้นเข้ามาสู่การเรียนของเราหรือไม่ สื่อทั้งหมดอาจจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งได้แสดงหรือจำแนกหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้หนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อเพื่อแสดงความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายประเภท เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร จดหมาย จดหมายเหตุ บันทึก รายงาน วิทยานิพนธ์

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ได้ผลิตขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ สื่อการเรียนรู้ดังกล่าว เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดิทัศน์) แถบบันทึกเสียง สไลด์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยียังหมายถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอน การศึกษาผ่านดาวเทียม

3. สื่ออื่นๆ นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยีแล้ว ยังมีสื่ออื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอนซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อ 2 ประเภทดังกล่าว เพราะสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ท้องถิ่นที่ขาดแคลนสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยี สื่อเหล่านี้อาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

3.1 สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด เจตคติ และปฏิบัติตนไปสู่บุคคลอื่น

สื่อบุคคลอาจเป็นบุคลากรที่อยู่ในระบบโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ครู ตัวนักเรียน นักการภารโรง หรือ อาจเป็นบุคลากรภายนอกระบบโรงเรียน เช่น บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความสำคัญ และเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่างๆ

3.2 สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสภาพที่อยู่รอบตัวนักเรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ สัตว์ชนิดต่างๆ ปรากฏการณ์แผ่นดินไหว สภาพดินฟ้าอากาศ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการหรือแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งครูหาได้ไม่ยาก

3.3 สื่อกิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ครูหรือนักเรียนกำหนดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของนักเรียน เช่น การแสดงละครบทบาทสมมติ การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ การไปทัศนศึกษาออกสถานที่ การทำโครงการ เกม เพลง การปฏิบัติตามใบงาน ฯลฯ

3.4 สื่อวัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ นอกจากนี้ยังรวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น อุปกรณ์ทดลองวิทยาศาสตร์ เครื่องมือวิชาช่าง

สื่อต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดทำหรือจัดหาให้เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ต้องเชื่อมั่นได้ว่าให้สาระการเรียนรู้ที่ถูกต้อง มีความหมาย และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า ห้องสมุดหรือศูนย์สื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญมากที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

นิคม ทาแดง (2545, น. 16) จำแนกสื่อทางการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การจำแนกประเภทตามช่องทางการส่งและรับสาร สามารถแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ
 - 1.1 สื่อโสตทัศน์ ได้แก่ สื่อกราฟิก วัสดุลายเส้นและแผ่นป้ายต่างๆ สื่อสามมิติ ประเภทหุ่นจำลอง และสื่อเสียง เช่น เทปเสียง
 - 1.2 สื่อมวลชน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์
 - 1.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร วิทยุสื่อสาร โทรทัศน์ปฏิสัมพันธ์ ระบบประชุมทางไกล เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต
2. การจำแนกประเภทตามโครงสร้างความคิด สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ
 - 2.1 แบ่งประเภทสื่อการศึกษาตามลักษณะประสบการณ์ แบ่งตามกรวยประสบการณ์ ตามลำดับจากรูปรธรรมไปหามานธรรม
 - 2.2 แบ่งประเภทสื่อการศึกษาตามการคิดของคน แบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน คือ

2.2.1 ด้านการกระทำ ได้แก่ ของจริง สถานการณ์จำลอง นาฏการ การทดลอง และการศึกษานอกสถานที่

2.2.2 ด้านภาพ ได้แก่ นิทรรศการ โทรทัศน์/ภาพยนตร์ การบันทึกภาพและเสียง ภาพนิ่ง เป็นต้น

2.2.3 ด้านสัญลักษณ์หรือนามธรรม ได้แก่ แผนที่ แผนภูมิ แผนสถิติ ตัวหนังสือในภาษาเขียนหรือเสียงของคำพูดในภาษาพูด

3. การจำแนกประเภทตามโครงสร้างของสื่อ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

3.1 ฮาร์ดแวร์ (Hardware) หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เป็นโลหะและวัสดุเนื้อแข็ง อาวุธ ยุทโธปกรณ์ ตลอดจนทั้งชิ้นส่วนประกอบต่างๆ ของเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านี้ ยังแบ่งออกเป็น 3 ด้าน

3.1.1 วัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ กระดาษ หมึก สี แผ่นโปร่งใส फिल्मถ่ายภาพ ภาพยนตร์ फिल्मถ่ายภาพ แผ่นดิสก์ ฯลฯ

3.1.2 เครื่องมือ ได้แก่ ปากกา ดินสอ คัตเตอร์ จอบ เสียม เป็นต้น

3.1.3 อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องเล่นเทป เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ กล้องถ่ายภาพ ฯลฯ

3.2 ซอฟต์แวร์ (Software) หมายถึง ผลผลิตจากการประยุกต์พฤติกรรมศาสตร์ มาใช้ในการศึกษาและการแนะแนว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน

3.2.1 วัสดุสำเร็จรูป หมายถึง วัสดุที่ได้ดำเนินการออกแบบ และจัดบรรจุเนื้อหาสาระเป็นระบบเพื่อการศึกษาและการแนะแนวเรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งจะนำไปใช้ เช่น ภาพยนตร์ แผ่นโปรแกรมภาพสไลด์ ฯลฯ

3.2.2 กิจกรรมและเกม ได้แก่ การเลียนแบบสถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติและเกมที่จัดเตรียมไว้เพื่อสร้างสถานการณ์ การสื่อสาร การตัดสินใจ เสนอประเด็นความคิด ฯลฯ

3.2.3 วิธีการ หมายถึง เทคนิควิธีลำดับขั้นตอนและระบบในการรวบรวมหรือเสนอเนื้อหาสาระและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาและการแนะแนวในสถานศึกษา

ยุพิน พิพิธกุล (2545, น. 52) ได้จำแนกประเภทของสื่อการเรียนการสอนออกเป็นประเภท ดังนี้

1. วัสดุ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1.1 วัสดุประกอบการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือเรียน วารสาร จุลสาร หนังสืออ่านประกอบ เอกสารประกอบการเรียน ซึ่งได้แก่ เอกสารแนะแนวทาง เอกสารฝึกหัด บทเรียนการ์ตูน บทเรียนสำหรับเรียนด้วยตนเอง ชุดการเรียน บทเรียนโปรแกรม

1.2 วัสดุประดิษฐ์ เป็นสิ่งที่ครูสามารถทำได้ด้วยตนเอง อาจจะใช้กระดาษ ไม้ พลาสติก และสิ่งอื่นๆ ที่ครูประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น รูปทรงต่างๆ ที่ทำจาก กระดาษ แผ่นภาพโปร่งใส ภาพถ่าย แผนภูมิ บัตรคำ กระเป๋าคอห่าน แผ่นภาพ กระดานตะปู กระดาน ฝ้ายสำลี ชุดการเรียนการสอน สไลด์ประกอบเสียง สื่อเทคโนโลยี เช่น วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) เครื่องคิดคำนวณกราฟิก (Graphic Calculator) อินเทอร์เน็ต

1.3 วัสดุถาวร ได้แก่ กระดานดำ กระดานนิเทศ กระดานกราฟ ของจริง ของจำลอง ของตัวอย่าง โปสเตอร์ แผนที่ แผ่นเสียง เป็นต้น

1.4 วัสดุสิ้นเปลือง เช่น ชอล์ก ดินสอสี ปากกา

2. อุปกรณ์ เป็นสื่อการเรียนการสอนประเภทเครื่องมือ เช่น เครื่องฉายภาพข้าม ศีรษะ เครื่องฉายสไลด์และฟิล์มสตริป เครื่องบันทึกเสียง เครื่องเล่นจานเสียง เครื่องเทปบันทึกภาพ เครื่องรับวิทยุ เครื่องฉายภาพทึบ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องฉายภาพยนตร์

3. กิจกรรม การจัดกิจกรรมต่างๆ ก็ถือว่าเป็นสื่อการเรียนการสอน เช่น การทดลอง การสาธิต การจัดนิทรรศการ การเล่นเกม การทำโครงการ การศึกษาออกสถานที่ การเล่าเรื่อง การแสดงบทบาทสมมติ การร้องเพลง การใช้คำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง การใช้เกม ปริศนาถลวง

4. สื่อการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม เป็นสื่อการเรียนการสอนที่หาได้ง่ายเพราะอยู่รอบตัวเรา สื่อการเรียนรู้ภายในห้องเรียน เช่น สมุด หนังสือ กระดานดำ หน้าต่าง ประตู สื่อการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน เช่น ต้นไม้ สนามฟุตบอล ฟุ่่งนา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 32) ได้จำแนกสื่อการเรียนการสอน ตามทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources) ออกเป็น 5 รูปแบบ โดยแบ่งได้เป็นสื่อที่ออกแบบขึ้นเพื่อ จุดมุ่งหมายทางการศึกษาและสื่อที่มีอยู่ทั่วไปแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่

1. คน (People) ในทางการศึกษาโดยตรงนั้น หมายถึง บุคลากรที่อยู่ในระบบของ โรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้แนะนำการศึกษา ผู้ช่วยสอน หรือผู้ที่อำนวยความสะดวก ด้านต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ส่วน “คน” ตามความหมายของการประยุกต์ใช้นั้น ได้แก่ คนที่ทำงานหรือมีความชำนาญงานในแต่ละสาขาซึ่งมีอยู่ในวงสังคมทั่วไป คนเหล่านั้นนับเป็นวิทยากรเพื่อ เสริมการเรียนรู้ได้ในการให้ความรู้แต่ละด้าน อาทิเช่น ศิลปิน นักการเมือง นักธุรกิจ ช่างซ่อมรถยนต์ เหล่านี้เป็นต้น

2. วัสดุ (Materials) วัสดุในการศึกษาโดยตรงจะเป็นประเภทที่บรรจุเนื้อหา บทเรียน โดยรูปแบบของวัสดุมีใช้สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง เช่น หนังสือ สไลด์ แผนที่ แผ่นซีดี เป็นต้น หรือสื่อต่างๆ ที่เป็นทรัพยากรในโรงเรียนและได้รับการออกแบบมาเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียน การสอน ส่วนวัสดุที่นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนนั้นจะมีลักษณะเช่นเดียวกับวัสดุที่ใช้ในการศึกษา

ดังกล่าวข้างต้น เพียงแต่ว่าเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในวัสดุนั้นส่วนมากจะอยู่ในรูปของการให้ความบันเทิง เช่น เกมคอมพิวเตอร์ หรือภาพยนตร์ สารคดีชีวิตสัตว์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มักถูกมองไปในรูปของความบันเทิงแต่ก็สามารถให้ความรู้ได้เช่นกัน

3. อาคารสถานที่ (Settings) หมายถึง ตัวตึก ที่ว่าง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งมีผลเกี่ยวข้องกับทรัพยากรรูปแบบอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้วและกับนักเรียนด้วย สถานที่สำคัญในการศึกษา ได้แก่ ตึกเรียนและสถานที่อื่นๆ ที่ออกแบบมาเพื่อการเรียนการสอนโดยส่วนรวม เช่น ห้องสมุด หอประชุม สนามเด็กเล่น เป็นต้น ส่วนสถานที่ต่างๆ ในชุมชนก็สามารถประยุกต์ใช้เป็นทรัพยากรสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ได้เช่นกัน เช่น โรงงาน ตลาด สถานที่ทางประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

4. เครื่องมือและอุปกรณ์ (Tools and Equipment) เป็นทรัพยากรทางการเรียนรู้เพื่อช่วยในการผลิตหรือใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่น ส่วนมากมักเป็นเครื่องมือ ด้านโสตทัศนูปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่ตะปู ไขควง เป็นต้น

5. กิจกรรม (Activities) โดยทั่วไปแล้วกิจกรรมที่กล่าวถึงมักเป็นการดำเนินงานที่จัดขึ้นเพื่อกระทำร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ หรือเป็นเทคนิควิธีการพิเศษเพื่อการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบโปรแกรม เกมและการจำลอง การจัดทัศนศึกษา ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้ มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ตั้งขึ้น มีการใช้วัสดุการเรียนเฉพาะแต่ละวิชาหรือมีวิธีการพิเศษในการเรียนการสอน

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2547, น. 3) ได้กล่าวว่า นอกเหนือจากสื่อที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนและการสอนโดยตรงตามวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เคยมีมาแล้วทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของสถานที่ เหตุการณ์หรือความคิดก็ตามถือเป็นสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ได้ทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับว่าเราเรียนรู้จากสิ่งนั้นๆ หรือนำสิ่งเหล่านั้นเข้ามาสู่การเรียนรู้ของเราหรือไม่ สื่อทั้งหมดอาจจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งได้แสดงหรือจำแนกหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้หนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อเพื่อแสดงความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายประเภท เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร จดหมาย จดหมายเหตุ บันทึก รายงาน วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ได้ผลิตขึ้นเพื่อที่จะใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ สื่อการเรียนรู้ดังกล่าว เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดิทัศน์) แถบบันทึกเสียง สไลด์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยียังหมายถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอน การศึกษาผ่านดาวเทียม

3. สื่ออื่นๆ หมายถึง สื่อที่ส่งเสริมการเรียนการสอนซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อ 2 ประเภทดังกล่าว เพราะสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ท้องถิ่นที่ขาดแคลนสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อเทคโนโลยี สื่อเหล่านี้ อาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

3.1 สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด เจตคติและวิธีปฏิบัติตนไปสู่บุคคลอื่น สื่อบุคคลอาจเป็นบุคลากรที่อยู่ในระบบโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ครู ตัวนักเรียน นักการภารโรงหรืออาจเป็นบุคลากรภายนอกโรงเรียน เช่น บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่างๆ เป็นต้น

3.2 สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสภาพที่อยู่รอบตัวนักเรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ สัตว์ชนิดต่างๆ ปรากฏการณ์แผ่นดินไหว สภาพดินฟ้าอากาศ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการหรือแหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งครูหาได้ไม่ยาก

3.3 สื่อกิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ครูหรือนักเรียนกำหนดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของนักเรียน เช่น การแสดงละคร บทบาทสมมติ การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ การไปทัศนศึกษาภายนอกสถานที่ การทำโครงการ เกม เพลง การปฏิบัติตามใบงาน ฯลฯ

3.4 สื่อวัสดุ/เครื่องมืออุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ นอกจากนี้ยังรวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น อุปกรณ์ทดลอง วิทยาศาสตร์ เครื่องมือวิชาช่าง เป็นต้น

โดยสรุป ประเภทของสื่อการสอน ได้แก่ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ

1.3 คุณค่าของสื่อการสอน

นักวิชาการกล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนไว้ดังนี้

วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551, น. 18) ได้กล่าวว่าคุณค่าของสื่อการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านวิชาการ

1.1 ทำให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง และเรียนได้ดีมากกว่าที่ไม่มีสื่อการเรียนรู้

1.2 ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของสื่อการเรียนรู้ ช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ ได้กว้างขวางและเป็นแนวทางให้เข้าใจสิ่งอื่นๆ ตียิ่งขึ้น และส่งเสริมด้านความคิดและการแก้ปัญหา

1.3 ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงแก่นักเรียนรู้อย่างถูกต้อง ทั้งยังช่วยให้นักเรียนจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้มากและจำได้นาน

1.4 สื่อการเรียนรู้บางชนิด เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง จะช่วยเร่งทักษะในการเรียนรู้

2. คุณค่าทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

2.1 สื่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและต้องการเรียนในสิ่งต่างๆ

2.2 สื่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดอย่างเดียวกัน มีเจตคติที่ดีสำหรับนักเรียน

2.3 สื่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความพอใจและช่วยให้กระทำกิจกรรมด้วยตนเอง

3. คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจทางการศึกษา

3.1 สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้ที่เรียนซ้ำได้เร็วขึ้น ส่วนผู้ที่ฉลาดก็จะเรียนได้มากขึ้นไปอีก

3.2 การสอนโดยการอธิบายเพียงอย่างเดียวเป็นการสิ้นเปลืองเวลา และนักเรียนจะลืมได้ง่าย แต่ถ้าใช้สื่อการสอนจะช่วยจัดความสิ้นเปลืองนี้ และยังช่วยให้ครูสอนได้ดีขึ้น

3.3 สื่อการสอนช่วยประหยัดคำพูดและเวลาของครู และยังช่วยประหยัดเวลาของนักเรียนทำให้มีเวลาเหลือสำหรับศึกษาบทเรียนอื่นต่อไป

3.4 สื่อการเรียนรู้ช่วยขจัดปัญหาเรื่องสถานที่ เวลา และระยะทาง เช่น สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้ สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลเกินไปมาศึกษาได้ สามารถนำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วหรือช้าเกินไปให้ช้าลงหรือเร็วขึ้นจนสามารถศึกษาได้ และยังสามารถนำสิ่งที่ลึกลับมาศึกษาได้

อิริคสัน (Erickson, 1972) ได้สรุปบทบาทและคุณค่าของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยจัดและเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน
2. ช่วยครูสอนเนื้อหาวิชาที่มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก
3. ช่วยครูแนะนำและกำกับนักเรียนให้มีปฏิริยาสัมพันธ์ในทางที่พึงปรารถนา โดยใช้สื่อต่างๆ

4. ช่วยให้สามารถสอนได้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น

โดยสรุป สื่อการสอนมีคุณค่า คือ ช่วยเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมและสังคม มีความสนใจและต้องการเรียนในเรื่องต่างๆ มากขึ้น และทำให้นักเรียนรู้ประสบการณ์ที่เป็นจริงอย่างถูกต้อง

1.4 หลักการเลือกใช้สื่อการสอน

นักวิชาการกล่าวถึงหลักการเลือกใช้สื่อการสอนไว้ดังนี้
 บรูซซี ศิริมหาสาคร (2545, น. 57) ได้กล่าวถึงหลักการในการใช้สื่อการเรียนการสอน
 ดังนี้

1. สื่อการสอนจะต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย และประสบการณ์ของนักเรียน
2. จะต้องเหมาะสมกับความรู้ และประสบการณ์ของนักเรียน
3. เหมาะสมกับวัย และระดับชั้นของนักเรียน
4. เนื้อหาและวิธีใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
5. น่าสนใจ และทันสมัย
6. เทคนิคการผลิตดี
7. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
8. สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้
9. ถ้ามีสื่อการสอนหลายอย่างในเรื่องเดียวกัน ให้พิจารณาว่าสื่อใดเหมาะสมที่สุด

ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนได้ดีที่สุด และในระยะเวลาสั้นที่สุด

ศิริพร ชีปนวัฒนา (2548, น. 173) ได้กล่าวถึงหลักในการใช้สื่อการเรียนการสอน
 การใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ เพื่อให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพมาก
 ที่สุดนั้น ครูควรจะมีขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นวางแผน (Planning) เป็นการวางแผนเพื่อเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ครู
 จะต้องเข้าใจจุดประสงค์ของเนื้อหาหรือบทเรียนนั้นๆ เสียก่อน ทั้งนี้เพราะสื่อการสอนแต่ละชนิด ย่อม
 ให้คุณค่าและทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดต่างกันออกไป ครูควรเลือกสื่อให้ตรงหรือเหมาะสมกับ
 จุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด เช่น ในการสอนเรื่องพืช ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้นักเรียน
 เรียนรู้ถึงส่วนประกอบของต้นพืช และสามารถปลูกพืชบางชนิดได้ถูกต้อง ครูน่าจะเลือกต้นพืชเล็กๆ ที่
 มีราก กิ่ง ใบ ลำต้น จำนวนหนึ่งเป็นสื่อดีกว่าจะใช้แผนภูมิหรือรูปภาพใดๆ

2. ขั้นเตรียมการ (Preparation) หลังจากที่ได้วางแผนและตัดสินใจเลือกสื่อการเรียน
 การสอนเพื่อจะนำไปประกอบการเรียนการสอนแล้ว ในขั้นต่อไปก็ต้องมีการเตรียมไว้ล่วงหน้าโดย
 จะต้องเตรียมตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 การเตรียมตัวครู ครูจะต้องทำความเข้าใจจุดประสงค์ เนื้อหาที่จะสอนอย่าง
 ละเอียดยาวและกว้างขวางจนเป็นที่มั่นใจ จากนั้นก็เตรียมวางแผนการใช้สื่อเป็นลำดับก่อนหลัง จัดซื้อไว้
 เป็นลำดับเพื่อสะดวกในการหยิบใช้ วางแผนการจัดกิจกรรมอะไรก่อน อะไรหลัง แต่ละชนิดใช้เวลา
 เท่าไหร่ แล้วจดบันทึกไว้ เพื่อให้มีความแม่นยำจริงๆ ครูควรทดลองหรือซ้อมสอนดูก่อน จะทำให้
 มั่นใจยิ่งขึ้น

2.2 การเตรียมตัวนักเรียน ครูจะต้องเป็นฝ่ายกระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนสนใจ และมีความพร้อมเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ หากนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำหรือจัดหาสิ่งต่างๆ มาด้วย ก็จะมีคามหมายแก่นักเรียนยิ่งขึ้น

2.3 การเตรียมสถานที่ เพื่อความสะดวกต่างๆ เช่น จัดโต๊ะ ม้านั่ง ภาชนะ ตะปู เบ็ก กระดาษกาวสำหรับติดหรือแขวน เป็นต้น

3. ชั้นเสนอ (Presentation) เป็นขั้นที่ครูนำสื่อไปใช้ในการเรียนการสอน ครูจะต้องพยายามดำเนินการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้นตามที่เตรียมหรือวางแผนไว้ โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

3.1 ควรเริ่มต้นด้วยการนำสื่อการเรียนการสอนออกมาใช้ ตามที่ได้เตรียมไว้ทันที

3.2 ต้องใช้สื่อการเรียนที่เตรียมไว้ ให้เป็นสื่อการเรียนจริงๆ ไม่ใช่เอาตั้งแสดงให้นักเรียนดูเฉยๆ

3.3 กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในขณะที่กำลังใช้สื่อการเรียน

3.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมตามที่เตรียมไว้ คือ (ก) ทางกายภาพได้แก่ การเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคน ได้ใช้ว้อยวะสัมผัสให้มากที่สุด (ข) ทางจิตใจ ได้แก่ การให้คิดแก้ปัญหา การร่วมมืออภิปราย เป็นต้น

3.5 เวลาใช้สื่อการเรียน ต้องให้นักเรียนทุกคนได้ยินและมองเห็นอย่างชัดเจน

3.6 ต้องใช้สื่อการเรียนให้อยู่ในเวลาที่กำหนด ซึ่งนานพอที่นักเรียนจะจดจำได้

3.7 เวลาใช้ต้องตั้ง แขนง หรือติดให้เรียบร้อย อย่าถือร้อนไปร้อนมา

3.8 การใช้สื่อการเรียนการสอนครั้งหนึ่งๆ ไม่ควรจะมีหลายอย่างเกินความจำเป็น เพราะอาจจะทำให้นักเรียนเบื่อได้

3.9 ในขณะที่ใช้สื่อ ครูควรอธิบายประกอบอย่างชัดเจน

3.10 สื่อการเรียนการสอนที่หมดความจำเป็นแล้ว ควรเก็บทันทีไม่ควรทิ้งเอาไว้

3.11 ในขณะที่แสดงหรือใช้สื่อ ต้องพยายามสำรวจข้อบกพร่องของตนเองอยู่เสมอ เพื่อจะได้ปรับปรุงให้ดีขึ้น

4. ขั้นติดตามผล (Follow - up) กระบวนการในขั้นนี้จะช่วยให้ทราบถึงผลการเรียนการสอนว่า ได้ผลตามจุดประสงค์หรือไม่ ควรจะปรับปรุงแก้ไขอะไร และยังเป็น การช่วยทดสอบประสิทธิภาพของสื่อตลอดจนวิธีการใช้สื่ออีกด้วยว่ามีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง วิธีประเมินอาจทำได้ดังนี้

4.1 สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างเรียน

4.2 ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกัน

4.3 ให้นักเรียนเขียนรายงานหรือข้อสรุปต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียน

4.4 ให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศ หรือจัดแสดงผลงาน

4.5 ทดสอบด้วยแบบทดสอบประเภทต่างๆ

วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551, น. 91) ได้กล่าวถึงการพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อไว้ว่า ภาวการณ์ปัจจุบัน โรงเรียนระดับต่างๆ ที่มีจำนวนมากนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนี้นักเรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูจะได้ลดภาระในการสอนโดยได้ไปทำงานอื่นเพิ่มขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ในภาวะที่ต้องการให้มีการพัฒนาด้านประสิทธิภาพและคุณภาพของโรงเรียนในระดับต่างๆ จำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้สื่อที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการศึกษามากขึ้นเพราะแนวคิด เทคนิค วิธีการ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ๆ จะช่วยให้การถ่ายทอดบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างเที่ยงตรง รวดเร็ว มีคุณภาพดีขึ้น ที่สำคัญคือประหยัด การนำเอาสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนจะต้องผ่านการวิเคราะห์ วิจัย เพื่อให้ได้สื่อที่เหมาะสม หากมีการสร้างที่ยังขาดตกบกพร่องแล้ว อาจเป็นไปได้ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่บังเกิดผล และเปลืองค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์ การนำสื่อมาใช้ต้องเป็นการทำให้สภาพการเรียนการสอนดีกว่าเดิม สื่อที่กล่าวเป็นที่รู้จักกันดีแต่ส่วนใหญ่มองข้ามหรือไม่นึกไม่ถึง

โดยสรุป หลักการใช้สื่อการสอนเพื่อให้ได้ผลประสิทธิภาพนั้นควรดำเนินการตามขั้นตอน คือ การวางแผน เตรียมครู เตรียมนักเรียนและเตรียมชั้นเรียน ควรใช้สื่อการสอนในระยะเวลาที่กำหนด ติดตามผล และสรุปผลการใช้สื่อการสอน

1.5 ประโยชน์ของสื่อการสอน

นักวิชาการกล่าวถึงประโยชน์ของสื่อการสอนไว้ดังนี้

บุรุษย์ ศิริมหาสาคร (2545, น. 55) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนมีประโยชน์ต่อนักเรียน ดังนี้

1. ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะตรงกับความจริง และมีความหมายชัดเจน
2. เรียนรู้ได้มากขึ้นในเวลาที่กำหนด
3. นักเรียนจำ ประทับความรู้สึก ไม่ลืมง่าย
4. ช่วยให้นักเรียนสนใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
5. ส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนการสอน
6. สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนได้สะดวก
7. ทำสิ่งที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น
8. ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม
9. ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ช้าลง
10. ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้ดูเร็วขึ้น
11. ทำสิ่งใหญ่มากให้ย่อขนาดลง
12. ทำสิ่งที่เล็กมากให้ขยายใหญ่ขึ้น

13. นำอดีตมาศึกษาได้

14. นำสิ่งที่อยู่ไกลหรือลึกลับมาศึกษาได้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550, น. 188) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนว่า สื่อการสอนให้ประโยชน์ทั้งต่อนักเรียนและครู ดังนี้

1. สื่อกับนักเรียน

1.1 ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่ยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.2 ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับนักเรียน ทำให้เกิดความสุขและไม่เบื่อหน่ายการเรียน

1.3 ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนรู้

1.4 ช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างนักเรียนด้วยกันเองและกับครูด้วย

1.5 ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ และช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

1.6 ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนการสอนรายบุคคล

2. สื่อกับครู

2.1 การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน ช่วยให้บรรยากาศในการเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ครูมีความสุขสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้ การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้น

2.2 สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของครูในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

2.3 เป็นการกระตุ้นให้ครูตื่นตัวอยู่เสมอ ในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามสื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อครูได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้น ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ครูจึงควรจะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอน ข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวเนื่องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและการใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551, น. 19) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อการเรียนรู้ โดยได้
แบ่งประโยชน์ของสื่อการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. สื่อกับนักเรียน

1.1 เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะจะช่วยให้เด็กเกิดความ
ความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุกยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิด
ความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.2 สื่อช่วยกระตุ้นสร้างความสนใจให้กับนักเรียนเกิดความสนุก และไม่รู้สึกเบื่อ-
หน่าย

1.3 การใช้สื่อจะทำให้เด็กมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์เดียว
รวมกัน

1.4 ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้เกิดความสัมพันธ์
อันดีในระหว่างนักเรียนด้วยกันและกับครูด้วย

1.5 ช่วยเสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้นักเรียนเกิด
ความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนด้วยกันและกับครูด้วย

1.6 ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการใช้สื่อในการ ศึกษา
เป็นรายบุคคล

2. สื่อกับครู

2.1 การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้
บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ครูมีความสุขสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้
และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้น

2.2 สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของครูในด้านการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้
เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

2.3 เป็นการกระตุ้นให้ครูตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อ
การสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

สื่อการเรียนรู้จะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อครูได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้น
ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ครูควรศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอน ข้อดีและ
ข้อจำกัดอันเกี่ยวเนื่องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและการใช้สื่อให้เหมาะสม
กับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและ
วัตถุประสงค์ที่วางไว้ทุกประการ

สำลี รักสุทธิ (2553, น. 13) กล่าวถึง ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอนว่าสื่อการ
เรียนการสอนมีประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลได้อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน
 2. เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้ครูสอนเนื้อหาให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น
 3. เป็นเครื่องช่วยเร่งเวลาการสอนให้สั้นลง
 4. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น
 5. ช่วยทำเรื่องที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม
 6. ช่วยทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย
 7. ช่วยกระตุ้น และเร้าความสนใจให้กับนักเรียนมากขึ้น
 8. ช่วยให้การเรียนเนื้อหาง่ายขึ้น
 9. นักเรียนประสบความสำเร็จจากการเรียนมากขึ้น
 10. ช่วยให้นักเรียนไม่เบื่อในการเรียน
 11. ช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเรียนโดยรวม
- โดยสรุป สื่อการสอนมีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะช่วย

ให้นักเรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่าย สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และสื่อการสอนยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนได้โอกาสในการเรียนรู้โดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2. สื่อการสอนวิชาดนตรี

การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับสื่อการสอนวิชาดนตรี ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาครอบคลุม

- (1) ประเภทของสื่อการสอนที่ใช้ในการสอนวิชาดนตรี (2) การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (3) วิธีการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และ (4) การเก็บรักษาสื่อการสอนวิชาดนตรี

2.1 ประเภทของสื่อการสอนที่ใช้ในการสอนวิชาดนตรี

นักวิชาการกล่าวถึงประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรีไว้ดังนี้

ณรุทธิ สุทธิจิตต์ (2538, น. 167) ได้กล่าวถึงสื่อการสอนประเภทวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาดนตรีว่า ประกอบด้วย บทเพลง แผนภูมิและแผนภาพ เครื่องดนตรี สื่อเสียง และสื่อสิ่งพิมพ์ รายละเอียดของสื่อ มีดังนี้

1. บทเพลงในการสอนวิชาดนตรีนั้น เพลงจัดเป็นสื่อที่ครูใช้อยู่เสมอ โดยเฉพาะเพลงประกอบการร้อง นอกจากนี้ เพลงที่นำมาใช้ยังมีเพลงประกอบการสอนฟัง การสอนการเคลื่อนไหว การสอนการอ่านอีกด้วย เพลงที่นำมาใช้ในการสอนควรได้รับการเลือกสรร เพื่อให้เหมาะกับกิจกรรมตามทักษะต่างๆ และเหมาะกับนักเรียนด้วย

2. แผนภูมิและแผนภาพ การสอนวิชาดนตรีมักเกี่ยวข้องกับการอ่านโน้ต หรือร้องเพลงเสมอ ดังนั้น แผนภูมิลักษณะต่างๆ ควรเป็นสื่อดนตรีที่ครูจัดทำไว้ใช้ในการสอน นอกจากนี้ แผนภาพซึ่งเกี่ยวข้องกับการดนตรีก็เป็นสิ่งจำเป็น เช่น แผนภาพแสดงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ แผนภาพผู้ประพันธ์เพลง เป็นต้น โดยแผนภูมิสามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

2.1 แผนภูมิเพลง กล่าวคือ การสอนเพลงควรมีแผนภูมิเพลงซึ่งมีทั้งสัญลักษณ์หรือตัวโน้ตดนตรี และคำร้องประกอบเสมอ แผนภูมิเพลงที่ดีควรเป็นแผนภูมิที่อ่านง่าย มีขนาดใหญ่พอที่นักเรียนทุกคนสามารถเห็นได้ชัดเจน สีเส้นควรชัดเจน ไม่ควรใช้สีอ่อนๆ เช่น สีเหลือง หรือสีเขียวอ่อน ฯลฯ ในการเขียนแผนภูมิแห่ง

2.2 แผนภูมิสัญลักษณ์ทางดนตรีในการสอนวิชาดนตรี สัญลักษณ์สำคัญๆ ทางดนตรีควรจัดทำเป็นแผนภูมิใช้ประกอบการสอน ซึ่งควรจัดทำด้วยความประณีตสวยงาม เพื่อให้นักเรียนเห็นสิ่งที่ถูกต้อง แผนภูมินี้ ได้แก่ สัญลักษณ์ รูปแบบจังหวะ และสัญลักษณ์ตัวโน้ตต่างๆ

2.3 แผนภูมิแสดงโครงสร้างรูปแบบด้านดนตรี เช่น แผนภูมิเกี่ยวกับรูปแบบลักษณะดนตรีต่างๆ หรือแผนภูมิเกี่ยวกับลักษณะการจัดวงดนตรี

2.4 แผนภูมิแสดงลักษณะเครื่องดนตรี หรือแสดงการเล่นเครื่องดนตรี เช่น แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของคีย์บอร์ดกับตัวโน้ต แผนภูมิแสดงการใช้นิ้วในการเป่าขลุ่ย ฯลฯ

ส่วนแผนภาพที่ใช้เสมอในการสอนวิชาดนตรีได้แก่ แผนภาพเครื่องดนตรี แผนภาพผู้ประพันธ์เพลง แผนภาพแสดงลักษณะของวงดนตรีประเภทต่างๆ และแผนภาพต่างๆ โดยแผนภาพสามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

2.5 แผนภาพเครื่องดนตรี โดยปกติการสอนเรื่องเครื่องดนตรีครูมักไม่สามารถนำเครื่องดนตรีทุกชนิดให้นักเรียนดูได้ แผนภาพเครื่องดนตรีจึงจัดเป็นสิ่งจำเป็น ควรเป็นภาพที่ชัดเจนและมีขนาดใหญ่พอที่ทุกคนสามารถเห็นได้ชัดเจนเป็นการดี ถ้าขนาดของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดในกลุ่มหรือประเภทเดียวกันแสดงอัตราส่วนของขนาดได้ถูกต้องตรงความเป็นจริง

2.6 แผนภาพผู้ประพันธ์เพลง นักเรียนควรมีโอกาสได้เห็นภาพผู้ประพันธ์เพลงทุกคนที่สำคัญ ซึ่งควรเป็นภาพที่ชัดเจน และอาจมีปีเกิด และปีถึงแก่กรรมด้วย

2.7 แผนภาพแสดงลักษณะของวงดนตรีประเภทต่างๆ บางครั้งอาจเป็นลักษณะของแผนผังหรือแผนภูมิ

2.8 แผนภาพต่างๆ ที่ใช้ประกอบการอธิบายเกี่ยวกับบทเพลงเพื่อช่วยสร้างมโนภาพหรือความเข้าใจ เช่น ภาพเกี่ยวกับฤดูต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการสอนเพลง The Four Seasons ของ Vivaldi โดยปกติแผนภาพควรใช้ประกอบการสอนเพลงประเภทบรรยายเรื่องราว

3. เครื่องดนตรีการสอนวิชาดนตรีไม่ว่าจะเป็นการสอนวิชาดนตรีศึกษาหรือวิชาดนตรีเชิงทักษะ สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ เครื่องดนตรี เครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนวิชาดนตรีศึกษามักเป็นประเภท

เครื่องประกอบจังหวะต่างๆ เช่น คีย์บอร์ด ขลุ่ย เป็นต้น ใช้เล่นประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้ ควรมีเครื่องดนตรีในวงดุริยางค์ และเครื่องดนตรีไทยบางชนิด ให้นักเรียนได้เห็นหรือลองเล่น เป็นบางครั้งบางคราวเพื่อให้รู้จักส่วนของเครื่องดนตรีที่ใช้ ในการสอนทักษะ มักเป็นเครื่องดนตรีที่นักเรียนเป็นเจ้าของและใช้ในการฝึกฝนไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีประเภทใด ควรเป็นเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ มีความทนทาน ทั้งนี้เพื่อความคุ้มค่าของการใช้งาน และเสียงที่ไพเราะ

3.1 เครื่องดี เครื่องดนตรีที่เล่นง่ายกว่าเครื่องดนตรีประเภทอื่นๆ คือ เครื่องดีที่ไม่มีระดับเสียง ได้แก่ สามเหลี่ยม กลอง รำมะนา กรับ ฉิ่ง และฆ้อง ส่วนเครื่องดีประเภทที่มีระดับเสียงเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นยากกว่าเครื่องประกอบจังหวะที่ไม่มีระดับเสียง ได้แก่ ระนาดไม้ ระนาดโลหะทั้งของไทยและตะวันตก เป็นต้น เนื่องจากเครื่องดีโดยทั่วไปมีราคาไม่แพงนัก และง่ายต่อการเล่นในระยะเริ่มแรก จึงเป็นเครื่องดนตรีที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา

3.2 คีย์บอร์ดเปียโน เป็นเครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ดที่ใช้ประกอบการสอนดนตรีตามแนวตะวันตกที่สำคัญที่สุด ครูดนตรีที่สามารถเล่นเปียโนได้มักช่วยให้บรรยากาศมีชีวิตชีวาขึ้นได้ สำหรับนักเรียนเครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ดที่ควรมีไว้ คือ ออร์แกน ซึ่งใช้สอนเรื่องคอร์ดได้เป็นอย่างดี นักเรียนควรมีโอกาสได้เล่นคีย์บอร์ดทั้งทำนองและคอร์ดพร้อมกัน เพื่อการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานในการเล่นคีย์บอร์ด ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิชาดนตรีขั้นสูงต่อไป

3.3 ขลุ่ย เครื่องดนตรีประเภทเป่า เช่น ขลุ่ย หรือรีคอร์เดอร์ จัดเป็นเครื่องดนตรีที่มีราคาย่อมเยา และมีหลักเบื้องต้นในการเล่นไม่ยาก จึงจัดเป็นเครื่องดนตรีที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนเพื่อใช้ในการพัฒนาทักษะการเล่นเครื่องดนตรีทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งในลักษณะของการเรียนวิชาดนตรีศึกษา และการเรียนเชิงทักษะ

3.4 เครื่องดนตรีประเภทอื่นๆ นอกจากเครื่องดนตรีที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีเครื่องดนตรีอีกหลายประเภทที่สามารถนำมาใช้ในการประกอบการเล่น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามท้องถิ่น หรือความสามารถของโรงเรียน และนักเรียนที่จะจัดหาเครื่องดนตรีมาได้ อาจได้แก่ เครื่องดนตรีพื้นบ้านชนิดต่างๆ เป็นต้น นอกจากเครื่องดนตรีเหล่านี้ เครื่องดนตรีบางประเภท ถ้ามีประโยชน์ในการสอนวิชาดนตรีเกี่ยวกับเรื่องดนตรี เช่น ดนตรีไทยบางประเภท และเครื่องดนตรีในวงดุริยางค์ ซึ่งนักเรียนได้เห็นทั้งของจริงและฟังเสียงสดๆ ของเครื่องดนตรีนั้นๆ

3.5 เครื่องดนตรีออร์ฟ ยังมีเครื่องดนตรีอีกประเภทหนึ่งที่เป็นที่นิยมใช้ในการเรียนการสอนดนตรีของประเทศตะวันตก โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา คือ เครื่องดนตรีออร์ฟ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องประกอบจังหวะลักษณะต่างๆ ได้แก่ ระนาดไม้ และระนาดเหล็กที่พัฒนามาจากระนาดของแอฟริกา ซึ่งออร์ฟนำมาดัดแปลงให้เหมาะสม เพื่อใช้สำหรับผู้เริ่มเรียนดนตรี คือ ขึ้นระนาดแต่ละชิ้นสามารถถอดได้ ดังนั้น ถ้าครูต้องการให้นักเรียนเล่นโน้ตสองตัวขึ้นระนาดบนรางมีเพียง 2 ขึ้น ตามตำแหน่งตัวโน้ตเท่านั้น ทำให้นักเรียนระนาดได้ถูกต้องมากขึ้น ระนาดทั้งสองแบบมีหลาย

ขนาดทั้งเสียงต่ำ เสียงกลาง เสียงสูง ระนาดเหล่านี้สร้างขึ้นโดยใช้บันไดเสียงเพนตาโทนิคเป็นหลัก นอกจากระนาดแล้ว ยังมีเครื่องประกอบจังหวะแบบไม่มีระดับเสียงได้แก่ กลองชนิดต่างๆ กรับและอื่นๆ เครื่องดนตรีออร์ฟจัดจำหน่ายทั้งเป็นชุดๆ มีทั้งชุดเล็ก ชุดกลาง ชุดใหญ่ แต่ผู้ซื้อสามารถซื้อเป็นชิ้นๆ ได้เช่นกัน ประกอบกับเครื่องดนตรีออร์ฟยังมีโน้ตเพลงที่ประพันธ์เพื่อใช้กับเครื่องดนตรีเหล่านี้โดยเฉพาะอีกด้วย

4. สื่อประเภทเสียง สิ่งหนึ่งขาดมิได้ในการเรียนการสอนดนตรี คือ สื่อประเภทเสียง ได้แก่ วัสดุและอุปกรณ์เสียง เพราะในการสอนดนตรีทักษะ การฟังจัดเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ การให้นักเรียนได้ฟังเพลงจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งวัสดุและอุปกรณ์เสียงควรมีคุณภาพดี เพื่อสร้างเสริมและพัฒนาการรับรู้เชิงคุณภาพของนักเรียน ซึ่งนำไปสู่ความซาบซึ้งในดนตรี

4.1 วัสดุเสียง ได้แก่ ซีดีเสียง ดีวีดี ปัจจุบันแผ่นวัสดุเสียงแบบซีดีเป็นสิ่งที่ใช้กันอย่างกว้างขวางเพราะสะดวกในการใช้ ราคาไม่แพง หาซื้อได้ทั่วไป เก็บรักษาง่ายและไม่เปลืองที่นัก ครูมีหน้าที่เลือกหาซีดีเสียงที่มีคุณภาพดีมาใช้เป็นสื่อในการสอนวิชาดนตรี

4.2 อุปกรณ์เสียง สำคัญมากในการสอนวิชาดนตรีอีกอย่างหนึ่ง คือ อุปกรณ์เครื่องเสียงจำพวกเครื่องเล่นเทป เครื่องเล่นซีดี และเครื่องเล่นดีวีดี ควรเป็นเครื่องเสียงที่มีคุณภาพพอสมควรจนถึงระดับคุณภาพดี เพราะเครื่องเสียงจำพวกนี้สามารถให้เสียงที่มีคุณภาพดี ทำให้นักเรียนได้รับฟังเสียงดนตรีที่ไพเราะ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดความชอบ ความรัก และซาบซึ้งในดนตรีได้ อย่างไรก็ตามอีกสิ่งหนึ่งที่จัดว่าสำคัญ คือ สภาพห้องเรียน เพราะแม้เครื่องดนตรีเสียงจะดีขนาดไหน ถ้าสภาพห้องเรียนไม่ดีพอย่อมทำให้นักเรียนได้ฟังเสียงที่ดีไม่เท่าที่ควรจะเป็นได้เช่นกัน

5. สิ่งพิมพ์ ได้แก่ สื่อประเภทหนังสือเป็นส่วนใหญ่ จัดเป็นสื่อที่มีความสำคัญในการสอนวิชาดนตรีเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ นอกจากนี้เรื่องราวและภาพประกอบภายในหนังสือมักเป็นอุปกรณ์การสอนด้วยเสมอ การสะสมสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งที่ครูดนตรีควรกระทำอยู่ตลอดเวลา หนังสือที่ครูดนตรีควรมีไว้ในด้านวิชาการดนตรีก็มีการพิมพ์ออกมาใหม่เสมอๆ ครูดนตรีจึงควรติดตามอยู่ตลอดเวลาเพื่อนำสิ่งต่างๆ มาใช้เป็นสื่อและเป็นการเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ อีกด้วย

6. คอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับการเรียนวิชาดนตรีทั้งในระดับเด็กเล็กจนถึงระดับอุดมศึกษา สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยให้นักเรียนพัฒนาด้านดนตรีได้ดี เพราะนักเรียนเรียนตามความสามารถของตน และมักจะสอดแทรกความสนุกสนานน่าสนใจไว้ด้วยเสมอ

วิรุณ ตั้งเจริญ และวชิระ อินทร์อุดม (2548, น. 526) กล่าวถึง สื่อการสอนวิชาดนตรี ประเภทวิธีการว่า การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีบางเนื้อหา บางเรื่อง หรือบางตอนอาจจำเป็นต้องใช้สื่อหลายประเภทรวมทั้งกิจกรรมต่างๆ เข้าประสมประสานกัน ทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ สื่อวิธีการที่ใช้เป็นกิจกรรม เช่น การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ ฯลฯ

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2538, น. 172) กล่าวถึง สื่อประเภทวิธีการที่ใช้ว่าในการเรียน การสอนเรียนวิชาดนตรีในบางครั้งครูสามารถใช้เกมประกอบการสอน การมอบหมายให้นักเรียนฟังวิทยุ ชมรายการโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์เกี่ยวกับดนตรีมาล่วงหน้า

สื่อการเรียนการสอนวิชาดนตรีประเภทต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่พบเห็นได้ โดยทั่วไป การเรียนการสอนวิชาดนตรีที่ใช้สื่อเหล่านี้ประกอบ ย่อมช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยดนตรีได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีสื่ออีกประเภทหนึ่งที่สามารถใช้เป็นสื่อในการเรียน การสอนวิชาดนตรีได้เป็นอย่างดี คือ สารสนเทศด้านดนตรี

สารสนเทศด้านดนตรี เป็นระบบข้อมูลทางดนตรีที่เป็นทั้งสื่อที่ครูเป็นผู้ใช้และสามารถ ให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าเพราะมีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีอย่างเป็นระบบใน ลักษณะของสารสนเทศด้านดนตรี

พูนผล อรุณรัถการ (2548, น. 51) ได้กล่าวถึง สารสนเทศด้านดนตรีว่า หมายถึง เรื่องราว วิทยาการหรือความรู้ ข้อเท็จจริง รวมทั้งข้อมูล ข่าวสารหรือคำบอกเล่าทั้งหลายที่เกี่ยวกับ ดนตรี เพลง โน้ตเพลง วงดนตรี เครื่องดนตรี รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประพันธ์ นักร้อง นักผลิต ที่มีการบันทึกอย่างมีระบบและเผยแพร่ในรูปแบบสื่อต่างๆ เป็นแผ่นเสียง แอบบันทึกเสียง แอบ บันทึกภาพและเสียง แผ่นเสียงระบบดิจิทัล หนังสือ โน้ตเพลง วารสาร เป็นต้น

1. สารสนเทศด้านดนตรี จำแนกตามประเภทของวัสดุหรือสื่อที่ใช้ในการบันทึก สามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ แผ่นเสียง แอบบันทึกเสียง แอบบันทึกภาพและเสียง แผ่นจาน แสงหรือแผ่นระบบดิจิทัล และสิ่งพิมพ์ สารสำคัญของสารสนเทศด้านดนตรีประเภทต่างๆ เป็นดังนี้

1.1 แผ่นเสียง (Phonograph Record) เป็นดนตรีที่บันทึกเสียงด้วยเสียงที่อยู่ในรูป ของคำพูดหรือดนตรีเปลี่ยนเป็นคลื่นไฟฟ้าโดยไมโครโฟนและบันทึกลงในแผ่นเสียง มีการเคลือบหรือ ฉาบบนผิวหน้าของแผ่นด้วยวัสดุชนิดต่างๆ เช่น ครั่ง หรือเป็นแผ่นพลาสติก ทำให้เกิดร่องบนผิวหน้าของ แผ่นเสียง ปัจจุบันไม่มีการจัดทำแผ่นเสียงออกจำหน่ายแล้ว แต่จะมีการผลิตเป็นสื่อบันทึกเสียงด้วย เทคโนโลยีใหม่ แผ่นเสียงของเก่าที่มีค่าสำหรับผู้รักการสะสมและมีให้บริการในสถาบันบริการสารสนเทศ บางแห่งเท่านั้น

1.2 แอบบันทึกเสียงหรือเทป (Tapes) เป็นดนตรีที่บันทึกบนแถบเสียง ซึ่งเป็น พลาสติกเคลือบด้วยเหล็กออกไซด์ มีทั้งแอบบันทึกเสียงแบบม้วนและแบบตลับ

1.3 แอบบันทึกภาพพร้อมเสียงหรือเรียกว่าวิดีโอเทป (Videotape) เป็นดนตรีที่ บันทึกเสียงและภาพลงแถบแม่เหล็ก แอบบันทึกภาพและเสียงเป็นสื่อบันทึกที่ใช้บันทึกสารสนเทศด้าน ดนตรีมานาน มีความคมชัดและเก็บข้อมูลได้นาน

1.4 แผ่นซีดีหรือดีวีดี เป็นดนตรีที่เป็นเสียงหรือทั้งภาพทั้งเสียงที่บันทึกลงบนแผ่น ซีดี หรือดีวีดี ทำให้ใช้งานได้สะดวกจึงนิยมมากในปัจจุบัน

1.5 สิ่งพิมพ์เป็นสารสนเทศด้านดนตรีที่บันทึกด้วยการเขียน การพิมพ์หรือด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรบนกระดาษหรือสื่ออื่นๆ เช่นหนังสือ วารสาร กฤตภาค

2. สถานที่ให้บริการสารสนเทศด้านดนตรี คือ ห้องสมุดที่ให้บริการสารสนเทศทั่วไปที่มีสารสนเทศด้านดนตรีเป็นทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนึ่งของสถานที่นั้นๆ และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการรวบรวมจัดเก็บดูแลรักษา และบริการสารสนเทศด้านดนตรีโดยเฉพาะ เช่น สำนักหอสมุดแห่งชาติ มีหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธรที่ให้บริการและเผยแพร่สารสนเทศด้านดนตรี (พูนผล อรุณรัถถาวร, 2548, น. 66)

2.1 หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2558, ออนไลน์) ห้องสมุดที่รวบรวมสารสนเทศ ทางดนตรี จัดสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 3 รอบ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2534 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออนุรักษ์ต้นฉบับเพลงไทย และเพลงสากลไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการดนตรีอันจะอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนและเยาวชนของชาติในการศึกษาค้นคว้าเรื่องดนตรีไทย และวิชาดนตรีสากล

2.2 ห้องสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธรเป็นศูนย์รวบรวมและอนุรักษ์ต้นฉบับเพลงไทยและเพลงประเภทต่างๆ ทั้งเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการดนตรีสำหรับการค้นคว้าวิจัยดนตรีไทย ไทยสากล ไทยลูกทุ่ง เพลงพื้นเมืองและดนตรีต่างประเทศ โดยให้บริการทั้งเอกสารวิชาการ แผ่นเสียง แอบบันทิกเสียง วิดีทัศน์ รูปภาพ โน้ตเพลงต้นฉบับ

3. หนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับดนตรี เช่น แผ่นเสียงตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 - ปัจจุบัน แอบบันทิกเสียงตลับเพลงทุกประเภท แอบบันทิกเสียงรีลบันทิกเพลงและเรื่องราวในอดีต แอบบันทิกภาพเกี่ยวกับดนตรี รูปภาพนักดนตรี แผ่นดิสก์ โน้ตเพลงต้นฉบับ หนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับดนตรี

โดยสรุป สื่อการสอนวิชาดนตรีมี 3 ประเภท คือ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ และสื่อวิธีการ และปัจจุบันสื่อที่มีบทบาทในการสอนวิชาดนตรีอีกประเภทหนึ่งคือสารสนเทศด้านดนตรี

2.2 การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน

นักวิชาการกล่าวถึงการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานไว้ดังนี้ เนื่องจากการเรียนการสอนวิชาดนตรีเป็นกิจกรรมที่เรียนรู้เกี่ยวกับเสียง ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ครูสามารถถ่ายทอดเนื้อหา เรื่องราว และประสบการณ์ต่างๆ ให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีสื่อการสอนที่ดี มีจำนวนเพียงพอจะทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย เป็นโอกาสให้ได้

ฝึกทั้งการฟัง การได้สังเกตเห็นด้วยตา ลงมือปฏิบัติกับเครื่องดนตรีเพื่อฝึกทักษะทางดนตรี นอกจากนั้นสื่อการสอนดนตรีที่ดียังจะช่วยให้นักเรียนได้สัมผัส ได้ฟัง ได้เห็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ผิดพลาด เพื่อให้สามารถใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงขอเสนอวิธีการเลือก วิธีการใช้และการเก็บรักษาสื่อการสอนวิชาดนตรี ดังต่อไปนี้

โกวิทย์ ชันธศิริ (2532, น. 81) เสนอวิธีการเลือกสื่อการสอนวิชาดนตรี ดังนี้

1. ควรเลือกอุปกรณ์และสื่อการสอนที่เหมาะสมกับบทเรียน
2. ควรเลือกเครื่องดนตรีที่มีเสียงดี โดยให้นักดนตรีที่มีความชำนาญเป็นผู้คัดเลือก
3. ควรเลือกเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ครูเล่นได้และสอนได้
4. ควรเลือกเครื่องดนตรีที่มีความประณีต คงทน
5. เลือกอุปกรณ์และเครื่องดนตรีและวัสดุ ที่นำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

วิรุณ ตั้งเจริญ และวชิระ อินทร์อุดม (2548, น. 256) เสนอวิธีการพิจารณาเลือก

อุปกรณ์ที่เป็นสื่อการสอนวิชาดนตรีว่าครูควรพิจารณาว่า สื่อนั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่

1. ให้ภาพพจน์ที่แท้จริงในการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่
- จะสอน ระดับอายุ และระดับสติปัญญา ประสบการณ์เดิม ความต้องการ และความสนใจของนักเรียน
2. เป็นสื่อที่ตรงกับจุดมุ่งหมายในการสอน และช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากขึ้นใน

เวลาอันสั้น

3. ช่วยเสริมทักษะและทัศนคติที่ดีแก่นักเรียน
4. สภาพรูปร่าง และสมรรถภาพของอุปกรณ์ใช้การได้ดีคงทนถาวรและสะดวกต่อการ
- นำไปใช้
5. ให้ผลคุ้มค่ากับเวลาและความพยายามที่ได้กระทำ
6. เป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้เข้าร่วม

สื่อการสอนที่สำคัญประการหนึ่ง คือ บทเพลงที่ใช้สอนซึ่ง ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2538, น. 168) ได้เสนอหลักในการเลือกเพลงมาใช้เป็นสื่อในการสอนวิชาดนตรี ดังนี้

1. ความยากง่ายของบทเพลง เพลงแต่ละเพลงนั้นย่อมมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน เพลงบางเพลงง่ายต่อการร้องและการฟังสามารถใช้นักเรียนในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาได้ ในขณะที่เพลงที่มีเนื้อหายากสามารถใช้ในระดับมัธยมศึกษาความยากง่ายของเพลงดูได้จากองค์ประกอบด้านจังหวะ และทำนองเป็นหลัก

2. ความยาวของเพลง โดยปกตินักเรียนระดับประถมมีช่วงสมาธิการฟังสั้น เพลงในระดับประถมควรมีความยาวพอสมควร ไม่ควรยาวเกินไป ส่วนเพลงในระดับมัธยมสามารถมีความยาวได้มาก เพราะนักเรียนมีความพร้อมและสมาธิในการฟังมากกว่านักเรียนในระดับประถมศึกษา

3. ประเภทของบทเพลง นักเรียนมีโอกาสได้ฟังเพลงทุกประเภทครูจึงควรนำเพลงทุกประเภทมาสอน ไม่ว่าจะเป็นเพลงไทย เพลงยอดนิยม เพลงอมตะทั้งของไทยและตะวันตก ตลอดจนเพลงพื้นเมือง เป็นต้น

โดยสรุป การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน ครูต้องถ่ายทอดเนื้อหา เรื่องราว และประสบการณ์ต่างๆ ให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยการเลือกสื่อการสอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์และระดับของนักเรียน

2.3 วิธีการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี

นักวิชาการกล่าวถึงวิธีการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีไว้ดังนี้

โกวิทย์ ชันศิริ (2532, น. 81) เสนอวิธีการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีสำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา โดยแบ่งการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1. ชั้นเตรียม หมายถึง การเตรียมในสิ่งต่อไปนี้
 - 1.1 เตรียมเนื้อหากิจกรรมที่จะสอน และศึกษาโดยละเอียด
 - 1.2 เตรียมสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
 - 1.3 เตรียมสถานที่เกิดความไม่สะดวกต่อการใช้อหรือไม่ ถ้าเกิดต้องแก้ไขเสียก่อน
 - 1.4 เตรียมตัวเด็กโดยการศึกษาเนื้อหาวิชามาก่อน
 - 1.5 จัดกำหนดให้นักเรียนได้ร่วมใช้สื่อด้วย
 - 1.6 เตรียมหัวข้อประเมินผลไว้
2. ชั้นใช้
 - 2.1 รู้จักว่าใช้อย่างไร เมื่อไร
 - 2.2 ใช้อไปแล้วหยุดเป็นตอนๆ เพื่ออธิบายหรือใช้ให้เสร็จสิ้นก่อนแล้วจึงอธิบาย
 - 2.3 ควรมีลำดับของการใช้สื่อ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง
 - 2.4 เมื่อใช้แล้วควรเก็บหรือปล่อยให้เด็กดู ทั้งนี้ให้พิจารณาความต่อเนื่องของเรื่อง
 - 2.5 เวลาใช้ควรใช้อย่างชำนาญ
3. ชั้นประเมินผล อาจมีการประเมินโดย
 - 3.1 ครูถามนักเรียนตอบ
 - 3.2 ให้นักเรียนอภิปรายร่วมกัน
 - 3.3 ให้นักเรียนแสดงความสามารถ เช่น ร้อง รำ เคาะจังหวะหรือเล่นดนตรี

ร่วมกันจากเพลงที่เคยฝึกหัดมาแล้ว

วิรุณ ตั้งเจริญ และวชิระ อินทร์อุดม (2548, น. 525) เสนอแนวทางการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีสำหรับการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยเสนอข้อพึงปฏิบัติ 4 ชั้น คือ การเลือก การเตรียม การแสดง และการติดตามผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเลือก การเลือกสื่อประกอบการสอนครูจะต้องอาศัยเชาวน์และประสบการณ์ของครูที่พิจารณาเลือกดูว่า สื่อชนิดใดเหมาะสมที่ใช้สอนเรื่องต่างๆ ที่ครูกำหนดไว้โดยทั่วไปการใช้สื่อการสอนมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ (1) เป็นบทนำ (2) อธิบายหรือให้ความกระจ่างในบทเรียนนั้นๆ (3) ขยายความรู้ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น (4) สรุปเนื้อหาในบทเรียน

การเลือกสื่อจำเป็นต้องพิจารณาดูเนื้อหาวิชาประเภท และการใช้สื่อความหมายของสื่อ พื้นภูมิหลัง เชาวน์ปัญญาของนักเรียน ตลอดจนความยุ่งยากซับซ้อนของเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ใช้สื่อประกอบการสอน เช่น ถ้าใช้เป็นบทนำหรือบทสรุป สื่อที่ใช้ควรมิละเอียดยามาก แต่ถ้าใช้เพื่อขยายประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สิ่งที่ใช้จำเป็นต้องแสดงรายละเอียดต่างๆ ให้เด่นชัด

2. การเตรียม ครูควรเตรียมตัวโดยการทดลองใช้สื่อนั้นอย่างน้อยหนึ่งหรือสองครั้ง ทั้งนี้เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของการใช้สื่อให้สามารถดำเนินด้วยดี การใช้สื่อก่อนสอนจริงทำให้ครูได้ข้อคิดหลายประการคือ (1) เกิดความมั่นใจในการใช้สื่อมากขึ้น เพราะได้ทดลองใช้ดูก่อนแล้ว (2) ได้ทราบว่าเป็นเนื้อหาที่สอนสัมพันธ์กับสื่อที่เตรียมไว้หรือไม่ (3) จัดลำดับและกระบวนการใช้สื่อได้ตามลำดับก่อนหลัง และ (4) กำหนดเวลาในการสอนได้

3. การแสดง การแสดงประกอบการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้การสอนดำเนินไปโดยราบรื่น ครูเองควรตระหนักว่านักเรียนได้ดีโดยไม่ได้ยินเสียงหรือไม่ได้เห็นด้วยตาเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น สื่อที่นำมาแสดงต้องทำให้นักเรียนได้เห็นและได้ยินโดยทั่วถึงกัน

4. การติดตามผลการใช้สื่อ มีจุดมุ่งหมายหลัก 2 ประการ คือ (1) ตรวจสอบว่านักเรียนได้รับความรู้ไปมากน้อยเพียงไร และ (2) นักเรียนได้ขยายความรู้ให้กว้างขวางออกไปโดยใช้ความพยายามหาความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ตนเรียน

นอกจากนั้นการใช้สื่อการสอนในการสอนวิชาดนตรี ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กระบวนการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้หรือไม่ ครูควรสำรวจตัวเองว่าในการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี ครูมีคุณลักษณะต่อไปนี้หรือไม่

1. มีความเข้าใจในคุณลักษณะเฉพาะของสื่อการสอนที่นำมาใช้เป็นอย่างดี
2. มีความสามารถในการใช้สื่อประสม
3. ใช้สื่อการสอนได้เหมาะสมกับระดับอายุและสติปัญญาของนักเรียน
4. นำสื่อการสอนที่เตรียมไว้มาใช้อย่างจริงจัง
5. ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ด้วย
6. ใช้สื่อการสอนได้เนื้อหาสาระมากที่สุดในระยะเวลาอันสั้น
7. ไม่ใช้สื่อการสอนอย่างพร่ำเพรื่อ
8. เมื่อใช้สื่อการสอนแล้วเก็บรักษาได้เรียบร้อย

โดยสรุป วิธีการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี แบ่งการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นเตรียม ชั้นใช้ และชั้นประเมินผล

2.4 การเก็บรักษาสื่อการสอนวิชาดนตรี

นักวิชาการกล่าวถึงการเก็บรักษาสื่อการสอนวิชาดนตรีไว้ดังนี้

สื่อการสอนวิชาดนตรีประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายประเภท อุปกรณ์และเครื่องดนตรีบางประเภทมีราคาสูงมาก ต้องมีระบบการเก็บและการดูแลรักษา สื่อการสอนวิชาดนตรีแต่ละประเภท ดังนี้ (โกวิทย์ ชันธศิริ, 2532, น. 82)

1. เครื่องดนตรีสากล เครื่องดนตรีสากลบางชนิดมีขนาดใหญ่กินเนื้อที่มาก เช่น เปียโน กลองใหญ่ จึงต้องมีห้องเก็บโดยเฉพาะ ส่วนเครื่องที่มีขนาดเล็กอาจแยกออกเป็นเครื่องตามกลุ่ม กลุ่มเครื่องสาย กลุ่มเครื่องเป่าและเครื่องกำกับจังหวะ สิ่งสำคัญต้องมีตู้เก็บ มีชั้นวางให้เป็นระเบียบและมีการตรวจตราเป็นระยะ

2. เครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรีไทยจำพวกเครื่องตี เช่น ระนาด ฆ้องวง ตะโพน ฯลฯ มักวางกับพื้นในห้องดนตรีไทย เครื่องกำกับจังหวะควรแยกเป็นกลุ่มๆ เช่น กลอง ฉิ่ง กรับ โหม่ง ฯลฯ เมื่อถึงเวลาควรให้เด็กสามารถหยิบใช้หรือนำเก็บได้โดยง่าย ควรมีตู้เก็บโดยเฉพาะ ควรมีการตรวจตราเป็นระยะ หากสึกหรอก็ควรซ่อมแซมและนับให้ครบจำนวนทุกครั้ง

3. สื่อการสอนและอุปกรณ์พิเศษ เช่น เชือก กระดาษสี แผนภาพ ฯลฯ วัสดุที่ได้ประดิษฐ์ทำขึ้นเองควรเก็บให้เป็นระเบียบ อาจเป็นตู้หรือชั้น ควรมีการตรวจความเรียบร้อย ความสะดวกเป็นประจำ ควรให้เด็กรู้ตำแหน่งที่เก็บและสามารถนำออกมาใช้ได้อย่างมีระเบียบเรียบร้อยและถูกต้องตามสถานที่ที่กำหนดไว้

4. อุปกรณ์สิ้นเปลือง เช่น สายซอ ยางสน เครื่องซ่อมแซม ฯลฯ ควรมีตู้เก็บรักษาโดยเฉพาะและสามารถเปิดใช้ได้กรณีจำเป็นและตั้งงบประมาณการสั่งซื้อไว้เป็นประจำ การซ่อมแซมทำโดยครู ถ้าหากไม่มีผู้ดูแลพิเศษ ครูต้องหมั่นตรวจตราการสูญหายและการขาดแคลนอยู่เป็นประจำ

โดยสรุป สื่อการสอนวิชาดนตรีประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายประเภท อุปกรณ์และเครื่องดนตรีบางประเภทมีราคาสูงมาก ต้องมีระบบการเก็บและการดูแลรักษา เพื่อประสิทธิภาพและความคงทนของสื่อการสอนวิชาดนตรี

3. สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์

การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาครอบคลุม (1) สื่อที่ใช้ในการสอนนาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) ความหมายของสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) ความสำคัญของสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (4) ประเภทของสื่อการสอนที่ใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์ (5) ประเภทของสื่อที่ใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (6) การใช้สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 สื่อที่ใช้ในการสอนนาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศันสนีย์ สัจจรงค์อนันต์ และวัฒนา มัคคสมัน (2554, น. 12 - 42) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของสื่อการสอนนาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ การสอนนาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื้อหาในการเรียนจะเน้นหนักทางด้านการฝึกทักษะ โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติภาษาท่าทางในการรำ การพ้อง ระเบียบ ละคร โขน และเซิ้ง ดังนั้นในการสอนจำเป็นต้องใช้สื่อการสอน เพราะสื่อช่วยทำให้การสอนของผู้สอนง่ายยิ่งขึ้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

โดยสรุป สื่อการสอนนาฏศิลป์ จะเน้นทางด้านการฝึกทักษะ โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ สื่อการสอนจึงมีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น

3.2 ความหมายของสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

ศันสนีย์ สัจจรงค์อนันต์ และวัฒนา มัคคสมัน (2554, น. 12 - 42) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ทางนาฏศิลป์จากครูไปสู่ผู้เรียนทำให้นักเรียนได้เกิดพัฒนา 3 ด้าน (1) พัฒนาการทางด้านร่างกาย (2) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ และ (3) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ตัวอย่างเช่น นักเรียนได้มีการฝึกศิลปะการรำของนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะที่อ่อนช้อย งดงาม ทำให้เกิดความสุข สามารถพัฒนาทางด้านจิตใจ แล้วส่งผลให้นักเรียนเกิดความคิด สามารถจดจำ และสังเกตได้ถึงลีลาท่าทางอันงดงามที่แสดงออกซึ่งศิลปะนาฏศิลป์ไทย สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ และสื่อวิธีการ

โดยสรุป สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ทำให้นักเรียนได้เกิดพัฒนา 3 ด้าน (1) พัฒนาการทางด้านร่างกาย (2) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ และ (3) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ และสื่อวิธีการ

3.3 ความสำคัญของสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คันสนีย์ สังสรรค์อนันต์ และวัฒนา มัคคสมัน (2554, น. 12 - 46) กล่าวว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ให้ระดับชั้นประถมศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีเวลาเรียนปีละ 80 ชั่วโมง ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีเวลาเรียนปีละ 120 ชั่วโมงซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ จึงทำให้เวลาเรียนวิชานาฏศิลป์มีอย่างจำกัด ครูจึงต้องใช้เวลาที่มีสอนให้นักเรียนเกิดประสิทธิภาพในการสอนมากที่สุด ดังนั้น สื่อการสอนจึงมีประโยชน์สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์เป็นอย่างมาก ดังนี้

1. สื่อช่วยเร้าความสนใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ ในกิจกรรมการเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อวิธีการ เช่น การศึกษานอกสถานที่ โดยครูพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สถานที่แห่งนี้ได้จัดแสดงงานด้านศิลปวัฒนธรรม ผ่านศิลปะการแสดง มีกิจกรรมทางด้านการศึกษาที่จัดขึ้นในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นความคิดริเริ่มของเด็กและเยาวชน การจัดนิทรรศการหมุนเวียนและถาวร กับห้องสมุดเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมนับว่าเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและให้นักเรียนได้เรียนจากแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้ที่มีอยู่จริงภายนอกห้องเรียน

2. ช่วยให้การสาธิตและอธิบายของครูชัดเจน และทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นการสาธิตของครูได้อย่างทั่วถึง ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและสามารถจดจำได้นานขึ้น โดยครูใช้สื่อวีดิทัศน์ร่วมกับเครื่องฉายภาพ โดยสอนท่ารำ ระเบียบท่า รำ ฟ้อน เป็นต้น

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และสัมผัสจากวัตถุที่เป็นรูปธรรมซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับอุปกรณ์การเรียนการสอน ทำให้นักเรียนได้ยินได้เห็นทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กับสิ่งที่ถูกต้องชัดเจน ซึ่งจะช่วยเสริมประสบการณ์ตรงด้วยตัวเอง เช่น การนำเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงละครมาให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง

โดยสรุป สื่อการสอนจึงมีประโยชน์สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ กล่าวคือ สื่อช่วยเร้าความสนใจให้นักเรียนเกิดความสนใจในกิจกรรมการเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อวิธีการ ช่วยให้การสาธิตและอธิบายของครูชัดเจน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และสัมผัสจากวัตถุที่เป็นรูปธรรม

3.4 ประเภทของสื่อการสอนที่ใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์

คันสนีย์ สังสรรค์อนันต์ และวัฒนา มัคคสมัน (2554, น. 12 - 42) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ดังนี้ การสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เนื้อหาในการเรียนจะเน้นหนักทางด้านการศึกษาฝึกทักษะ โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ภาษาท่าทางในการรำ การฟ้อน ระเบียบท่า รำ ละคร โขน และเชิด ดังนั้น ในการสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่

ต้องใช้สื่อการสอนเพราะสื่อช่วยทำให้การสอนของครูง่ายขึ้น นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

โดยสรุป สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ จะเน้นทางด้านการศึกษาฝึกทักษะ โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ สื่อการสอนจึงมีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น

3.5 ประเภทของสื่อที่ใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน

คันสนีย์ สังสรรค์อนันต์ และวัฒนา มัคคสมัน (2554, น. 12 - 46) กล่าวว่า ประเภทของสื่อที่ใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน แบ่งตามลักษณะและประเภท ดังนี้คือ

1. สื่อการสอนประเภทวัสดุที่ใช้เป็นสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ สำหรับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน คือ สื่อวัสดุที่ครูใช้ประกอบการสอนทักษะทางด้านนาฏศิลป์ ได้แก่ ทักษะทางการรำ การพ้อง ระเบียบท่า โขน และเซิ้ง ประเภทของสื่อวัสดุที่ใช้กับการเรียนการสอนในปัจจุบัน แบ่งได้เป็น 5 ประเภท (1) ห้องฝึกซ้อม (2) หนังสือ (3) ภาพประกอบการสอน (4) ซีดีประกอบการสอน และ (5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ห้องฝึกซ้อม คือสถานที่สำหรับใช้ในการฝึกซ้อมนาฏศิลป์ หรือ การแสดงท่าทางประกอบจังหวะ ห้องฝึกซ้อมควรมีลักษณะเป็นลานกว้าง ไม่มีสิ่งกีดขวางในการเรียน เช่น โต๊ะหรือเก้าอี้ โดยปกติห้องฝึกซ้อมจะมีกระจกขนาดใหญ่ติดไว้รอบๆ ห้อง เพื่อให้นักเรียนสามารถสังเกตเห็นท่าทางการแสดงออกของตนเองในการประกอบกิจกรรมการเรียน เพื่อปรับปรุงท่าทางให้ถูกต้องและสวยงามจากที่ได้เรียนจากครู

1.2 หนังสือ ที่ใช้เป็นสื่อการอ่านประกอบการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน มีความหมายรวมถึง ตำรา แบบเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม เอกสารสิ่งพิมพ์อื่นๆ โดยสื่อประเภทนี้ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและเป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในวิชานาฏศิลป์ เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา เครื่องดนตรี การแต่งกาย และโอกาสที่ใช้ในการแสดงของการแสดงพื้นเมืองของภาคต่างๆ โดยสื่อประเภทหนังสือเป็นสื่อที่มีความหลากหลายและมีผู้ผลิตจากหลายสำนักพิมพ์ ครูควรพิจารณาเลือกจากสำนักพิมพ์ที่มีความน่าเชื่อถือ เนื้อหามีความถูกต้อง ทันสมัย และเหมาะสมกับระดับการเรียนของนักเรียนในแต่ละวัย

1.3 ภาพประกอบการสอน เป็นสื่อวัสดุประเภทรูปภาพที่มีประโยชน์ต่อการสอนวิชานาฏศิลป์เป็นอย่างยิ่ง เพราะการสอนวิชานาฏศิลป์ครูต้องใช้สื่อวัสดุหลายอย่างประกอบการสอน ซึ่งวัสดุบางอย่างครูสามารถนำมาให้นักเรียนเห็นในชั้นได้ แต่วัสดุบางอย่าง เช่น เครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี บางชนิดก็ยากต่อการนำมาแสดง ดังนั้น ครูสามารถใช้ภาพประกอบ การสอนมาใช้ในการอธิบายแทนการนำของจริงมาใช้ในชั้นเรียนได้ เช่น อธิบายเครื่องแต่งกาย ยืนเครื่องตัวพระ เครื่อง

แต่งกายยืนเครื่องตัวนางว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง หรือใช้ภาพประกอบ การสอนอธิบายการสอนเกี่ยวกับนาฏยศัพท์ ภาพประกอบเป็นสื่อที่ครูสามารถสร้างขึ้นใช้เองได้ง่ายหรือหาซื้อภาพประกอบได้ เพราะมีการผลิตเป็นภาพชุดออกมาจำหน่ายหลากหลายสำนักพิมพ์

1.4 ซีดีประกอบการสอน เป็นสื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ทดแทนเทป วีดิทัศน์การสอน ซึ่งสื่อประเภทนี้มีความจำเป็นการเรียนรู้อาเซียนนาฏศิลป์เป็นอย่างยิ่ง เพราะวิชาดังกล่าวเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติ ซีดีประกอบการสอนช่วยให้นักเรียนเห็นภาพเคลื่อนไหวและสามารถเป็นสื่อการสอนที่ช่วยครูในการสาธิต ลดการสาธิตหลายๆ ครั้งของครูโดยนักเรียนสามารถปฏิบัติได้พร้อมๆ กันทั้ง ชั้นเรียน จึงทำให้ครูมีโอกาสดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงพร้อมทั้งสามารถปรับปรุงทักษะทางด้านนาฏศิลป์ของนักเรียนให้เกิดความสวยงามและดียิ่งขึ้น นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ ซีดีประกอบการสอนมีการผลิตมาให้เลือกใช้หลากหลายเรื่อง เช่น ซีดีสอนทำรำประกอบเพลง โดยเป็นการสอนทำรำทีละขั้นตอน สอนการฝึกใช้มือ ลำตัว และศีรษะ การฝึกการใช้เท้า และการฝึกการใช้มือ ลำตัว ศีรษะและเท้าให้สัมพันธ์กัน

1.5 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดเป็นสื่อการสอนประเภทวัสดุที่ได้นำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการผลิตสื่อการสอน ซึ่งปัจจุบันสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่เพียงแต่ได้รับความนิยมในการนำมาใช้ในวิชานาฏศิลป์เท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาเป็นสื่อประกอบการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพราะสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความสามารถในการนำเสนอเนื้อหาได้ทั้งในรูปแบบของภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงประกอบคำบรรยาย โดยสื่อสามารถขยายขอบเขตของการเรียนรู้ นักเรียนเรียนรู้ได้ในทุกสถานที่ นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถควบคุมการเรียนตามความสามารถและตามความต้องการของตนเอง ซึ่งการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการสอนส่งเสริมแนวคิดในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดี

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์ สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) หนังสือนิทัศน์อิเล็กทรอนิกส์ และ (2) วีดิทัศน์ตามต้องการ

1. หนังสือนิทัศน์อิเล็กทรอนิกส์ (e – Book) เป็นสื่อการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากหนังสืออ่าน ปกติโดยทั่วไปใช้กระดาษในการผลิต มีข้อจำกัด คือ ขำรุงเสียหาย หากหนังสือมีขนาดใหญ่จะพกพาลำบาก สิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติในการผลิต ดังนั้น หนังสือนิทัศน์จึงถูกออกแบบมาเพื่อลดข้อจำกัดตรงจุดนี้ กล่าวคือ หนังสือนิทัศน์มีการสร้างจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้วเก็บอยู่ในรูปแบบของไฟล์ ครูสามารถแทรกเสียงและภาพเคลื่อนไหวได้ ทำให้หนังสือนิทัศน์มีสีสันสวยงาม โดยนักเรียนสามารถอ่านไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ได้จากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ หรือหนังสือนิทัศน์อิเล็กทรอนิกส์

2. วีดิทัศน์ตามต้องการ (Video on Demand) เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ชนิดหนึ่งที่มีความนิยมมากในการนำมาใช้ประกอบการสอนของครู เพราะสื่อประเภทนี้สามารถเลือกชม

หรือดาวโนโหลดเพื่อใช้ประกอบการสอนได้โดยง่าย หลักการทำงานของวีดิทัศน์ตามความต้องการ คือ สามารถเรียกดูไฟล์วีดิทัศน์ที่เก็บไว้ในเครื่องบริการบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยสามารถเรียกดูข้อมูลวีดิทัศน์ได้ตลอดเวลาตามต้องการ และสามารถควบคุมการดูเนื้อหาข้อมูลในวีดิทัศน์ได้ตามต้องการ ทั้งนี้วีดิทัศน์ตามต้องการ เป็นสื่อที่เหมาะสมในการสอนทักษะในวิชานาฏศิลป์ สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพราะเนื้อหาวิชานาฏศิลป์ มีให้บริการบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีจำนวนมาก โดยนักเรียนและครูสามารถเลือกดูได้ตามต้องการ เพียงพิมพ์รายการวีดิทัศน์ตามต้องการ เป็นคำค้นหาในอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ วีดิทัศน์ตามต้องการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังสามารถเข้าไปเลือกดูรายการวีดิทัศน์โดยตรงได้จากเว็บไซต์ยูทูบ

2. สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ประกอบในการแสดงวิชานาฏศิลป์ และเป็นเครื่องมือที่มีลักษณะเฉพาะอย่าง โดยสื่ออุปกรณ์ที่นิยมใช้ได้แก่ (1) เครื่องแต่งกาย (2) เครื่องประดับ

2.1 เครื่องแต่งกาย เป็นสื่อประเภทอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเครื่องแต่งกายถูกนำมาใช้ในการฝึกและการแสดงจริง เครื่องแต่งกายมีหลายประเภททั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของประเภทกิจกรรม เช่น รำวงมาตรฐาน เต้นกำรำเคียว ฯลฯ

2.1.1 รำวงมาตรฐาน การแต่งกายมี 3 แบบ คือ (1) แบบพื้นเมือง (2) แบบไทยราชนิยม และ (3) แบบไทยสากล

1) แบบพื้นเมือง ผู้ชายใส่เสื้อคอกลม นุ่งผ้าโจงกระเบน มีผ้าคาดพุง ส่วนผู้หญิงห่มสไบเฉียง นุ่งโจงกระเบน และตัดดอกไม้ข้างซ้าย

2) แบบไทยราชนิยม ผู้ชายแต่งชุดพระราชทานแขนยาวหรือสั้น ก็ได้ มีผ้าพันเอว ส่วนผู้หญิงแต่งชุดไทย ลักษณะคล้ายไทยประยุกต์

3) แบบไทยสากล ผู้ชายแต่งชุดสากล ผูกเนคไท หรือสวมชุดไทยราชปะแตน สวมถุงเท้า รองเท้า ผู้หญิง แต่งชุดกระโปรง หรือชุดไทย สวมถุงน่อง รองเท้า

2.1.2 เต้นกำรำเคียว การแต่งกาย ผู้ชายใส่เสื้อม่อฮ่อม สวมกางเกงขาก๊วยน้ำเงินเข้ม มีผ้าคาดเอว สวมหมวก มือถือเคียวและรวงข้าว ส่วนผู้หญิงใส่เสื้อแขนยาว นุ่งโจงกระเบนสีน้ำเงิน สวมงอบ ตัดดอกไม้ มือถือเคียว และรวงข้าว

2.2 เครื่องประดับ เป็นสื่อประเภทอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกับชุดการแต่งกายนาฏศิลป์เครื่องประดับมีลักษณะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับชุดที่นักเรียนใช้ในการแสดง เครื่องประดับที่ใช้ในการแสดงนาฏศิลป์อาจไม่ได้หมายถึงสิ่งที่มีค่าหรือมีราคาสูงเสมอ แต่เครื่องประดับเมื่อนำมาใช้เพื่อประกอบในการแต่งกายชุดใดต้องสามารถแสดงให้เห็นถึงความงามและเหมาะสม เครื่องประดับ

ประกอบการต่างกายวิชานาฏศิลป์แบ่งออกเป็น การรำ การฟ้อน ระบำ ละคร โขน และเซิ้ง มีลักษณะแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น

2.2.1 เครื่องประดับโขน และละครได้แก่ ทับทรวง และสายคล้องคอ จี๋นาง และสายคล้องสังวาลและประจายาม ตาบทิศ สายเข็มขัดและหัวเข็มขัด กำไลแฝง 6 แถว กำไลแฝง 5 แถว ข้อเท้า หัวบัว เป็นต้น

2.2.2 เครื่องประดับระบำ จะมีความแตกต่างกัน เช่น ระบำไก่ ใช้เครื่องประดับ ประกอบด้วย กรองคอ จี๋นาง เข็มขัด ข้อมือ ข้อเท้า ปีก หาง ศีรษะไก่ ส่วนระบำดอกบัว ใช้เครื่องประดับ เข็มขัด ข้อเท้า กำไลกลม ดอกบัว เป็นต้น

3. สื่อการสอนประเภทสื่อวิธีการสอนวิชานาฏศิลป์ สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสื่อที่ไม่ใช่สื่อวัสดุหรืออุปกรณ์ แต่เป็นวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ทางด้านวิชานาฏศิลป์จากครูไปสู่ นักเรียน สื่อวิธีการที่นิยมใช้สำหรับการสอนวิชานาฏศิลป์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ (1) การสาธิต (2) การศึกษานอกสถานที่ และ (3) การเล่านิทาน โดยมีรายละเอียดแต่ละวิธีการดังนี้

3.1 การสาธิต เป็นสื่อวิธีการที่ครูมีการใช้มากที่สุดสำหรับการสอนวิชานาฏศิลป์ เนื่องจากธรรมชาติของเนื้อหาวิชานาฏศิลป์เป็นวิชาที่เน้นทักษะต้องมีการปฏิบัติ โดยครูสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตาม การสาธิตนับว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงขั้นตอน หรือวิธีการในการปฏิบัติจากกิจกรรมนั้นได้ดีขึ้น เช่น ครูสาธิตท่ารำที่เป็นท่าพื้นฐาน คือ ท่ารำ ตามนาฏยศัพท์ มีแนวสำหรับการสาธิต คือ การแสดงวิธีการสาธิตไม่ควรสาธิตเร็ว ท่ารำใดที่ยากครูควรมี การสาธิตช้า เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ หลังจากจบการสาธิตแล้วควรให้นักเรียนแสดงให้ดู โดยครู ควรมีการประเมินว่านักเรียนแสดงท่ารำได้ถูกต้องตามขั้นตอนนั้นหรือไม่ แล้วมีการปรับปรุงแก้ไขให้ ถูกต้องสวยงาม

3.2 การศึกษานอกสถานที่ คือ การสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยได้เรียนรู้ได้สัมผัสกับประสบการณ์จริง ทำให้นักเรียนรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนานไปกับการ เรียนวิชานาฏศิลป์ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน ก่อนที่ครูจะนำนักเรียนออกไปนอกสถานที่ ครู ควรแจ้งวัตถุประสงค์และประเด็นที่ต้องศึกษาให้นักเรียนทราบ รวมทั้งวางระเบียบกฏปฏิบัติในเรื่อง ความประพฤติและความปลอดภัยในการเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ ก่อนออกเดินทางให้เรียบร้อยด้วยการ เรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ครูสามารถพานักเรียนศึกษานอกสถานที่ เช่น โรงละครแห่งชาติ ฯลฯ

3.3 การเล่านิทานและการเล่าเรื่องเป็นสื่อวิธีการที่ครูสามารถนำมาใช้ในการสอน วิชานาฏศิลป์ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการเล่านิทาน และเล่าเรื่องกับนักเรียนที่เป็นเด็กเล็ก ดังนั้น ผู้เล่าต้องมี เทคนิคการเล่าและมีการเตรียมตัวที่ดี การเล่านิทานจะประสบความสำเร็จได้มีหลักการ เล่านิทาน ดังนี้

3.3.1 ใช้น้ำเสียงหลายโทนเสียง ไม่ควรใช้โทนเสียงระดับเดียวกันเล่านิทานตลอดทั้งเรื่อง ทำให้ผู้ฟังเกิดการเบื่อหน่าย ควรมีการเปลี่ยนแปลงโทนเสียงตามเหตุการณ์ในเรื่อง เช่น เมื่อเวลาตื่นเต้นควรเล่าด้วยน้ำเสียงดังตื่นเต้น ฯลฯ

3.3.2 มีการแสดงออกทางสีหน้า แววตา ท่าทางและอารมณ์ประกอบการเล่านิทาน เพื่อให้ผู้ชมมีความรู้สึกสมจริง เช่น ทำท่าหลุกหลิกไม่อยู่นิ่งเมื่อเล่าเรื่องเกี่ยวกับลิงหรือ หนูมาน หรือทำท่าขึงขังดุตันเมื่อเล่าเกี่ยวกับยักษ์

3.3.3 แต่งตัวตามเนื้อเรื่องที่เล่า เช่น แต่งเป็นฤๅษี เมื่อเล่าถึงเรื่องพระอภัยมณี แต่งเป็นซานตาครอส เมื่อเล่าเรื่องเกี่ยวกับวันคริสต์มาส

3.3.4 ควรมีการใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น ใช้ไม้เท้าเมื่อเล่าเกี่ยวกับแม่มด หรือใช้หุ่นนิ้วมือ ตุ๊กตารูปสัตว์ต่างๆ ควรใช้ซีดี เสียงเพลง หรือ เสียงประกอบการเล่าด้วยจะเพิ่มที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

โดยสรุป ประเภทของสื่อที่ใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์ แบ่งตามลักษณะและประเภท ดังนี้คือ สื่อการสอนประเภทวัสดุ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ และสื่อการสอนประเภทสื่อวิธีการ

3.6 การใช้สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คันสนีย์ สังสรรค์อนันต์ และวัฒนา มัคคสมัน (2554, น. 12 – 46) กล่าวว่า ความสามารถในการใช้สื่อของครู และความสามารถในการรับรู้ของนักเรียนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ที่ทำให้การเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานประสบความสำเร็จ โดยมีขั้นตอนการสอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียม ขั้นใช้ และขั้นประเมิน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นดังนี้

1. ขั้นเตรียม ขั้นตอนนี้เป็นขั้นเริ่มต้นโดยครูต้องมีการเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้าน เพื่อจะช่วยให้การเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1.1 เตรียมเนื้อหาการสอน กิจกรรมและสื่อสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ โดยเฉพาะเนื้อหาครูต้องศึกษาล่วงหน้ามาอย่างละเอียด สื่อการสอนควรสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอนด้วย เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจนักเรียน

1.2 เตรียมสถานที่ใช้ในการเรียนการสอนให้พร้อมโดยเฉพาะห้องฝึกซ้อมวิชานาฏศิลป์ ควรจัดให้มีลักษณะเป็นลานกว้าง ไม่มีสิ่งกีดขวางในการเรียน เตรียมอุปกรณ์เครื่องเสียงให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานเตรียมซีดีเสียงเพลงประกอบการใช้ หากเนื้อหาที่มีการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น การแสดงเชิงสวิง อุปกรณ์ที่ใช้ คือ ตะข่อง และสวิง ครูต้องตรวจสอบให้พร้อม และควรทดลองใช้สื่อก่อนการนำไปให้นักเรียนใช้จริง หากต้องใช้สื่อหลายอย่าง ให้วางเรียงตามลำดับการใช้ก่อนหลัง เพื่อให้สะดวกในการใช้งาน

1.3 เตรียมนักเรียนโดยครูควรเตรียมความพร้อมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนก่อนการเรียนโดยบอกให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ และเนื้อหาที่จะเรียน เช่น ถ้าสอนนักเรียนเกี่ยวกับนาฏยศัพท์ ซึ่งเป็นศัพท์ที่ในการสื่อความหมายเรียกชื่อลักษณะท่ารำในการฝึกนาฏศิลป์ไทย ครูควรอธิบายให้นักเรียนทราบว่านาฏยศัพท์คำนี้ คือ มีท่ารำแบบใด เพื่อให้นักเรียนและครูเกิดความเข้าใจตรงกัน ถ้าหากมีกิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติหลังจากการเรียน เช่น การแสดงท่ารำควรแจ้งให้นักเรียนทราบด้วย เพื่อให้นักเรียนเตรียมตัว

2. ชั้นใช้ ชั้นตอนนี้ครูควรใช้สื่อตามที่ได้กำหนดในแผนการเรียนการสอนโดยใช้ให้ถูกขั้นตอนใช้อย่างชำนาญและลำดับเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ควรมีการอธิบายประกอบการใช้สื่อเป็นระยะ เช่น การสอนท่ารำครูสามารถใช้สื่อรูปภาพอธิบายท่ารำ หรือครูเป็นคนสาธิตท่ารำด้วยตนเอง หรือใช้วีดีโอ (DVD) นำเสนอภาพการเคลื่อนไหว การสอนไม่ควรรสอนทีเดียวจนจบเพลง ควรสอนโดยหยุดเป็นช่วงๆ และสอนซ้ำท่าเดิม เพื่อให้นักเรียนเกิดการจดจำในท่าเรียนได้ สำหรับการสอนขับร้องเพลงประกอบท่ารำ ครูสามารถใช้เขียนเนื้อเพลงบนกระดาน กระดาษโปสเตอร์หรือใช้สไลด์คอมพิวเตอร์ เพื่อให้นักเรียนจำเนื้อเพลงได้ง่ายขึ้น แล้วจึงเปิดเพลงจากซีดีเสียง ระหว่างการใช้สื่อควรสังเกตปฏิกิริยาของนักเรียนสม่ำเสมอ

3. ชั้นประเมิน ชั้นตอนในการประเมินการใช้สื่อเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ การประเมินทำให้ทราบว่าสื่อที่นำมาใช้มีคุณค่าต่อการเรียนการสอนเพียงใด สามารถทำการประเมินได้ทั้งนักเรียนและครู ดังนี้

3.1 นักเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อดูว่าหลังจากการใช้สื่อประกอบการสอนแล้ว นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น ทดสอบการปฏิบัติท่ารำ หรือให้นักเรียนทำแบบทดสอบ เป็นต้น

3.2 ครู เป็นการประเมินด้านการใช้สื่อว่าเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้หรือไม่ และขณะที่ดำเนินการสอนนั้นครูได้ประสบกับปัญหาในการใช้สื่ออย่างไร มีเทคนิคการแก้ไข ปัญหาอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ครูควรทำการบันทึกไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้สื่อในครั้งต่อไป โดยสรุป การใช้สื่อการสอนวิชานาฏศิลป์สำหรับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ชั้นเตรียม ชั้นใช้ และชั้นประเมิน

4. การเรียนการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

การรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครอบคลุม (1) ทำไมต้องเรียนศิลปะ (2) เรียนรู้อะไรในศิลปะ (3) สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และ (4) คุณภาพนักเรียน

4.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 164) ครอบคลุม

4.1.1 ทำไมต้องเรียนศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

4.1.2 เรียนรู้อะไรในศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่างๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ

1) **วิชาดนตรี** มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบวิชาดนตรีแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ร้องเพลง และเล่นดนตรีในรูปแบบต่างๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิงสุนทรียะ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีวัฒนธรรม และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

2) **วิชานาฏศิลป์** มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบวิชานาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจัยคุณค่าวิชานาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

4.1.3 สารและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 2 วิชาดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 วิชานาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและ สากล

4.1.4 คุณภาพนักเรียน

1) จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

(1) รู้และเข้าใจแหล่งกำเนิดเสียง คุณสมบัติของเสียง บทบาทหน้าที่ ความหมาย ความสำคัญของบทเพลงใกล้ตัวที่ได้ยิน สามารถท่องบทกลอน ร้องเพลง เคาะจังหวะ เคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้องกับบทเพลง อ่าน เขียน และใช้สัญลักษณ์แทนเสียงและเคาะจังหวะ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับดนตรี เสียงขับร้องของตนเอง มีส่วนร่วมกับกิจกรรมดนตรีในชีวิตประจำวัน

(2) รู้และเข้าใจเอกลักษณ์ของดนตรีในท้องถิ่น มีความชื่นชอบ เห็น ความสำคัญ และประโยชน์ของวิชาดนตรีต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น

(3) สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ สามารถแสดงท่าทาง ประกอบจังหวะเพลงตามรูปแบบนาฏศิลป์ มีมารยาทในการชมการแสดง รู้หน้าที่ของผู้แสดงและผู้ชม รู้ประโยชน์ของการแสดงนาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงที่เหมาะสมกับวัย

4. รู้และเข้าใจการเล่นของเด็กไทยและนาฏศิลป์ท้องถิ่น ชื่นชอบ ภาคภูมิใจใน การเล่นพื้นบ้าน สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่พบเห็นในการเล่นพื้นบ้านกับการดำรงชีวิตของคนไทย บอก ลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ของวิชานาฏศิลป์ไทยตลอดจนความสำคัญของการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้

2) จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(1) รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงร้อง เครื่องดนตรี และบทบาท หน้าที่ รู้ถึงการเคลื่อนไหวที่ขึ้นลงของทำนองเพลง องค์ประกอบของดนตรี ศัพท์สังคีตในบทเพลง ประโยค

และอารมณ์ของบทเพลงที่ฟัง ร้องและบรรเลงเครื่องดนตรี ด้นสดอย่างง่าย ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรี อย่างถูกวิธี อ่าน เขียนโน้ตไทยและสากลในรูปแบบต่างๆ รู้ลักษณะของผู้ที่จะเล่นดนตรีได้ดี แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกของบทเพลงที่ฟัง สามารถใช้ดนตรีประกอบ กิจกรรมทางนาฏศิลป์และการเล่าเรื่อง

(2) รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ไทย และวัฒนธรรมต่างๆ เรื่องราวดนตรีในประวัติศาสตร์ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อดนตรี รู้คุณค่าดนตรี ที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์

(3) รู้และเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ สามารถแสดงภาษาท่า นาฏยศัพท์ พื้นฐาน สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวและการแสดงนาฏศิลป์ และการละครง่ายๆ ถ่ายทอดลีลาหรืออารมณ์ และสามารถออกแบบเครื่องแต่งกายหรืออุปกรณ์ประกอบการแสดงง่ายๆ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง นาฏศิลป์และการละครกับสิ่งที่ประสบในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นในการชมการแสดง และ บรรยายความรู้สึกของตนเองที่มีต่องานนาฏศิลป์

(4) รู้และเข้าใจความสัมพันธ์และประโยชน์ของนาฏศิลป์และการละคร สามารถเปรียบเทียบการแสดงประเภทต่างๆ ของไทยในแต่ละท้องถิ่น และสิ่งที่การแสดงสะท้อน วัฒนธรรมประเพณี เห็นคุณค่าการรักษาและสืบทอดการแสดงนาฏศิลป์ไทย

5. โรงเรียนและนักเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับโรงเรียนและนักเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาครอบคลุม (1) โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 และ (2) นักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

5.1 โรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 (2558, ออนไลน์) ได้จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งสิ้น 153 โรงเรียน โดยแบ่งโรงเรียนออกเป็น 5 อำเภอ ได้แก่

5.1.1 โรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอเชียงดาว ประกอบด้วยโรงเรียนระดับประถมศึกษา 39 จำนวน โรงเรียน ได้แก่ (1) โรงเรียนบ้านถ้ำ (2) โรงเรียนบ้านเชียงดาว

(3) โรงเรียนบ้านทุ่งหลุก (4) โรงเรียนบ้านปางแดง (5) โรงเรียนบ้านทุ่งละคร (6) โรงเรียนบ้านดอน
 (7) โรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม (8) โรงเรียนบ้านห้วยทรายขาว (9) โรงเรียนพัฒนาคันน้ำขุนทอง
 (10) โรงเรียนบ้านแม่กอนใน (11) โรงเรียนบ้านทุ่งข้าวพวง (12) โรงเรียนบ้านออน (13) โรงเรียน
 บ้านปางเฟือง (14) โรงเรียนบ้านแม่ป่าม (15) โรงเรียนบ้านปางมะเยา (16) โรงเรียนมิตรมวลชน-
 เชียงใหม่ (17) โรงเรียนบ้านห้วยจะค่าน ตชด.อนุสรณ์ (18) โรงเรียนบ้านเมืองคอง (19) โรงเรียน
 บ้านวังมะริว (20) โรงเรียนบ้านหนองบัว (21) โรงเรียนดอยสามหมื่น (22) โรงเรียนชุมชนบ้านเมือง-
 งาม (23) โรงเรียนบ้านใหม่ (24) โรงเรียนบ้านเมืองนะ (25) โรงเรียนบ้านอรุโณทัย (26) โรงเรียน
 แก่น้อยศึกษา (27) โรงเรียนบ้านหนองเขียว (28) โรงเรียนโครงการหลวงแก่น้อย (29) โรงเรียน
 บ้านรินหลวง (30) โรงเรียนบ้านนาหวาย (31) โรงเรียนเบญจมา 2 บ้านน้ำรู (32) โรงเรียนบ้านแม่เมะ
 (33) โรงเรียนบ้านสันป่าเกี๊ยะ (34) โรงเรียนบ้านป่าบง (35) โรงเรียนวัดจอมศิริ (36) โรงเรียน
 บ้านแม่ณะ (37) โรงเรียนบ้าน สบคาบ (38) โรงเรียนบ้านแม่อ้อใน และ (39) โรงเรียนวัดปางมะโอ

5.1.2 โรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอไชยปราการ ประกอบด้วย โรงเรียน
 ระดับประถมศึกษา จำนวน 21 โรงเรียน ได้แก่ (1) โรงเรียนบ้านปงดำ (2) โรงเรียนบ้านห้วยบง
 (3) โรงเรียนวัดอรุณวุฒาสี (4) โรงเรียนวัดบ้านท่า (5) โรงเรียนบ้านแม่ทะลบ (6) โรงเรียนวัดป่าแดง
 (7) โรงเรียนบ้านป่าจั่ว (8) โรงเรียนบ้านห้วยต้นตอง (9) โรงเรียนบ้านหัวฝาย สาขาบ้านศรีค้ำ
 (10) โรงเรียนบ้านแม่ขี (11) โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น (12) โรงเรียนบ้านอ้าย (13) โรงเรียน
 บ้านถ้ำดับเตา (14) โรงเรียนบ้านหัวฝาย (15) โรงเรียนบ้านสินชัย (16) โรงเรียนบ้านผาแดง (17)
 โรงเรียนบ้านต้นโชค (18) โรงเรียนสันติวนา (19) โรงเรียนบ้านปง (20) โรงเรียนบ้านห้วยไผ่ และ
 (21) โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว

5.1.3 โรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอเวียงแหง ประกอบด้วยโรงเรียนระดับ
 ประถมศึกษา จำนวน 9 โรงเรียน ได้แก่ (1) โรงเรียนบ้านเปียงหลวง (2) โรงเรียนบ้านจอง
 (3) โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ (4) โรงเรียนรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ (5) โรงเรียนบ้านกองลม (6) โรงเรียน
 บ้านเวียงแหง (7) โรงเรียนบ้านนามน (8) โรงเรียนบ้านปางป้อ และ (9) โรงเรียนบ้านม่วงป้อ

5.1.4 โรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอฝาง ประกอบด้วยโรงเรียนระดับ
 ประถมศึกษา จำนวน โรงเรียน 47 ได้แก่ (1) โรงเรียนบ้านต้นผึ้ง (2) โรงเรียนบ้านหัวฝาย
 (3) โรงเรียนบ้านป่าบง (4) โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน (5) โรงเรียนบ้านหัวนา (6) โรงเรียนบ้านม่วงชุม
 (7) โรงเรียนบ้านลาน (8) โรงเรียนบ้านขอบด้ง (9) โรงเรียนบ้านม่อนปิ่น (10) โรงเรียนบ้านเวียงหวาย
 (11) โรงเรียนบ้านสันม่วง (12) โรงเรียนบ้านแม่ข่า (13) โรงเรียนบ้านดงป่าลัน (14) โรงเรียน
 บ้านสันต้นเปา (15) โรงเรียนบ้านปางปอย (16) โรงเรียนชุมชนบ้านแม่สุนหลวง (17) โรงเรียน
 บ้านห้วยไคร้ (18) โรงเรียนบ้านแม่คะ (19) โรงเรียนบ้านเหมืองแร่ (20) โรงเรียนบ้านทุ่งหลุก (21)
 โรงเรียนบ้านยาง (22) โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 1 (23) โรงเรียนบ้านห้วยหอม (24) โรงเรียน

บ้านหนองขวาง (25) โรงเรียนบ้านหลวง (26) โรงเรียนวิรุณเทพ (27) โรงเรียนบ้านแม่อนกลาง (28) โรงเรียนบ้านสันป่าแดง (29) โรงเรียนบ้านปางสัก (30) โรงเรียนบ้านแม่สุน้อย (31) โรงเรียนบ้านต้นสำน (32) โรงเรียนบ้านหนองยาว (33) โรงเรียนบ้านโป่งนก (34) โรงเรียนบ้านห้วยเขียน (35) โรงเรียนบ้านแม่ใจ (36) โรงเรียนบ้านห้วยบอน (37) โรงเรียนบ้านโป่งถีบ (38) โรงเรียนบ้านหนองดุ่ม (39) โรงเรียนบ้านศรีดอนชัย (40) โรงเรียนบ้านเวียงผาง (41) โรงเรียนบ้านสันทรายคองน้อย (42) โรงเรียนบ้านสันต้นดู่ (43) โรงเรียนบ้านห้วยงูกลาง (44) โรงเรียนวัดนันทาราม (45) โรงเรียนบ้านสันทราย (46) โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง และ (47) โรงเรียนเทพศิรินทร์ 9 โครงการหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์

5.1.5 โรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอแม่เอย ประกอบด้วยโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 37 โรงเรียน ได้แก่ (1) โรงเรียนวัดห้วยน้ำเย็น (2) โรงเรียนไทยทนต์ บ้านสันต้นดู่ (3) โรงเรียนบ้านท่ามะแกง (4) โรงเรียนบ้านห้วยปู (5) โรงเรียนเพียงหลวง 1 (บ้านท่าตอน) ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี (6) โรงเรียนต.ช.ด. ไลออนสัมหาจักร 8 (7) โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 9 (8) โรงเรียนบ้านห้วยศาลา (9) โรงเรียนโชติคุณะเกษมบ้านเมืองงาม (10) โรงเรียนกมล - เรียม สุโกศล (บ้านผาใต้) (11) โรงเรียนบ้านสุขฤทัย (12) โรงเรียนต.ช.ด. ศึกษานารีอนุสรณ์ 3 (13) โรงเรียนบ้านหลวง (14) โรงเรียนบ้านป่าก้อ (15) โรงเรียนบ้านป่าแดง (16) โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 12 (บ้านเอก) (17) โรงเรียนบ้านปางต้นเตื่อ (18) โรงเรียนบ้านสันป่าเทียว (19) โรงเรียนบ้านหนองขี้กยาง (20) โรงเรียนศึกษานารีอนุสรณ์ 1 บ้านแม่เมืองน้อย (21) โรงเรียนศึกษานารีอนุสรณ์ 2 (22) โรงเรียนบ้านห้วยคอกหมู (23) โรงเรียนชุมชนบ้านคาย (24) โรงเรียนประพันธ์ - อารีย์ หงส์สกุล (บ้านห้วยหลวง) (25) โรงเรียนบ้านห้วยม่วง (26) โรงเรียนบ้านฮ่างต้า (27) โรงเรียนบ้านแม่สาว (28) โรงเรียนบ้านหนองเต็ง (29) โรงเรียนบ้านโป่งไฮ (30) โรงเรียนบ้านห้วยป่าซาง (31) โรงเรียนบ้านดง (32) โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ฮ่าง (33) โรงเรียนบ้านสันป่าข่า (34) โรงเรียนบ้านดอนชัย (35) โรงเรียนบ้านโละ (36) โรงเรียนบ้านสันปอธง และ (37) โรงเรียนบ้านสันต้นหมื้อ

5.2 นักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3

นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 มีจำนวนรวมทั้งสิ้นประมาณ 38,172 คน สถานศึกษาส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลจากตัวเมือง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับภูเขา ดังนั้นจึงมีการอพยพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ชายแดน ส่งผลให้มีปัญหาการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนเด็กออกกลางคันมีอัตราสูง รวมถึง

ปัญหาด้านการสื่อสารซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวมของเขตพื้นที่การศึกษา (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, น. 3)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาครอบคลุม

(1) งานวิจัยในประเทศ และ (2) งานวิจัยต่างประเทศ

6.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศ ผู้วิจัยแบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ (1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ และ (2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

สุวดี พิณประภัสร์ (2543) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนเนื้อหาวิชาดนตรีของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการใช้สื่อการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 2.61 (2) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการเรียนการสอนวิชาดนตรีของครูอยู่ในระดับปานกลางตามค่าเฉลี่ย 2.57 และ (3) ความต้องการในการพัฒนาการใช้สื่อการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 3.18

จรรยา แสนเจริญสุข (2544) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนกิจกรรมวิชาดนตรี - วิชานาฏศิลป์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี โดยส่วนรวมและจำแนกตามวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา มีปัญหาการใช้สื่อการสอน โดยภาพรวมและเป็นราย 2 ด้าน คือ ด้านการเตรียมสื่อการสอน และด้านการเลือกสื่อการสอนอยู่ในระดับมาก และอีก 2 ด้านที่เหลือ มีปัญหาการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้าน ดังนี้ สื่อการสอนที่กำหนดใช้ไม่ค่อยมีความหลากหลายและทันสมัย ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการสนับสนุนสื่อการสอน วิชาดนตรี - วิชานาฏศิลป์ ครูสามารถใช้สื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการปรับปรุงสื่อการสอนให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ นอกจากนี้ ครูที่สำเร็จการศึกษาวิชาเอกต่างกัน มีปัญหาการใช้สื่อการสอนโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

จิรศักดิ์ ศรีรัตน์ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษา พบว่า (1) ครูโดยรวม ครูในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัญหาในการเรียนการ

สอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ กลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัย ในด้านสื่อการเรียนการสอนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาโดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและด้านสื่อการเรียนการสอน

วรารภรณ์ ยูงหนู (2552) ทำการวิจัยเรื่อง ครูภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรีประจำห้องเรียน ระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดครูภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรีประจำห้องเรียน ระดับประถมศึกษา โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคล 2 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านระดับประถมศึกษา และครูสอนดนตรีระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูภัณฑ์และการสื่อสารการสอนดนตรีที่ต้องมีประจำในห้องเรียน ได้แก่ ครูภัณฑ์เครื่องดนตรี ดังเช่น เปียโนไฟฟ้า หรือ คีย์บอร์ด ระนาดเอก อังกะลุง ครูภัณฑ์ไฟฟ้า และ ICT ดังเช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ เครื่องเล่นมัลติมีเดีย ครูภัณฑ์อื่นๆ ดังเช่น กระดานบรทัด 5 เส้น สื่อสิ่งพิมพ์ ดังเช่น หนังสือนิทานประกอบเพลง สมุดภาพเครื่องดนตรีหนังสือเพลงร้องสำหรับเด็กประถม สื่อเทคโนโลยี ดังเช่น ซีดี/เทปเพลงประกอบการสอน วีดิทัศน์การแสดงดนตรี วีดิทัศน์การสาธิตเครื่องดนตรี

วรารภรณ์ นาโควงศ์ (2552) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการสอนวิชานาฏศิลป์ของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการสอนวิชานาฏศิลป์ของครูโรงเรียนระดับเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้านได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผล และด้านงานวิจัยในชั้นเรียน ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูสอนวิชานาฏศิลป์ของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 จำนวน 145 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป งานวิจัยในประเทศในช่วง ปีพ.ศ.2543 – 2552 ทั้งหมดใช้กระบวนการ วิจัยเชิงสำรวจ โดยเน้นการศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอน ปัญหาการใช้สื่อการสอน และแนวทางการพัฒนาการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเป็นหลัก ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า มีการสำรวจสื่อการใช้สื่อการสอนเนื้อหาวิชาดนตรีของครู สภาพการใช้สื่อการสอนของครูอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูกิจกรรมวิชาดนตรี – วิชา นาฏศิลป์ มีปัญหาการใช้สื่อการสอน คือ ด้านการเตรียมสื่อการสอน

4.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน

ประเทือง อังกูรวัฒนา (2543) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการ และ ปัญหา การใช้สื่อการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า (1) ผู้บริหารเห็นว่าสื่อมีความจำเป็นและช่วยการสอนของครูมากที่สุด (2) ครูโสตทัศนศึกษา และครูส่วนมากใช้สื่อประเภทตำรา แบบเรียน กระดานดำ การบรรยาย การอภิปราย การสาธิตและการทดลอง ครูโสตทัศนศึกษาใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์มาก ส่วนครูใช้สื่อวิทยุกระจายเสียง และเทปบันทึกเสียงในระดับปานกลาง (3) ครูโสตทัศนศึกษาและครูส่วนมากต้องการใช้สื่อประเภทของจริงของตัวอย่าง เทปบันทึกเสียง ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ด้านการบริหาร ส่วนมากต้องการให้จัดหาสื่อที่มีประสิทธิภาพและสื่อที่สนับสนุนกิจกรรมนอกเวลาเรียน และ (4) ครูโสตทัศนศึกษาและครูมีปัญหาในเรื่องจำนวนสื่อไม่เพียงพอ ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ ครูโสตทัศนศึกษาส่วนมากไม่มีเวลาเตรียมหรือจัดหาสื่อ ส่วนครูมีปัญหาเรื่องเวลาในการจัดเตรียมสื่อระดับปานกลาง ด้านการบริการ ส่วนมากมีปัญหาเรื่องขาดสื่อที่จำเป็น ครูโสตทัศนศึกษาและครู มีปัญหาระดับปานกลาง เกี่ยวกับพื้นความรู้การใช้สื่อของผู้บริหาร โรงเรียนขาดครูโสตทัศนศึกษาที่มีความรู้ด้านสื่อ ครูโสตทัศนศึกษาต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้บริการไม่ทั่วถึง ส่วนของงบประมาณการบำรุงรักษา ซ่อมแซม จัดซื้อและการผลิตให้มีคุณภาพเป็นปัญหาระดับมาก

พระมหาสง่า ทองละมุน (2544) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอรอดุพนม จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ (1) ครูสอนวิชาจริยศึกษาโดยรวมและครูวิชา จริยศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติโดยรวมและรายชั้นตอนอยู่ในอันดับมาก ครูสอนวิชา จริยศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง มีการปฏิบัติการใช้สื่อการสอนโดยรวมและรายชั้น 1 ชั้น คือ ชั้นการเลือกสื่ออยู่ในระดับมากและปฏิบัติการใช้สื่อในอีก 3 ชั้น ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูจริยศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการปฏิบัติการใช้สื่อการสอนจริยศึกษาโดยรวมและรายชั้น 3 ชั้นที่เหลืออยู่ในระดับมาก คือ ขั้นตอนการเลือกสื่อ ขั้นตอนการเตรียมสื่อ และขั้นการนำเสนอสื่อและอีก 1 ชั้น อยู่ในระดับปานกลางโดยมีการปฏิบัติการใช้สื่อการสอนเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละชั้น ดังนี้ มีการเลือกสื่อที่ให้ความปลอดภัยในการใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน มีการศึกษารายละเอียดจากคู่มือครูก่อนที่ใช้สื่อการสอน ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนและเนื้อหาที่เรียนเสมอ และมีการสังเกตความสนใจในการใช้สื่อการสอนจากพฤติกรรมของนักเรียน (2) ครูวิชาจริยศึกษามีปัญหาที่สำคัญดังนี้ ชั้นการเลือกสื่อ ได้แก่ ครูขาดสื่อที่ใช้ประกอบการสอน โรงเรียนไม่มีงบประมาณสนับสนุนในการผลิตสื่อและปรับปรุงสื่อที่ชำรุดชั้นการเตรียมสื่อ ได้แก่ ครูไม่ค่อยมีเวลาในการเตรียมสื่อการสอนเพราะต้องรับผิดชอบหลายรายวิชา สื่อการ

สอนไม่เพียงพอ สื่อบางชนิดไม่ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ไม่มีสื่อสำรองใช้เมื่อสื่อมีปัญหาเนื่องจากสื่อมีน้อยและจำกัด ขั้นตอนการนำเสนอสื่อ ได้แก่ เวลาที่สอนน้อยการนำเสนอสื่อครูต้องใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมอื่น สื่อบางชนิดไม่เหมาะสมกับเนื้อหา ชั้นการประเมินสื่อ ได้แก่ มีการสอนมาก เวลาไม่พอในการประเมินไม่สามารถทดสอบนักเรียนตามจุดประสงค์ทุกจุดประสงค์ได้ เมื่อใช้สื่อการสอนเสร็จแล้ว นักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจในการประเมินสื่อมากเท่าที่ควร (3) ครูที่สอนวิชาจริยศึกษาได้เสนอแนะการแก้ปัญหาการใช้สื่อการสอนในแต่ละชั้น ดังนี้ ชั้นการเลือกสื่อ ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษา ควรดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษา ควรจัดทำโครงการผลิตสื่อในระดับกลุ่มโรงเรียน ชั้นการเตรียมสื่อ ได้แก่ ผู้บริหารควรจัดสื่อให้พอต่อความต้องการ จัดสื่อให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตร ชี้นำเสนอสื่อ ได้แก่ ควรจัดหาสื่อที่เหมาะสมกับการเรียน ห้องเรียน เนื้อหาในหลักสูตร ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในสื่อการสอน และชั้นการประเมินสื่อ ได้แก่ ครูควรประเมินผลการใช้สื่อ การสอนหลังจากที่สอนเสร็จแล้วทุกครั้ง ครูควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินสื่อการสอนโดยอาจสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน

รัชดาพร ธรรมศิริรักษ์ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง การเลือกและการใช้สื่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ของครูระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า ครูวิชาภาษาอังกฤษโดยรวมมีการเลือกและการใช้สื่อการสอนภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีการเลือกใช้สื่อโดยการเลือกสื่อที่มีอยู่แล้ว การดัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วและการออกแบบสื่อชิ้นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อโดยการเตรียมสภาพแวดล้อม การเตรียมนักเรียนและการนำเสนอสื่ออยู่ในระดับมาก แต่มีการตรวจสอบสื่อและการฝึกนำเสนอสื่ออยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูภาษาอังกฤษที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีปริญญาตรี ประสบการณ์สอนน้อยกว่า 10 ปี และสำเร็จการศึกษาวิชาเอกอื่นๆ มีการเลือกและการใช้สื่อการสอนโดยรวมด้านการเลือกสื่อและด้านการใช้สื่ออยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครูที่มีวุฒิปริญญาตรีมีการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ครูที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า 10 ปี และสำเร็จการศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษมีการเลือกและการใช้สื่อการสอนโดยรวม ด้านการเลือกสื่อและด้านการใช้สื่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีการเลือกสื่ออยู่ในระดับปานกลาง

สมัคร สงพัด (2544) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพการใช้สื่อการสอนที่เป็นวัสดุครุภัณฑ์ประจำโรงเรียน มีสภาพการใช้งานมากคือ เครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทย รองลงมาคือ วิทยุแท็บเล็ต เครื่องรับโทรทัศน์ อุปกรณ์กีฬา นาฬิกาแบบแขวน และป้ายนิเทศหรือป้ายประกาศ และส่วนสภาพการใช้ระดับน้อยคือ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะคอมพิวเตอร์ กล้องจุลทรรศน์ บาร์เตียวพร้อมเบาะ เครื่องพ่นยาแบบสูบโยก จักรเย็บผ้า สำหรับสภาพการใช้ในภาพรวมพบว่า มีสภาพการใช้

ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.70$) และความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันเล็กน้อย (S.D. = 1.57) ปัญหาการใช้สื่อการสอนที่เป็นวัสดุครุภัณฑ์ประจำโรงเรียน พบว่า ปัญหาการใช้มากคือ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ จอรับภาพและส่วนปัญหาการใช้ระดับน้อยคือ วิद्यุเทป ป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ อุปกรณ์กีฬา สำหรับปัญหาการใช้ภาพรวมพบว่ามีปัญหาระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$) และความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันเล็กน้อย (S.D. = 1.57)

อนิรุทธิ์ ทองสม (2544) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา ค้นคว้า พบว่า (1) ครูโดยรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนและลักษณะของห้องเรียนที่ใช้สอน มีการใช้สื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการนำเสนอสื่อการสอน ด้านการเตรียมสื่อการสอน และด้านการเลือกสื่อการสอน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินและติดตามผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครูที่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า 6 ปี มีการใช้สื่อด้านหลักการเลือกสื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง (2) ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีการใช้สื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) (3) ครูที่มีการใช้สื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สอนในห้องลักษณะต่างกัน มีการใช้สื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และรายด้านไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

ประเสริฐ บริโปร (2545) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้สื่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า (1) ครูวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาเรื่องลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการประเมินผล การใช้สื่อการสอน ด้านการเตรียมการใช้สื่อการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการเลือกใช้สื่อการสอน (2) ครูคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า 10 ปี มีปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยรวมและในรายด้าน 3 ด้าน (ยกเว้นด้านการประเมินผลการใช้สื่อการสอน) น้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (3) ครูวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการใช้สื่อการสอนที่สำคัญดังนี้ ด้านการใช้สื่อการสอน คือ ควรเลือกสื่อการสอนให้ตรงกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อสารเหมาะสมกับนักเรียน ควรเลือกสื่อการสอนที่หาง่ายมีในท้องถิ่นนำมาประยุกต์และดัดแปลงใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมให้ครูเลือกและผลิตสื่อการสอนที่หลากหลายทันสมัยขึ้นเอง ด้านการเตรียมการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ควรให้ครูได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิค การจัดเตรียมการใช้สื่อการสอนโดยใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัยครู

และนักเรียนควรมีการเตรียม การใช้สื่อการสอนร่วมกัน ด้านการใช้สื่อการสอนคือ ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน และขั้นตอนการใช้สื่อตลอดจนการรักษาสื่อ ด้านการประเมินผลก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนทุกครั้งเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามขั้นตอนการใช้สื่อการสอนต่อไป ควรมีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้สื่อ เช่น การจัดทำแบบประเมิน วิธีประเมินผลการใช้ ควรมีการรายงานผลการใช้สื่อการสอนตามขั้นตอนต่อผู้บริหารหรือผู้แต่งตั้งให้รับผิดชอบด้านสื่อการสอน

ธัญญานันท์ บุญพิละ (2545) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา และความ ต้องการการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้สื่อการสอนหลายประเภทรวมกัน สื่อประเภทที่ใช้มากที่สุดได้ดังนี้ (1) สื่อประเภทวัสดุอุปกรณ์การสอน ได้แก่ ตำราของจริง หนังสือพิมพ์ ภาพวาด การ์ตูนและแผ่นภูมิ (2) สื่อประเภทอุปกรณ์การสอน ได้แก่ กระดานดำ ป้ายนิเทศ เครื่องโรรเนียว กระดานขาว เครื่องพิมพ์ดีด (3) สื่อประเภทวิธีสอน ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การบรรยาย การสาธิตและเกม (4) สื่อประเภทอื่นๆ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ดังนั้น ครูจึงต้องมีความต้องการสื่อดังกล่าวมากเช่นกัน การใช้สื่อการสอนครูจะใช้เป็นบางครั้งและพบปัญหาในการใช้สื่อการสอน คือขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาและจัดซื้อ ครูไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการสอน ขาดครุภัณฑ์ในการจัดเก็บสื่อการสอน เช่น ตู้ ชั้นวางของ และครูสอนไม่ได้รับการอบรมในเรื่องการใช้และการผลิตสื่อการสอน

อำพล พำขุนทด (2545) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนของครูกลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูกลุ่มเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีสื่อและวิธีการใช้สื่อบ่อยครั้งเกือบทุกประเภท ยกเว้นสื่อประเภทเครื่องฉายมีสื่อแต่ใช้เป็นบางครั้ง ปัญหาและอุปสรรคที่พบในระดับมาก คือ การผลิตสื่อการสอน ส่วนวิธีการแก้ปัญหาด้านการผลิตที่ใช้มากที่สุด คือ การผลิตด้วยวัสดุอุปกรณ์เหลือใช้ในท้องถิ่น วิธีการแก้ปัญหาด้านวิธีการบริหารจัดการในโรงเรียนที่มีการดำเนินการมากที่สุด คือส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อการสอนด้วยตัวเอง

เฉลิมศรี สุพร (2546) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาในการผลิตและใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัญหาในการผลิตสื่อการสอน และใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง (2) ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในการผลิตและใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร ไม่แตกต่างกัน (3) ครูและผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในการผลิตสื่อการสอน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก และสภาพปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 (4) งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการผลิตและใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยนำด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าค่าเฉลี่ยรวมมาหาแนวทางในการพัฒนา

นัทพร คำนิงและคณะ (2548) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการศึกษาค้นคว้า (1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิงมากที่สุด วุฒิการศึกษาส่วนมากอยู่ในระดับปริญญาตรี ระยะเวลาที่ทำการสอน 6 - 10 ปี ขึ้นไปมากที่สุด (2) ปัญหาการใช้สื่อการสอนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางโดยปัญหาที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดหาและจัดทำสื่อประกอบการสอน รองลงมาคือสื่อการสอนมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนและครู ปัญหาในระดับน้อย คือ การใช้สื่อการสอนทำให้การเรียนล่าช้า (3) ความต้องการในการใช้สื่อการสอนพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยความต้องการที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความต้องการใช้อินเทอร์เน็ต รองลงมาคือการใช้คอมพิวเตอร์และเทคนิคและวิธีการใช้สื่อการสอนเป็นความต้องการในระดับน้อย (4) ความต้องการใช้วัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยความต้องการที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความต้องการคอมพิวเตอร์ รองลงมาคือเครื่องถ่ายเอกสารและหุ่นจำลองเป็นความต้องการในระดับน้อยที่สุด

วีรพร จำปาอ่อน (2548) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า (1) การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายชั้นตอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับชั้นตอนที่มีการปฏิบัติจากมากไปน้อยคือ ชั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์การเลือก ดัดแปลงหรือออกแบบสื่อการวิเคราะห์ลักษณะนักเรียน การประเมินผล การกำหนดการตอบสนองของนักเรียนและการใช้สื่อ (2) การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนโดยภาพรวมและรายชั้นตอน พบว่าไม่แตกต่างกัน (3) การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจำแนกตามชั่วโมงที่ทำการสอนตลอดสัปดาห์โดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายชั้นตอนพบว่าชั้นตอนการเลือก ดัดแปลงหรือการออกแบบสื่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 (4) การเปรียบเทียบการใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจำแนกตามบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้สื่อ โดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 เมื่อพิจารณารายชั้นตอนพบว่า ชั้นตอนการวิเคราะห์

ลักษณะนักเรียน การเลือก ดัดแปลงหรือออกแบบสื่อ การใช้สื่อ การกำหนดการตอบสนอง การประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

สุเทพ โตสุวรรณ (2548) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนคงคาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 65.30 อายุระหว่าง 36 - 50 ปี ร้อยละ 57.10 มีประสบการณ์การสอน 21 ปีขึ้นไป ร้อยละ 63.30 และเคยเข้ารับการอบรมการใช้สื่อการสอน 2 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 83.70 (2) การใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนคงคาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ในภาพรวมพบว่า ครูมีความคิดเห็นว่ามีการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายประเภท พบว่า ครูมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลางประเภทวัสดุเป็นอันดับแรก รองลงมาประเภทเทคนิคและวิธีการเป็นอันดับ 2 และประเภทอุปกรณ์เป็นอันดับสุดท้าย และ (3) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ครูโรงเรียนคงคารามที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน ประสบการณ์ในการสอนต่างกัน และประสบการณ์ในการอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนไม่แตกต่างกัน

ชารอยา หะย็ูไซ๊ะ (2554) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยภาพรวมครูมีความคิดเห็นว่ามีการใช้ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า (1) สภาพการใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ ครูมีการใช้สื่อการสอนด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือเรียนและแบบเรียนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับมาก (2) ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ ครูประสบปัญหาในขั้นการเตรียมสื่อการสอน ขาดการเตรียมสื่อการสอนล่วงหน้าก่อนการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง (3) ด้านการจัดหาสื่อการสอนคณิตศาสตร์ครูพิจารณาเลือกสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้วอยู่ในระดับมาก (4) ด้านความต้องการสื่อการสอนคณิตศาสตร์ ครูมีความต้องการสื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ ประเภทแบบฝึกทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด และ (5) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ ครูมีความต้องการให้ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับมาก

โดยสรุป งานวิจัยในประเทศในช่วงปี พ.ศ.2543 - 2554 มีงานวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการการผลิตและการใช้สื่อการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า มีการใช้สื่อการสอนวิชาจริยศึกษา มีการเลือกสื่อที่ให้ความปลอดภัยในการใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน มีการศึกษารายละเอียดจากคู่มือครูก่อนที่ใช้สื่อการสอน โดยการเลือกใช้สื่อโดยการเลือกสื่อที่มีอยู่แล้ว การใช้สื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิต โดยรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนและลักษณะของห้องเรียนที่ใช้สอน การใช้สื่อการสอนของครูกลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตใน โรงเรียน มีสื่อและวิธีการใช้สื่อบ่อยครั้งเกือบทุกประเภท

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากผลงานวิจัยต่างประเทศ ผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญการวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อการสอน ดังนี้

เพนนี่ (Penny, 1991) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์ และความจำเป็นในการใช้ สื่อการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยงานวิจัยเป็นแบบเชิงบรรยาย เป็นการสำรวจสื่อการเรียน การสอนที่ใช้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความจำเป็น ประโยชน์ของการใช้สื่อการเรียนการสอน และเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่จำเป็นต้องใช้สื่อการเรียนการสอน ครูจำนวน 172 คนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอบแบบสอบถามจำนวน 43 ข้อที่ออกแบบไว้สำหรับ การศึกษาเรื่องนี้ การสอบถามกระทำขึ้นทั้งโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนใน Delaware, The District of Columbia, Maryland, Pennsylvania, Virginia และ West Virginia ซึ่งพวกเขาใช้เวลา อย่างน้อย 50% ของเวลาทั้งหมดในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า มากกว่า 90% นักเรียนใช้หนังสือ เรียน นอกจากนี้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์และใช้บ่อยที่สุดคือเอกสารฝึกหัด (Worksheet) และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ (Visual Aids) สื่อการเรียนการสอนประเภทคอมพิวเตอร์และเครื่องคิดเลขมี บทบาทสำคัญในการสอนหนังสือเรียนมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการสอนเกี่ยวกับการคิดคำนวณ ความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์มากกว่าหนึ่งในสามของผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ระบุสื่อการเรียน การสอนที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการสอน สื่อการเรียนการสอนที่ใช้บ่อยในฐานะเป็นสิ่งจำเป็นคือ สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ซอฟต์แวร์ เอกสารฝึกหัด บบรูป (Pattern) และคอมพิวเตอร์ เนื้อหาที่จำเป็นต้องใช้สื่อ การเรียนการสอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมีจำนวน 162 เรื่อง สรุปจากแบบสอบถามได้ดังนี้ (1) รูปแบบทั่วไปของการใช้สื่อการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่สอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทางคณิตศาสตร์ (2) สื่อการเรียนการสอนถูกพิจารณาจากผู้ตอบแบบสอบถาม ว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ (3) ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ให้ความสำคัญระดับสูงเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน และ (4) จำนวนส่วนน้อยของผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าไม่มีความจำเป็นในการใช้สื่อการเรียนการสอน

โดยสรุป จากงานวิจัยต่างประเทศ เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ และความจำเป็นในการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยงานวิจัยเป็นแบบเชิงบรรยาย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชา นาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ครอบคลุม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวบรวม ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ในระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาค เรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1,530 คน จาก 153 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ในระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1 – ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 361 คนด้วยวิธีการ สุ่มแบบง่าย ตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1967, p. 886) ที่ความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นด้านการใช้สื่อการสอนวิชา ดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ของ ครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 126 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด มีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งต้องประเมิน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 3 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประกอบด้วย (1) ข้อคำถามเกี่ยวกับประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ได้แก่ สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ สื่อการสอนประเภทวัสดุ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ สื่อการสอนประเภทเทคนิคหรือวิธีการ และสื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ (2) ข้อคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอน ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอน ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน และขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน ด้านที่ 2 ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอน ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอน และปัญหาขั้นการประเมินผลสื่อการสอน ด้านที่ 3 ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน ความต้องการจัดหาสื่อการสอน และความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน

ขั้นที่ 2 ศึกษาทฤษฎีหลักการต่างๆ จากตำรา แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม และเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 กำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีระดับคะแนนดังนี้

ระดับคะแนน	แปลความหมาย
5	มีระดับมากที่สุด
4	มีระดับมาก
3	มีระดับปานกลาง
2	มีระดับน้อย
1	มีระดับน้อยที่สุด

และ (2) แบบสอบถามปลายเปิด

ขั้นที่ 4 สร้างแบบสอบถาม โดยการประมวลเนื้อหาสาระให้ครอบคลุมขอบข่ายที่เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ มีข้อความจำนวน 68 ข้อ ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรีและวิชานาฏศิลป์ ได้แก่ สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ จำนวน 9 ข้อ สื่อการสอนประเภทวัสดุ จำนวน 4 ข้อ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ จำนวน 14 ข้อ สื่อการสอนประเภทเทคนิคหรือวิธีการ จำนวน 9 ข้อ และสื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 9 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอน 5 ข้อ ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอน 8 ข้อ ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน 7 ข้อ และขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน 3 ข้อ ด้านที่ 2 ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ มีข้อความจำนวน 38 ข้อ ประกอบด้วยปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน จำนวน 10 ข้อ ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอน จำนวน 9 ข้อ ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอน จำนวน 12 ข้อ และปัญหาขั้นการประเมินผล สื่อการสอน จำนวน 7 ข้อ และ ด้านที่ 3 ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ มีข้อความ 20 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน จำนวน 6 ข้อ ความต้องการการจัดหาสื่อการสอน 6 ข้อ และความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน จำนวน 8 ข้อ รวมจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 126 ข้อ โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม นอกเหนือจากข้อคำถามที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบและปรับแก้ไขโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาปรึกษากับที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระเพื่อปรับแก้ไขและพิจารณาความครอบคลุมในประเด็นการวิจัย โดยมีการปรับปรุงแบบสอบถามดังนี้

- 5.1 แบ่งด้านในแบบสอบถามตอนที่ 2 ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 5.2 เพิ่มข้อคำถามให้มากขึ้นเพื่อครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ
- 5.3 จัดกลุ่มข้อคำถามเพื่อให้มีความชัดเจนและง่ายสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม
- 5.4 จัดรูปแบบตารางของแบบสอบถามให้สวยงาม

ขั้นที่ 6 ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญท่านตรวจสอบ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) (รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย แสดงในภาคผนวก ก หน้า 102) โดยผู้เชี่ยวชาญจะตรวจข้อคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการวัด และตรวจสอบข้อ

คำถามทุกข้อให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ภาษาที่ใช้ชัดเจนเข้าใจตรงกัน และผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของแบบสอบถามอยู่ในระดับดี 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00

เกณฑ์การให้คะแนน การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ผู้วิจัยนำข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) แล้วหาค่าเฉลี่ยซึ่งกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

- + 1 ถ้าแน่ใจว่า รายการสอบถามมีความเหมาะสม
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า รายการสอบถามมีความเหมาะสม
- 1 ถ้าแน่ใจว่า รายการสอบถามไม่มีความเหมาะสม

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อคำถามจากการพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq 0.66$ แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องเชิงเนื้อหาทั้ง 3 ด้าน ซึ่งผลพบว่าข้อคำถามรายข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.66 – 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ทุกข้อ (ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม แสดงในภาคผนวก ค หน้า 115)

ขั้นที่ 7 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อคำถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ข้อคำถามมีความชัดเจนและภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม โดยมีการปรับปรุงแบบสอบถามดังนี้

- 7.1 ได้ปรับปรุงข้อคำถามให้กระชับ ชัดเจน
- 7.2 จัดกลุ่มข้อคำถามที่อยู่ในประเด็นเดียวกัน เพื่อลดจำนวนข้อคำถาม

ขั้นที่ 8 หลังจากการปรับปรุงแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ จึงดำเนินการจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำมาใช้สอบถามความต้องการกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แสดงในภาคผนวก ข หน้า 104)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
- 3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 361 ฉบับ

3.3 วัน เวลา ในการแจกและรับแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน 2558 – เดือนกันยายน 2558

3.4 จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืน พบว่า แบบสอบถามจำนวน 361 ฉบับ ได้รับคืน 361 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป รวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติหาร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตรดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ร้อยละ

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}} \times 100$$

4.2 วิเคราะห์การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยใช้สูตรค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อกำหนดให้ \bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\sum x$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน
 n แทน จำนวนผู้ตอบแต่ละข้อคำถาม

การวิเคราะห์แบบสอบถาม กำหนดช่วงของค่าเฉลี่ยตามแนวของ จอห์น ดับบลิว เบสท์ และเจมส์ วี คาค์น (Best John W. and Kahn James V., 1993, pp. 181 - 182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.50 - 5.00	ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	ความคิดเห็นในระดับมาก
2.50 - 3.49	ความคิดเห็นในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	ความคิดเห็นในระดับน้อย
1.00 - 1.49	ความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

4.3 สูตรส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation – S.D.) (Lafferty Peter and Rowe Julain, 1995, pp. 561 - 562)

$$\text{S.D.} = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อกำหนดให้	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$n\sum X^2$	แทน	ผลรวมยกกำลังสองของคะแนนทุกจำนวน
	$(\sum X^2)$	แทน	ผลรวมของคะแนนทุกจำนวนยกกำลังสอง
	n	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 และ ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ครอบคลุม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอน ใช้สื่อการสอนในแต่ละภาคการศึกษาที่ผ่านมาในระดับใด และใช้สื่อการสอนประเภทใดบ่อยที่สุด

ตารางที่ 4.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 361)

	สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1 เพศ	ชาย	102	28.25
	หญิง	259	71.75
2 อายุ	21 - 25 ปี	46	12.74
	26 - 30 ปี	48	13.30
	31 - 35 ปี	68	18.84
	36 - 40 ปี	80	22.16
	41 - 45 ปี	51	14.13
	46 - 50 ปี	38	1.53
	51 - 60 ปี	30	8.31

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
3 ระดับการศึกษาของท่าน		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	11	3.05
ปริญญาตรี	286	79.22
ปริญญาโท	64	17.73
ปริญญาเอก		
อื่นๆ		
4 ประสบการณ์การสอนของท่าน		
ต่ำกว่า 5 ปี	66	18.28
5 - 10 ปี	81	22.44
11 - 15 ปี	65	18.01
16 - 20 ปี	59	16.34
21 - 25 ปี	43	11.91
มากกว่า 25 ปี	47	13.02
5 ท่านใช้สื่อการสอนในแต่ละภาคการศึกษาที่ผ่านมา ในระดับใด		
ไม่เคยใช้เลย	22	6.09
สัปดาห์ละ 1 - 5 ครั้ง	231	63.99
สัปดาห์ละ 6 - 10 ครั้ง	76	21.05
ทุกครั้งที่สอน	32	8.87
6 ท่านใช้สื่อการสอนประเภทใดบ่อยที่สุด		
สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์	131	36.29
สื่อการสอนประเภทวัสดุ	77	21.33
สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์	31	8.59
สื่อการสอนประเภทเทคนิค วิธีการ	65	18.00
สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยี	57	15.79
สารสนเทศ		

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.75 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 28.25
2. อายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ 36 - 40 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.16 รองลงมาคือ 31 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.84 และอายุ 41 - 45 ปี คิดร้อยละ 14.13
3. ระดับการศึกษาของท่าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิมหาบัณฑิตปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.22 รองลงมาคือ ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 17.73 และต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 3.05
4. ประสบการณ์การสอนของท่าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ การสอน 5 - 10 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.44 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.28 และ 11 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.01
5. ท่านใช้สื่อการสอนในแต่ละภาคการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามใช้สื่อการสอนสัปดาห์ละ 1 - 5 ครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.99 รองลงมาคือ สัปดาห์ละ 6 - 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 21.05 และทุกครั้งที่สอน คิดเป็นร้อยละ 8.87
6. ท่านใช้สื่อการสอนประเภทใดบ่อยที่สุด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามใช้สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.29 รองลงมาคือ สื่อการสอนประเภทวัสดุ คิดเป็นร้อยละ 21.33 และสื่อการสอนประเภทเทคนิค วิธีการ คิดเป็นร้อยละ 18.00

ตอนที่ 2 การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

ผลการวิเคราะห์ การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม

ตารางที่ 4.2 การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	3.98	.82	มาก
2	ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	3.25	1.19	ปานกลาง
3	ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอน วิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	4.12	.87	มาก
รวม		3.78	.96	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามการใช้สื่อวิชาดนตรี และวิชา
นาฏศิลป์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D = .96) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก
2 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านความต้องการการ
สนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ($\bar{X} = 4.12$, S.D = .87) และด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ($\bar{X} = 3.25$, S.D =
1.19)

ผลการวิเคราะห์ การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เป็นรายชื่อ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.3 - 4.22

1. ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

1.1 ประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ตารางที่ 4.3 ประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวม (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์	3.95	.65	มาก
2	สื่อการสอนประเภทวัสดุ	3.87	.79	มาก
3	สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์	3.63	1.46	มาก
4	สื่อการสอนประเภทเทคนิคหรือวิธีการ	3.57	1.28	มาก
5	สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.57	.82	มาก
รวม		3.71	1.00	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์มีความต้องการใช้สื่อ การสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D = 1.00) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ ($\bar{X} = 3.95$, S.D = .65) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.57$, S.D = .82)

1.1.1 สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์

ตารางที่ 4.4 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทสิ่งพิมพ์ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	หนังสือเรียน แบบเรียนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	4.60	.49	มากที่สุด
2	คู่มือครู	4.39	.66	มาก
3	แบบฝึกทักษะ	4.39	.49	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
4	หนังสืออ่านประกอบ	3.89	.54	มาก
5	หลักสูตรวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์	4.19	.60	มาก
6	วารสารวิชาการ / วารสารวิจัยทางวิชาดนตรี และวิชา นาฏศิลป์	3.29	.78	ปานกลาง
7	เอกสารประกอบการเรียนการสอน	4.00	.44	มาก
8	แผ่นพับ	3.29	.90	ปานกลาง
9	โปสเตอร์ / ป้ายประชาสัมพันธ์	3.59	1.02	มาก
รวม		3.95	.65	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทสิ่งพิมพ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D = .65) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ อยู่ในระดับมาก 6 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ หนังสือเรียน แบบเรียนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ($\bar{X} = 4.60$, S.D = .49) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ วารสารวิชาการ / วารสารวิจัยทางวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ($\bar{X} = 3.29$, S.D = .78)

1.1.2 สื่อการสอนประเภทวัสดุ

ตารางที่ 4.5 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทวัสดุ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	แผนภาพวิชาดนตรี	4.00	.77	มาก
2	แผนภาพวิชานาฏศิลป์	4.00	.77	มาก
3	รูปภาพ	4.30	.78	มาก
4	ป๊อปอัพ	3.19	.87	ปานกลาง
รวม		3.87	.79	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทวัสดุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D = .79) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รูปภาพ ($\bar{X} = 4.30$, S.D = .78) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ป๊อปอัพ ($\bar{X} = 3.19$, S.D = .87)

1.1.3 สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์

ตารางที่ 4.6 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทอุปกรณ์ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	เครื่องดนตรีไทย	3.39	1.43	ปานกลาง
2	เครื่องดนตรีสากล	3.80	1.44	มาก
3	เครื่องดนตรีพื้นบ้าน	3.49	1.44	ปานกลาง
4	เครื่องแต่งกาย	3.79	1.39	มาก
5	เครื่องประดับ	3.69	1.38	มาก
6	อุปกรณ์ประกอบการแสดง	3.90	1.42	มาก
7	หุ่นจำลอง	3.60	1.47	มาก
8	แผ่นซีดีเพลง	3.69	1.31	มาก
9	วีดิทัศน์สาริตการแสดงต่างๆ	4.30	1.44	มาก
10	เครื่องรับโทรทัศน์	3.90	1.42	มาก
11	เครื่องฉายข้ามศีรษะ, เครื่องฉายแผ่นใส	3.49	1.50	ปานกลาง
12	เครื่องฉายภาพวัสดุสามมิติ (Visualizer)	2.89	1.63	ปานกลาง
13	เครื่องฉายแอลซีดี (LCD Projector)	3.19	1.64	ปานกลาง
14	เครื่องเล่นซีดี / วีซีดี / ดีวีดี	3.80	1.56	มาก
รวม		3.63	1.46	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D = 1.46) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 9 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ วีดิทัศน์สาริตการแสดงต่างๆ ($\bar{X} = 4.30$, S.D = 1.44) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เครื่องฉายภาพวัสดุสามมิติ (Visualizer) ($\bar{X} = 2.89$, S.D = 1.63)

1.1.4 สื่อการสอนประเภทเทคนิคหรือวิธีการ

ตารางที่ 4.7 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทเทคนิคหรือวิธีการ
(n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	การบรรยาย	4.09	1.11	มาก
2	การสาธิต	4.20	1.30	มาก
3	การศึกษานอกสถานที่ / ทัศนศึกษา	3.19	1.19	ปานกลาง
4	เชิญครูภูมิปัญญาภายในชุมชนมาเป็นวิทยากร	3.09	1.47	ปานกลาง
5	การจัดนิทรรศการ	2.89	1.35	ปานกลาง
6	เกมการศึกษา	3.19	1.34	ปานกลาง
7	เพลงประกอบ	4.10	1.28	มาก
8	นิทาน	3.29	1.30	ปานกลาง
9	การแสดงในสถานการณ์จริง	4.09	1.25	มาก
รวม		3.57	1.28	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทเทคนิคหรือวิธีการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D = 1.28) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การสาธิต ($\bar{X} = 4.20$, S.D = 1.30) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดนิทรรศการ ($\bar{X} = 2.89$, S.D = 1.35)

1.1.5 สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ตารางที่ 4.8 สภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ	4.40	.80	มาก
2	สไลด์คอมพิวเตอร์	4.20	.74	มาก
3	การเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์	3.69	.78	มาก
4	วีดิทัศน์ออนไลน์	4.20	.74	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
5	บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)	3.90	.70	มาก
6	หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e - Book)	3.09	.83	ปานกลาง
7	การเรียนรู้ผ่านแท็บเล็ต	2.89	.94	ปานกลาง
8	การเรียนรู้ผ่านสมาร์ทโฟน	2.89	.94	ปานกลาง
9	การเรียนรู้การสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web Page)	2.89	.94	ปานกลาง
รวม		3.57	.82	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D = .82) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ($\bar{X} = 4.40$, S.D = .80) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเรียนรู้ผ่านแท็บเล็ต การเรียนรู้ผ่านสมาร์ทโฟน และการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web Page) ($\bar{X} = 2.89$, S.D = .94)

1.2 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ตารางที่ 4.9 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวม (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอน	4.24	.63	มาก
2	ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอน	4.22	.76	มาก
3	ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน	4.39	.65	มาก
4	ขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน	4.22	.59	มาก
รวม		4.26	.65	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า โดยภาพรวมขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D = .65) เมื่อพิจารณารายขั้นตอนพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 4.39$, S.D = .65) และขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 4.22$, S.D = .59)

1.2.1 ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอน

ตารางที่ 4.10 ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	มีการวิเคราะห์ลักษณะของนักเรียน	4.10	.54	มาก
2	มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน	4.30	.64	มาก
3	มีการเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอน	4.40	.66	มาก
4	มีการวิเคราะห์ความต้องการของหลักสูตรเพื่อกำหนดสื่อการสอนที่ใช้	4.10	.54	มาก
5	มีการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาของการสอน	4.30	.78	มาก
รวม		4.24	.63	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า โดยภาพรวมขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D = .63) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีการเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอน ($\bar{X} = 4.40$, S.D = .66) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการวิเคราะห์ลักษณะของนักเรียน และมีการวิเคราะห์ความต้องการของหลักสูตรเพื่อกำหนดสื่อการสอนที่ใช้ ($\bar{X} = 4.10$, S.D = .54)

1.2.2 ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอน

ตารางที่ 4.11 ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	มีการเตรียมเนื้อหาที่จะใช้สื่อการสอน	4.40	.49	มาก
2	มีการจัดลำดับการใช้สื่อการสอน	4.50	.50	มากที่สุด
3	มีการตรวจสอบสภาพของสื่อการสอน	4.30	.45	มาก
4	มีการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนก่อนการใช้งานจริง	3.90	.70	มาก
5	มีการกำหนดลักษณะและวิธีการใช้สื่อการสอน	4.40	.66	มาก
6	มีการตรวจสอบสภาพความปลอดภัยของสื่อการสอน	4.00	1.00	มาก

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
7	มีการจัดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือให้พร้อมและ จำนวนเพียงพอ	4.10	1.13	มาก
8	มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสื่อการสอนที่ ใช้	4.20	1.16	มาก
รวม		4.22	.76	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า โดยภาพรวมขั้นเตรียมการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D = .76) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ อยู่ในระดับมาก 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีการจัดลำดับการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 4.50$, S.D = .50) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนก่อนการใช้งานจริง ($\bar{X} = 3.90$, S.D = .70)

1.2.3 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน

ตารางที่ 4.12 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	มีการใช้สื่อการสอนตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้	4.39	.49	มาก
2	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน	4.49	.50	มาก
3	มีการใช้สื่อการสอนเสนอเนื้อหาบทเรียน	4.50	.67	มากที่สุด
4	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อแจ้งให้นักเรียนทราบถึงกิจกรรม การเรียนรู้	4.30	.90	มาก
5	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน	4.40	.49	มาก
6	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาบทเรียน	4.30	.90	มาก
7	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน	4.40	.66	มาก
รวม		4.39	.65	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า โดยภาพรวมขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D = .65) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ใน ระดับมากที่สุด 1 ข้อ อยู่ในระดับมาก 6 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ มีการใช้สื่อการสอน เสนอเนื้อหาบทเรียน ($\bar{X} = 4.50$, S.D = .67) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการใช้สื่อการสอน เพื่อสรุปเนื้อหาบทเรียน และมีการใช้สื่อการสอนเพื่อแจ้งให้นักเรียนทราบถึงกิจกรรมการเรียน ($\bar{X} = 4.30$, S.D = .90)

1.2.4 ขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน

ตารางที่ 4.13 ขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	มีการประเมินการวางแผนการใช้สื่อการสอน	4.30	.45	มาก
2	มีการประเมินกระบวนการใช้สื่อการสอน ก่อน ระหว่างและหลังการใช้สื่อการสอน	4.19	.74	มาก
3	มีการประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน	4.19	.60	มาก
	รวม	4.22	.59	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า โดยภาพรวมขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน วิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D = .59) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ มีการประเมินการวางแผนการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 4.30$, S.D = .45) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อ การสอน ($\bar{X} = 4.19$, S.D = .60)

2. ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ตารางที่ 4.14 ปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวม (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน	3.15	1.21	ปานกลาง
2	ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอน	3.28	1.17	ปานกลาง
3	ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอน	3.35	1.20	ปานกลาง
4	ปัญหาขั้นการประเมินผลสื่อการสอน	3.22	1.21	ปานกลาง
	รวม	3.25	1.19	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีปัญหาขั้นการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, S.D = 1.19) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอน ($\bar{X} = 3.35$, S.D = 1.20) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน ($\bar{X} = 3.15$, S.D = 1.21)

2.1 ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน

ตารางที่ 4.15 ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ด้านที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	สื่อการสอนไม่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	2.92	1.28	ปานกลาง
2	สื่อการสอนไม่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา	3.20	1.23	ปานกลาง
3	สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับระดับของนักเรียน	3.29	1.40	ปานกลาง
4	สื่อการสอนไม่เอื้อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	3.18	1.15	ปานกลาง
5	สื่อการสอนไม่กระตุ้นการเรียนรู้	2.98	1.33	ปานกลาง
6	สื่อการสอนไม่มีความหลากหลาย	2.97	1.32	ปานกลาง
7	สื่อการสอนไม่ได้ผ่านการผลิตที่มีคุณภาพเหมาะสมกับการเรียนรู้	3.27	1.10	ปานกลาง
8	สื่อการสอนไม่น่าสนใจและล้าสมัย	3.18	1.07	ปานกลาง
9	สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน	3.25	1.12	ปานกลาง
10	สื่อการสอนไม่ช่วยนักเรียนในด้านการใช้สติปัญญาพิจารณาแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ด้วยตนเอง	3.28	1.19	ปานกลาง
รวม		3.15	1.21	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.13 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$, S.D = 1.21) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับระดับของนักเรียน ($\bar{X} = 3.29$, S.D = 1.40) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สื่อการสอนไม่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.92$, S.D = 1.28)

2.2 ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอน

ตารางที่ 4.16 ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	การเตรียมสภาพห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมนักเรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ป้ายนิเทศ มุมประสบการณ์ ฯลฯ	3.10	1.06	ปานกลาง
2	ความร่วมมือของนักเรียนในการเตรียมห้องเรียนเพื่อการใช้สื่อการสอน	3.38	1.37	ปานกลาง
3	ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ร่วมกับสื่อการสอน	3.39	1.22	ปานกลาง
4	การเตรียมสื่อการสอนล่วงหน้าก่อนการจัดการเรียนการสอน	3.58	1.22	มาก
5	การเตรียมสื่อการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน	3.58	1.28	มาก
6	การทดลองใช้และแก้ไขข้อบกพร่องของสื่อก่อนนำไปใช้จริง	3.09	1.05	ปานกลาง
7	ทักษะและความรู้ในการเตรียมสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา	3.09	1.03	ปานกลาง
8	การศึกษารายละเอียดการใช้สื่อการสอนก่อนการสอน	3.20	1.07	ปานกลาง
9	ทักษะในการเลือกใช้สื่อการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการสอน	3.11	1.23	ปานกลาง
รวม		3.28	1.17	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.16 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$, S.D = 1.17) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การเตรียมสื่อการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน ($\bar{X} = 3.58$, S.D = 1.28) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ทักษะและความรู้ในการเตรียมสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{X} = 3.09$, S.D = 1.03)

2.3 ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอน

ตารางที่ 4.17 ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	ทักษะในการใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน	3.20	1.38	ปานกลาง
2	ทักษะการใช้สื่อการสอนเพื่อเนื้อหาบทเรียน	3.37	1.28	ปานกลาง
3	ทักษะในการกระตุ้นให้นักเรียนอยากมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน	3.47	1.22	ปานกลาง
4	ทักษะในการใช้สื่อเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.29	1.10	ปานกลาง
5	ทักษะการใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับเวลา เนื้อหา และแผนการสอนที่วางไว้	3.19	1.07	ปานกลาง
6	ทักษะใช้สื่อการสอนในการสื่อสารให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนนั้นๆ	3.30	1.10	ปานกลาง
7	ทักษะการใช้สื่อการสอนให้เหมาะกับกิจกรรมการสอน	3.30	1.18	ปานกลาง
8	ทักษะในการใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิธีสอน	3.10	1.04	ปานกลาง
9	ทักษะในการใช้สื่อการสอนประกอบการอธิบายข้อซักถามของนักเรียน	3.40	1.35	ปานกลาง
10	สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน	3.60	1.28	มาก
11	เอกสาร คู่มือการใช้สื่อการสอน	3.60	1.20	มาก
12	สื่อการสอนที่มีอยู่ส่วนมากชำรุดและใช้การไม่ได้	3.40	1.20	ปานกลาง
รวม		3.35	1.20	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.17 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D = 1.20) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 10 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 3.60$, S.D = 1.28) และเอกสาร คู่มือการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 3.60$, S.D = 1.20) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ทักษะในการใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิธีสอน ($\bar{X} = 3.10$, S.D = 1.04)

2.4 ปัญหาขึ้นการประเมินผลสื่อการสอน

ตารางที่ 4.18 ปัญหาขึ้นการประเมินผลสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	การทดสอบสื่อการสอนก่อนนำไปสอน	3.10	1.04	ปานกลาง
2	การดำเนินการใช้สื่อการสอนตามแผนที่กำหนด	3.10	1.22	ปานกลาง
3	การประเมินตนเองของครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน	3.20	1.17	ปานกลาง
4	การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน	3.10	1.22	ปานกลาง
5	การสำรวจข้อบกพร่องหลังการใช้สื่อการสอน	3.20	1.40	ปานกลาง
6	การนำผลการประเมินการใช้สื่อการสอนมาปรับปรุงการใช้สื่อการสอนในครั้งต่อไป	3.40	1.28	ปานกลาง
7	การประเมินปัญหา หรือรายงานของการใช้สื่อการสอน	3.50	1.20	มาก
รวม		3.22	1.21	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.18 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม มีปัญหาขึ้นการประเมินผลสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D = 1.21) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การประเมินปัญหา หรือรายงานของการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 3.50$, S.D = 1.20) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การทดสอบสื่อการสอนก่อนนำไปสอน ($\bar{X} = 3.10$, S.D = 1.04)

3. ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ตารางที่ 4.19 ความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวม (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน	4.36	.69	มาก
2	ความต้องการการจัดหาสื่อการสอน	4.02	1.00	มาก
3	ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน	4.00	.92	มาก
รวม		4.12	.87	มาก

จากตารางที่ 4.19 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D = .87) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 4.36$, S.D = .69) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 4.00$, S.D = .92)

3.1 ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน

ตารางที่ 4.20 ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	ต้องการความรู้เรื่องประเภทของสื่อการสอน	4.20	.74	มาก
2	ต้องการความรู้ในการเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน	4.30	.64	มาก
3	ต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน	4.40	.80	มาก
4	ต้องการความรู้ทางทักษะกระบวนการระหว่างใช้สื่อการสอน	4.40	.66	มาก
5	ต้องการความรู้ทางด้านการประเมินสื่อการสอน	4.40	.80	มาก
6	ต้องการความรู้ในการดูแล รักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน	4.50	.50	มากที่สุด
รวม		4.36	.69	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D = .69) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ อยู่ในระดับมาก 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ต้องการความรู้ในการดูแล รักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน ($\bar{X} = 4.50$, S.D = .50) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ต้องการความรู้เรื่องประเภทของสื่อการสอน ($\bar{X} = 4.20$, S.D = .74)

3.2 ความต้องการการจัดหาสื่อการสอน

ตารางที่ 4.21 ความต้องการการจัดหาสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	เลือกสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้ว	4.40	.80	มาก
2	ดัดแปลงสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้วและทำให้มีคุณภาพดีขึ้น	4.30	.64	มาก
3	ออกแบบสื่อการสอนและผลิตสื่อการสอนเอง	4.19	.75	มาก
4	ขอยืมการสอนจากครูท่านอื่น	3.59	1.43	มาก
5	รับบริจาคจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น	3.79	1.25	มาก
6	จัดซื้อใหม่ตามงบประมาณที่ได้รับ	3.89	1.14	มาก
	รวม	4.02	1.00	มาก

จากตารางที่ 4.21 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการการจัดหาสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D = 1.00) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เลือกสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้ว ($\bar{X} = 4.40$, S.D = .80) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ขอยืมการสอนจากครูท่านอื่น ($\bar{X} = 3.59$, S.D = 1.43)

3.3 ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน

ตารางที่ 4.22 ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (n = 361)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1	ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อการสอน	3.99	1.19	มาก
2	ผู้บริหารมีการวางแผนร่วมกันในการวางระบบการใช้สื่อการสอน	4.09	1.23	มาก
3	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการใช้สื่อการสอน	4.09	.94	มาก

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
4	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการฝึกอบรมการใช้สื่อการสอน	3.99	.90	มาก
5	ผู้บริหารให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการใช้สื่อการสอน	3.89	.83	มาก
6	ผู้บริหารเชิญผู้เชี่ยวชาญมาใช้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนในการจัดการเรียนการสอน	3.79	.87	มาก
7	ผู้บริหารมีการนิเทศ ติดตามการใช้สื่อการสอน	4.09	.70	มาก
8	ผู้บริหารสนับสนุนสถานที่เก็บรักษาสื่อการสอนเป็นหมวดหมู่	4.09	.70	มาก
รวม		4.00	.92	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D = .92) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผู้บริหารมีการวางแผนร่วมกันในการวางระบบการใช้สื่อการสอน ($\bar{X} = 4.09$, S.D = 1.23) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารเชิญผู้เชี่ยวชาญมาใช้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.79$, S.D = .87)

**ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์
ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่ เขต 3**

สรุปข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครู
ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

- 3.1.1 ส่วนมากจะใช้สื่อการสอนที่หาง่าย และสะดวก (5 คน)
- 3.1.2 ใช้สื่อการสอนตามสภาพบริบทของโรงเรียน (5 คน)
- 3.1.3 ใช้สื่อการสอนตามระดับชั้นของนักเรียน (4 คน)
- 3.1.4 สื่อการสอนที่ใช้อยู่ไม่ทันสมัย (3 คน)
- 3.1.5 สื่อการสอนอยู่ในสภาพที่ใช้ได้พอสมควร (3 คน)
- 3.1.6 ใช้สื่อการสอนนำเข้าบทเรียนอยู่บ่อยครั้ง (1 คน)
- 3.1.7 สื่อการสอนทำให้นักเรียนสนใจการเรียนเพิ่มขึ้น (1 คน)

3.2 ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

- 3.2.1 สื่อการสอนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน (7 คน)
- 3.2.2 ครูไม่มีทักษะ ความชำนาญในการใช้สื่อการสอนบางประเภท (6 คน)
- 3.2.3 สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้นของนักเรียน (5 คน)
- 3.2.4 ใช้สื่อการสอนไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียน (5 คน)
- 3.2.5 โรงเรียนอยู่บนที่ราบสูง จึงขาดสื่อการสอนเทคโนโลยี (4 คน)
- 3.2.6 ครูไม่ได้จับเอาวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์มาโดยตรง จึงไม่มีถนัดในการใช้
สื่อการสอน (4 คน)
- 3.2.7 โรงเรียนไม่มีห้องเรียนเฉพาะของวิชาดนตรี หรือวิชานาฏศิลป์ จึงไม่มีสถานที่
ในการเก็บรักษาสื่อการสอน ทำให้สื่อการสอนนั้นชำรุดหรือสูญหายได้ง่าย (2 คน)
- 3.2.8 สื่อการสอนไม่มีคุณภาพ ชำรุดได้ง่าย (2 คน)
- 3.2.9 สื่อการสอนบางประเภทมีราคาสูง ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อ (1 คน)
- 3.2.10 สื่อการสอนบางประเภทเป็นสื่อสำเร็จรูป ดังนั้นเนื้อหาอาจไม่ตรงกับ
บทเรียน (1 คน)
- 3.2.11 สื่อการสอนชำรุดง่าย ไม่มีทักษะและงบประมาณในการซ่อมแซม (1 คน)

3.2.12 ห้องเรียนขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เอื้อต่อการใช้สื่อการสอนบางประเภท (1 คน)

3.2.13 อุปกรณ์ทางด้านวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ขาดแคลนตามบริบทของโรงเรียน ทำให้มีผลกระทบในการเรียนการสอน (1 คน)

3.3 ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

3.3.1 ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อการสอน (9 คน)

3.3.2 ต้องการงบประมาณในการจัดหา และซ่อมแซมสื่อการสอน (8 คน)

3.3.3 ควรจัดหาสื่อการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน (7 คน)

3.3.4 ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ ในเรื่องทักษะการใช้สื่อการสอน (5 คน)

3.3.5 ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ ในการซ่อมแซมสื่อการสอนเบื้องต้น (5 คน)

3.3.6 เชิญผู้เชี่ยวชาญมาใช้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับของนักเรียน (3 คน)

3.3.7 ควรจัดทำโครงการเกี่ยวกับวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในวิชานั้นๆ (2 คน)

3.3.8 รับบริจาคสื่อการสอนจากหน่วยงานต่างๆ (2 คน)

3.3.9 สำรวจความต้องการของครูในด้านการจัดหาสื่อการสอน (2 คน)

3.3.10 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรจัดสรรงบประมาณทางด้านวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ (2 คน)

3.3.11 แต่ละโรงเรียนควรมีครูดนตรี และครูนาฏศิลป์ที่จบมาโดยตรง เพราะมีทักษะและความชำนาญในการใช้สื่อการสอน (1 คน)

3.3.12 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการสอน (1 คน)

3.3.13 ผู้บริหารควรมีการนิเทศการสอนของครูอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน (1 คน)

3.3.14 ควรมีห้องปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการใช้สื่อการสอนได้อย่างเต็มที่ (1 คน)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

1.2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา
- 3) เพื่อศึกษาความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1,530 คน จาก 153 โรงเรียน

1.3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 361 คน ด้วยวิธีการ

สุ่มแบบง่าย ตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1967, p. 886) ที่ความเชื่อมั่น 95%

1.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น

แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อความจำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 126 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

1.3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามด้วยตนเองไปยัง

ประชากรและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง แบบสอบถามจำนวน 361 ฉบับ ได้รับคืน 361 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ ช่วงเวลาการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน 2558 – เดือนกันยายน 2558

1.3.5 วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติห่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.4 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.4.1 ข้อมูลทั่วไปของครูวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ พบว่า ครูวิชาดนตรี และ

วิชานาฏศิลป์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 36 – 40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรีมีประสบการณ์การสอน 5 - 10 ปี ใช้สื่อการสอนในแต่ละภาคการศึกษาที่ผ่านมาสัปดาห์ละ 1 – 5 ครั้ง และใช้สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์บ่อยที่สุด

1.4.2 การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยมีรายละเอียด ในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ พบว่าประเภท

ของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูใช้สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ คือ หนังสือเรียน แบบเรียนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ สื่อการสอนประเภทวัสดุ คือ รูปภาพ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ คือ วัสดุทัศนสาธิต การแสดงต่างๆ สื่อการสอนประเภทเทคนิคหรือวิธีการ คือ การสาธิตและสื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ

ด้านขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอน คือ มีการเลือก ตัดแปลง หรือ ออกแบบสื่อการสอน ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอน คือ มีการจัดลำดับการใช้สื่อการสอน ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน คือ การใช้สื่อการสอนเสนอเนื้อหาบทเรียน และขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน คือ มีการประเมินการวางแผนการใช้สื่อการสอน

2) ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดแต่ละด้าน ได้แก่ ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน คือ สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับระดับของนักเรียน ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอน คือ การเตรียมสื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอน คือ สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน และปัญหาขั้นการประเมินผลสื่อการสอน คือ การประเมินปัญหา หรือรายงานของการใช้สื่อการสอน

3) ด้านความต้องการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดแต่ละด้าน ได้แก่ ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน คือ ต้องการความรู้ในการดูแล รักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน ความต้องการการจัดหาสื่อการสอน คือ เลือกสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้ว และความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้ สื่อการสอน คือ ผู้บริหารมีการวางแผนร่วมกันในการวางระบบการใช้สื่อการสอน

2. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก หนังสือเรียน แบบเรียนดนตรี และนาฏศิลป์ เป็นสื่อการสอนที่หาได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว สามารถช่วยถ่ายทอดเนื้อหาที่เป็นหลักการและทฤษฎีทางด้านดนตรี และนาฏศิลป์ให้กับผู้เรียนได้เป็นรายบุคคล หนังสือเรียนในปัจจุบันมีลักษณะรูปเล่มที่สวยงาม ใช้กระดาษที่มีคุณภาพ ตัวหนังสืออ่านง่าย ขนาดรูปเล่มกะทัดรัด ภาพประกอบที่น่าสนใจ และยังคงเป็นสื่อหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียน ประเด็นนี้สอดคล้อง

กับ ประเทือง อังกูรวัฒนา (2543) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการ และปัญหาการใช้สื่อการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า ครูโสตทัศนศึกษา และครูผู้สอนส่วนมากใช้สื่อประเภทตำรา แบบเรียน ประเด็นนี้สอดคล้องกับ ชารอยา หะยียูไซ๊ะ (2554) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 โดยภาพรวมครูมีความคิดเห็นว่าคุณภาพการใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ ครูมีการใช้สื่อการสอน ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือเรียนและแบบเรียนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูงที่สุด กอปรกับครูในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่สอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์นั้น ส่วนใหญ่ครูประจำชั้นจะเป็นคนสอนเองซึ่งไม่ตรงกับวิชาเอกไม่มีความถนัด แต่ที่สอนเพราะจำเป็นเนื่องจากขาดแคลนครู ดังนั้น ครูจึงไม่มีความรู้ ความชำนาญในการออกผลิตและการใช้สื่อการสอน อื่นๆ นอกจากหนังสือเรียน แบบเรียนดนตรี และนาฏศิลป์

ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน ครูมีการใช้สื่อการสอนเสนอเนื้อหาบทเรียนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก สื่อการสอนมีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะช่วยให้นักเรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่าย สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และสื่อการสอนยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนได้โอกาสในการเรียนรู้โดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ประเด็นนี้สอดคล้องกับ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนว่า สื่อการสอนให้ประโยชน์ทั้งต่อนักเรียนและครู สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของครูในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะในบางครั้งอาจให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง ประเด็นนี้สอดคล้องกับ วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อการเรียนรู้ที่มีต่อครูว่า การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ครูมีความสุขสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้น

2.2 ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการนำเสนอสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน และเอกสาร คู่มือการใช้สื่อการสอน ทั้งนี้เนื่องจากบางโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 อาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิตสื่อการสอนหรือนำเสนอสื่อการสอน การขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ประเด็นนี้สอดคล้องกับ ประเทือง อังกูรวัฒนา (2543) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการ และปัญหาการใช้สื่อการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการบริการ ส่วนมากมีปัญหาเรื่องขาดสื่อที่จำเป็น ขาดผู้ช่วยในการผลิตงานกราฟิก

2.3 ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์นั้น ครูต้องการความรู้ในการดูแล รักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน ทั้งนี้เนื่องมาจากสื่อการสอนบางประเภทมีราคาสูง ต้องมีระบบการเก็บและการดูแลรักษา เพื่อประสิทธิภาพและความคงทนของสื่อการสอนวิชาดนตรีประเด็นนี้สอดคล้องกับ โกวิทย์ ชันศิริ (2532) กล่าวว่า สื่อการสอนวิชาดนตรีประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายประเภท อุปกรณ์และเครื่องดนตรีบางประเภทมีราคาสูงมาก ต้องมีระบบการเก็บและการดูแลรักษา ประเด็นนี้สอดคล้องกับ ประเทือง อังสุวรรณ (2543) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพความต้องการ และปัญหาการใช้สื่อการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า การบำรุงรักษา ซ่อมแซม จัดซื้อและ การผลิตให้มีคุณภาพเป็นปัญหาระดับมาก

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความต้องการสื่อการสอนประเภทหนังสือเรียน แบบเรียนดนตรี และนาฏศิลป์สูงที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริม และจัดหาสื่อการสอนนี้ให้เพียงพอกับความ ต้องการของครู เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

3.1.2 ผลการวิจัยพบว่า ครูประสบปัญหาด้านการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน และเอกสาร คู่มือการใช้สื่อการสอน ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริม และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและเอกสาร คู่มือการใช้สื่อการสอน ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตาม จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3.1.3 ผลการวิจัยพบว่า ครูต้องการความรู้ในการดูแลรักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ควรจัดสรรงบประมาณให้ผู้บริหาร สถานศึกษาจัดทำเอกสารคู่มือการดูแลรักษา ซ่อมแซมสื่อการสอนเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ และทักษะดูแล รักษา ซ่อมแซมสื่อการสอนการสื่อการสอนให้มีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า ครูประสบปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนที่ขาดทักษะในการใช้สื่อการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับมาก ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมทักษะการใช้สื่อการสอนการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครู เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล เวียสุวรรณ และ นิตยา เวียสุวรรณ. (2539). แนวคิดการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและ
แนวทางในการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
สำหรับสายงานมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน แกรมมี.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและเพื่อจัดกระบวนการ
เรียนรู้. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). คู่มือการจัดการสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2545). คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: CURS ภาลาตพรว้า.
- _____. (2546). สภาพการใช้สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนำ
ร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนเครือข่ายแกนนำการใช้หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงานการวิจัยกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ.
- _____. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชน
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
อรุณการพิมพ์.
- โกวิทย์ ชันศิริ. (2532). การสอนดนตรีนาฏศิลป์. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับ
ประถมศึกษา. หน่วยที่ 8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรรยา แสนเจริญสุข. (2544). ปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนกิจกรรมดนตรี – นาฏศิลป์
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
มหาสารคาม.
- จรรยา เหนียนเฉลย. (2546). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.
- จีระศักดิ์ ศรีรัตน์. (2544). ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาดนตรีและ
นาฏศิลป์กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

- เฉลิมศรี สุพร. (2546). ปัญหาในการผลิตและใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2554). สื่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. หน่วยที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชารอยา หะยัญไชยะ. (2554). การใช้สื่อการสอนคณิตศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2538). พฤติกรรมการสอนดนตรี. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญาณี บุญพิละ. (2545). สภาพปัญหา และความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นัทพร คำนิง, สุชิน รอดพ่าย, สุมาลี สีลา, สุวิภา แก้วมา, และ อรอนงค์ โชคสวัสดิ์. (2548). การศึกษาปัญหา และความต้องการในการใช้สื่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- นิคม ทาแดง. (2545). เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. (2545). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- ประเทือง อังกูรวัฒนา. (2543). สภาพ ความต้องการ และปัญหาการใช้สื่อการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ประเสริฐ บริโป. (2545). ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้สื่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พระมหาสง่า ทองละมุน. (2544). การใช้สื่อการสอนวิชาจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

- พูนผล อรุณรักถาวร. (2548). สารสนเทศด้านดนตรี. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศศึกษาศาสตร์* พิเศษ. หน่วยที่ 13. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2545). *การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- รัชดาพร ธรรมศิริรักษ์. (2544). *การเลือกและการใช้สื่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครูระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดกองการศึกษาเทศบาล เมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- เรณู โกศินานนท์. (2535). *นาฏดุริยางคสังคีตกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์. (2551). *สื่อและนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้*. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.
- วราภรณ์ นาโควงค์. (2552). *ปัญหาและแนวทางพัฒนาการสอนวิชานาฏศิลป์ของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น, กรุงเทพฯ.
- วราภรณ์ ยูงหนู. (2552). *ครูภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรีประจำห้องเรียน ระดับประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- วิภา หงส์ทอง. (2541). *การพัฒนาชุดการสอนมินิคอร์ส เรื่อง การลือข่อยเบื้องต้น สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วิรุณ ตั้งเจริญ และ วชิระ อินทร์อุดม. (2548). *ศิลปะและสังคม*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- วีรพร จำปาอ่อน. (2548). *การใช้สื่อการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 และเขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- เว็บไซต์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3. (2558). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ สพป.ชม.3 ปีการศึกษา 2558*. สืบค้นจาก <http://www.cmarea3.go.th/new54>.
- เว็บไซต์สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2558). *หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬารามย์อมลสิรินธร*. สืบค้นจาก <http://www.Kingramamusic.org/libraryShtm.htm>.

- คັນสนีย์ สังสรรค์อนันต์ และ วัฒนา มัคคสมัน. (2554). สื่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *เอกสารการ
สอนชุดวิชาสื่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. หน่วยที่ 12. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศิริพร ชีปนวัฒนา. (2548). *หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. เชียงใหม่: คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมัคร สงพัฒ. (2544). *ปัญหาการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สำลี รักสุทธิ. (2553). *คู่มือการจัดทำสื่อวัตกรรมการเรียนและแผนฯ ประกอบสื่อวัตกรรมการเรียน*. กรุงเทพฯ:
พัฒนาศึกษา.
- สุกัญญา แพงโสม. (2545). *ชุดการเรียนการสอน*. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- สุเทพ ไตรสุวรรณ. (2548). *การใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนคงคาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาเพชรบุรี เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2547). *การสร้างสื่อการสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียน*.
ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- สุวดี พิณประภัสร์. (2543). *การใช้สื่อการสอนเนื้อหาวิชาดนตรีของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
และ 4 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- หนูม้วน ร่มแก้ว. (2545). *ความรู้เบื้องต้นในการวิจัยเทคโนโลยีการศึกษา*. เชียงใหม่: คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ช้างเผือก.
- อนิรุทธิ์ ทองสม. (2544). *การใช้สื่อการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อำพล พำขุนทด. (2545). *การใช้สื่อการสอนของครูกลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์. (2545). *หลักการและแนวคิดสู่ปฏิบัติ*. ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Best, John W. and Kahn, James V. (1993). *Research in Education*. Boston: Allyn and
Bacon.

- Erickson, W.H. (1972). *Administering Instructional Media Programmers*. New York: The McMillan.
- Lafferty, Peter and Rowe, Julain. (1995). *The Dictionary of Science*. New York: Simon & Schuster.
- Penny, G.W. (1991). *Secondary Mathematics Instructional Materials: Usage, Effectiveness and Need*. (Online) Retrieved from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9223620>.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics An Introductory Analysis*. New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

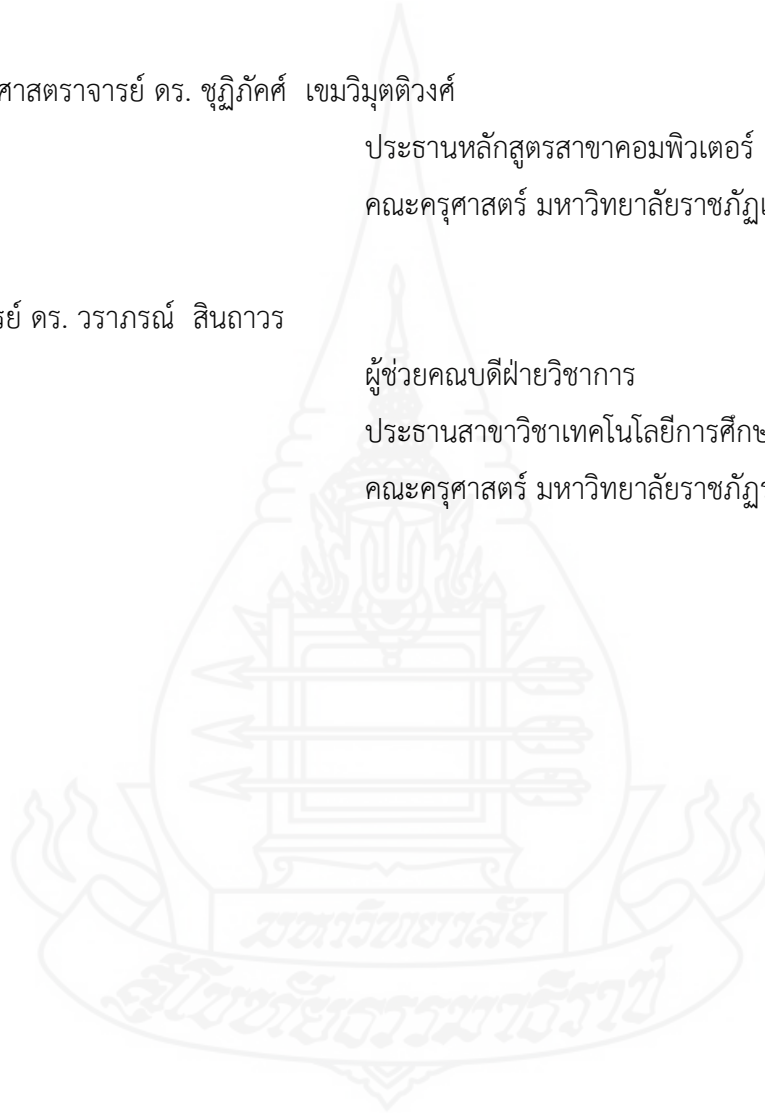

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม
 อาจารย์ประจำสำนักเทคโนโลยีการศึกษา
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุภวิภา คีร์ เขมวิมุตติวงศ์
 ประธานหลักสูตรสาขาคอมพิวเตอร์
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. อาจารย์ ดร. วราภรณ์ สีนถาวร
 ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ
 ประธานสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์
ของครูระดับประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระแขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
3. ความคิดเห็นของท่านและข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ จะเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลของท่านเพื่อใช้ประโยชน์เฉพาะงานวิจัยนี้เท่านั้น
4. แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ครอบคลุม 3 ด้าน รวมจำนวน 126 ข้อคำถาม ดังนี้
 1. ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ครอบคลุม
 - 1.1 ประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์
 - 1.2 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์
 2. ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ ครอบคลุม
 - 2.1 ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน
 - 2.2 ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอน
 - 2.3 ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอน
 - 2.4 ปัญหาขั้นการประเมินผลสื่อการสอน
 3. ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์
 - 3.1 ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน

3.2 ความต้องการการจัดหาสื่อการสอน

3.3 ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน
ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในการอนุเคราะห์ของท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้
ชิตชนก แก้วมณี
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1
สถานสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

21 - 25 ปี

26 - 30 ปี

31 - 35 ปี

36 - 40 ปี

41 - 45 ปี

46 - 50 ปี

51 - 55 ปี

56 - 60 ปี

3. ระดับการศึกษาของท่าน

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. ประสบการณ์การสอนของท่าน

ต่ำกว่า 5 ปี

5 - 10 ปี

11 - 15 ปี

16 - 20 ปี

21 - 25 ปี

มากกว่า 25 ปี

5. ท่านใช้สื่อการสอนในแต่ละภาคการศึกษาที่ท่านผ่านมาในระดับใด

ไม่เคยใช้เลย

สัปดาห์ละ 1 - 5 ครั้ง

สัปดาห์ละ 6 -10 ครั้ง

ทุกครั้งที่สอน

6. ท่านใช้สื่อการสอนประเภทใดบ่อยที่สุด

- สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์
- สื่อการสอนประเภทวัสดุ
- สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์
- สื่อการสอนประเภทเทคนิค วิธีการ
- สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ตอนที่ 2
แบบสอบถาม การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์
ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

- 5 หมายถึง มีสภาพ/ระดับปัญหา/ระดับความต้องการ มากที่สุด
 4 หมายถึง มีสภาพ/ระดับปัญหา/ระดับความต้องการ มาก
 3 หมายถึง มีสภาพ/ระดับปัญหา/ระดับความต้องการ ปานกลาง
 2 หมายถึง มีสภาพ/ระดับปัญหา/ระดับความต้องการ น้อย
 1 หมายถึง มีสภาพ/ระดับปัญหา/ระดับความต้องการ น้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อที่	รายการ	สภาพการใช้สื่อการสอน					ไม่ใช่
		ระดับการใช้งาน					
		5	4	3	2	1	
สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์							
0.	หนังสือเรียน แบบเรียนดนตรี และนาฏศิลป์	/					

จากตัวอย่างข้อ 0 ในข้อมีการใช้สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ หนังสือเรียน แบบเรียนดนตรี และนาฏศิลป์ ท่านมีความคิดเห็นว่ามีการใช้สื่อการสอนในการจัดการเรียนการสอนของท่านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด จึงทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง 5

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ปัญหาชั้นการเลือกสื่อการสอน						
1.	สื่อการสอนไม่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	/				

จากตัวอย่างข้อ 1 ในข้อปัญหาชั้นการเลือกสื่อการสอน ท่านมีความคิดเห็นว่า มีการใช้สื่อการสอนไม่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ระดับ มากที่สุด จึงทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง 5

1. ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

1.1 ประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ข้อที่	รายการ	สภาพการใช้สื่อการสอน					ไม่ใช่
		ระดับการใช้งาน					
		5	4	3	2	1	
สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์							
1.	หนังสือเรียน แบบเรียนดนตรี และนาฏศิลป์						
2.	คู่มือครู						
3.	แบบฝึกทักษะ						
4.	หนังสืออ่านประกอบ						
5.	หลักสูตรวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์						
6.	วารสารวิชาการ / วารสารวิจัยทางดนตรี และนาฏศิลป์						
7.	เอกสารประกอบการเรียนการสอน						
8.	แผ่นพับ						
9.	โปสเตอร์ / ป้ายประชาสัมพันธ์						
สื่อการสอนประเภทวัสดุ							
10.	แผนภาพดนตรี						
11.	แผนภาพนาฏศิลป์						
12.	รูปภาพ						
13.	ป๊อปอัพ						
สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์							
14.	เครื่องดนตรีไทย						
15.	เครื่องดนตรีสากล						

ข้อที่	รายการ	สภาพการใช้สื่อการสอน					
		ระดับการใช้งาน					ไม่ใช้
		5	4	3	2	1	
16.	เครื่องดนตรีที่บ้าน						
17.	เครื่องแต่งกาย						
18.	เครื่องประดับ						
19.	อุปกรณ์ประกอบการแสดง						
20.	หุ่นจำลอง						
21.	แผ่นซีดีเพลง						
22.	วีดิทัศน์สารคดีการแสดงต่าง ๆ						
23.	เครื่องรับโทรทัศน์						
24.	เครื่องฉายข้ามศีรษะ, เครื่องฉายแผ่นใส						
25.	เครื่องฉายภาพวัสดุสามมิติ (Visualizer)						
26.	เครื่องฉายแอลซีดี (LCD Projector)						
27.	เครื่องเล่นซีดี / วีซีดี / ดีวีดี						
สื่อการสอนประเภทเทคนิคหรือวิธีการ							
28.	การบรรยาย						
29.	การสาธิต						
30.	การศึกษานอกสถานที่ / ทัศนศึกษา						
31.	การเชิญครูภูมิปัญญาภายในชุมชนมาเป็นวิทยากร						
32.	การจัดนิทรรศการ						
33.	เกมการศึกษา						
34.	เพลงประกอบ						
35.	นิทาน						
36.	การแสดงในสถานการณ์จริง						
สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ							
37.	ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ						
38.	สไลด์คอมพิวเตอร์						
39.	การเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์						
40.	วีดิทัศน์ออนไลน์						
41.	บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)						
42.	หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e - Book)						
43.	การเรียนรู้ผ่านแท็บเล็ต						

ข้อที่	รายการ	สภาพการใช้สื่อการสอน					ไม่ใช่
		ระดับการใช้งาน					
		5	4	3	2	1	
44.	การเรียนรู้ผ่านสมาร์ทโฟน						
45.	การเรียนรู้การสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web Page)						

1.2 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ข้อที่	รายการ	ระดับปฏิบัติการ				
		5	4	3	2	1
ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอน						
1.	มีการวิเคราะห์ลักษณะของนักเรียน					
2.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน					
3.	มีการเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอน					
4.	มีการวิเคราะห์ความต้องการของหลักสูตรเพื่อกำหนดสื่อการสอนที่ใช้					
5.	มีการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาของการสอน					
ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอน						
6.	มีการเตรียมเนื้อหาที่จะใช้สื่อการสอน					
7.	มีการจัดลำดับการใช้สื่อการสอน					
8.	มีการตรวจสอบสภาพของสื่อการสอน					
9.	มีการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนก่อนการใช้งานจริง					
10.	มีการกำหนดลักษณะและวิธีการใช้สื่อการสอน					
11.	มีการตรวจสอบสภาพความปลอดภัยของสื่อการสอน					
12.	มีการจัดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือให้พร้อมและจำนวนเพียงพอ					
13.	มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสื่อการสอนที่ใช้					
ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน						
14.	มีการใช้สื่อการสอนตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้					
15.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน					
16.	มีการใช้สื่อการสอนเสนอเนื้อหาบทเรียน					
17.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อแจ้งให้นักเรียนทราบถึงกิจกรรมการเรียน					
18.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน					
19.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาบทเรียน					
20.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน					

ข้อที่	รายการ	ระดับปฏิบัติการ				
		5	4	3	2	1
ขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน						
21.	มีการประเมินการวางแผนการใช้สื่อการสอน					
22.	มีการประเมินกระบวนการใช้สื่อการสอน ก่อน ระหว่างและหลังการใช้สื่อการสอน					
23.	มีการประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน					

2. ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน						
1.	สื่อการสอนไม่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้					
2.	สื่อการสอนไม่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา					
3.	สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับระดับของนักเรียน					
4.	สื่อการสอนไม่เอื้อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม					
5.	สื่อการสอนไม่กระตุ้นการเรียนรู้					
6.	สื่อการสอนไม่มีความหลากหลาย					
7.	สื่อการสอนไม่ได้ผ่านการผลิตที่มีคุณภาพเหมาะกับการเรียนรู้					
8.	สื่อการสอนไม่น่าสนใจและล้าสมัย					
9.	สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน					
10.	สื่อการสอนไม่ช่วยนักเรียนในด้านการใช้สติปัญญาพิจารณาแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ด้วยตนเอง					
ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอน						
11.	การเตรียมสภาพห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมนักเรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ป้ายนิเทศ มุมประสบการณ์ ฯลฯ					
12.	ความร่วมมือของนักเรียนในการเตรียมห้องเรียนเพื่อการใช้สื่อการสอน					
13.	ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ร่วมกับสื่อการสอน					
14.	การเตรียมสื่อการสอนล่วงหน้าก่อนการจัดการเรียนการสอน					
15.	การเตรียมสื่อการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน					
16.	การทดลองใช้และแก้ไขข้อบกพร่องของสื่อการสอนก่อนนำไปใช้จริง					
17.	ทักษะและความรู้ในการเตรียมสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา					
18.	การศึกษารายละเอียดการใช้สื่อการสอนก่อนการสอน					

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
19.	ทักษะในการเลือกใช้สื่อการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการสอน					
ปัญหาขั้นการนำเสนอสื่อการสอน						
20.	ทักษะในการใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน					
21.	ทักษะการใช้สื่อการสอนเพื่อเนื้อหาบทเรียน					
22.	ทักษะในการกระตุ้นให้นักเรียนอยากมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน					
23.	ทักษะในการใช้สื่อการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง					
24.	ทักษะการใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับเวลา เนื้อหาและแผนการสอนที่วางไว้					
25.	ทักษะใช้สื่อการสอนในการสื่อสารให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนนั้น ๆ					
26.	ทักษะการใช้สื่อการสอนให้เหมาะกับกิจกรรมการสอน					
27.	ทักษะในการใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิธีสอน					
28.	ทักษะในการใช้สื่อการสอนประกอบการอธิบายข้อซักถามของนักเรียน					
29.	สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน					
30.	เอกสาร คู่มือการใช้สื่อการสอน					
31.	สื่อการสอนที่มีอยู่ส่วนมากชำรุดและใช้การไม่ได้					
ปัญหาขั้นการประเมินผลสื่อการสอน						
32.	การทดสอบสื่อการสอนก่อนนำไปสอน					
33.	การดำเนินการใช้สื่อการสอนตามแผนที่กำหนด					
34.	การประเมินตนเองของครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน					
35.	การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน					
36.	การสำรวจข้อบกพร่องหลังการใช้สื่อการสอน					
37.	การนำผลการประเมินการใช้สื่อการสอนมาปรับปรุงการใช้สื่อการสอนในครั้งต่อไป					
38.	การประเมินปัญหา หรือรายงานของการใช้สื่อการสอน					

3. ด้านความต้องการการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ข้อที่	รายการ	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน						
1.	ต้องการความรู้เรื่องประเภทของสื่อการสอน					
2.	ต้องการความรู้ในการเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน					
3.	ต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน					
4.	ต้องการความรู้ทางทักษะกระบวนการระหว่างใช้สื่อการสอน					
5.	ต้องการความรู้ทางด้านการประเมินสื่อการสอน					
6.	ต้องการความรู้ในการดูแล รักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน					
ความต้องการการจัดหาสื่อการสอน						
7.	เลือกสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้ว					
8.	ดัดแปลงสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้วและทำให้มีคุณภาพดีขึ้น					
9.	ออกแบบสื่อการสอนและผลิตสื่อการสอนเอง					
10.	ขอยืมการสอนจากครูท่านอื่น					
11.	รับบริจาคจากหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน					
12.	จัดซื้อใหม่ตามงบประมาณที่ได้รับ					
ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน						
13.	มีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อการสอน					
14.	มีการวางแผนร่วมกันในการวางระบบการใช้สื่อการสอน					
15.	มีการส่งเสริม สนับสนุนการใช้สื่อการสอน					
16.	มีการส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการฝึกอบรมการใช้สื่อการสอน					
17.	มีการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการใช้สื่อการสอน					
18.	มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาใช้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนในการจัดการเรียนการสอน					
19.	มีการนิเทศ ติดตามการใช้สื่อการสอน					
20.	มีการสนับสนุนสถานที่เก็บรักษาสื่อการสอนเป็นหมวดหมู่					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

1. ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

.....

.....

.....

.....

2. ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

.....

.....

.....

.....

3. ด้านความต้องการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

3.1 ความต้องการจัดหาสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

.....

.....

.....

.....

3.2 ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และ
วิชานาฏศิลป์

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามการวิจัย

ชิตชนก แก้วมณี

ผู้วิจัย

ภาคผนวก ค

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ IOC
เรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

คำชี้แจง

ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อประเด็นคำถาม เรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยคำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นของท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป ดังนี้

1. ถ้าเห็นว่าสอดคล้อง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง +1
2. ถ้าไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 0
3. ถ้าไม่เห็นว่าไม่สอดคล้อง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง -1

และโปรดให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ถ้ามี)

1. ด้านสภาพการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

1.1 ประเภทของสื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์					
1.	หนังสือเรียน แบบเรียนดนตรี และนาฏศิลป์	+1	+1	+1	1.00
2.	คู่มือครู	+1	+1	+1	1.00
3.	แบบฝึกทักษะ	+1	+1	+1	1.00
4.	หนังสืออ่านประกอบ	+1	+1	+1	1.00
5.	หลักสูตรดนตรี และนาฏศิลป์	+1	+1	+1	1.00
6.	วารสารวิชาการ / วารสารวิจัยทางดนตรี และนาฏศิลป์	+1	+1	+1	1.00
7.	เอกสารประกอบการเรียนการสอน	+1	+1	+1	1.00
8.	แผ่นพับ	+1	+1	+1	1.00
9.	โปสเตอร์ / ป้ายประชาสัมพันธ์	+1	+1	+1	1.00

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
สื่อการสอนประเภทวัสดุ					
10.	แผนภาพดนตรี	0	+1	+1	0.66
11.	แผนภาพนาฏศิลป์	0	+1	+1	0.66
12.	รูปภาพ	+1	+1	+1	1.00
13.	ป๊อปอัพ	0	+1	+1	0.66
สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์					
14.	เครื่องดนตรีไทย	+1	+1	+1	1.00
15.	เครื่องดนตรีสากล	+1	+1	+1	1.00
16.	เครื่องดนตรีพื้นบ้าน	+1	+1	+1	1.00
17.	เครื่องแต่งกาย	+1	+1	+1	1.00
18.	เครื่องประดับ	+1	+1	+1	1.00
19.	อุปกรณ์ประกอบการแสดง	+1	+1	+1	1.00
20.	หุ่นจำลอง	0	+1	+1	0.66
21.	แผ่นซีดีเพลง	0	+1	+1	0.66
22.	วีดิทัศน์สารคดีการแสดงต่าง ๆ	-1	+1	+1	0.66
23.	เครื่องรับโทรทัศน์	+1	+1	+1	1.00
24.	เครื่องฉายข้ามศีรษะ, เครื่องฉายแผ่นใส	+1	0	+1	0.66
25.	เครื่องฉายภาพวัสดุสามมิติ (Visualizer)	+1	+1	+1	1.00
26.	เครื่องฉายแอลซีดี (LCD Projector)	+1	0	+1	0.66
27.	เครื่องเล่นซีดี / วีซีดี / ดีวีดี	+1	+1	+1	1.00
สื่อการสอนประเภทเทคนิคหรือวิธีการ					
28.	การบรรยาย	+1	+1	+1	1.00
29.	การสาธิต	+1	+1	+1	1.00
30.	การศึกษา	0	+1	+1	0.66
31.	การเชิญครูภูมิปัญญาภายในชุมชนมาเป็นวิทยากร	+1	+1	+1	1.00
32.	การจัดนิทรรศการ	+1	+1	+1	1.00
33.	เกมการศึกษา	+1	+1	+1	1.00
34.	เพลงประกอบ	+1	+1	+1	1.00
35.	นิทาน	+1	+1	+1	1.00

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
36.	การแสดงในสถานการณ์จริง	+1	+1	+1	1.00
สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ					
37.	ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ	+1	+1	+1	1.00
38.	สไลด์คอมพิวเตอร์	+1	0	+1	0.66
39.	การเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์	+1	+1	+1	1.00
40.	วีดิทัศน์ออนไลน์	+1	+1	+1	1.00
41.	บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)	+1	+1	+1	1.00
42.	หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e - Book)	+1	+1	+1	1.00
43.	การเรียนรู้ผ่านแท็บเล็ต	+1	+1	+1	1.00
44.	การเรียนรู้ผ่านสมาร์ทโฟน	+1	+1	+1	1.00
45.	การเรียนรู้การสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web Page)	+1	+1	+1	1.00

1.2 ขั้นตอนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
ขั้นตอนการวางแผนการใช้สื่อการสอน					
1.	มีการวิเคราะห์ลักษณะของนักเรียน	+1	+1	+1	1.00
2.	มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน	+1	+1	+1	1.00
3.	มีการเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
4.	มีการวิเคราะห์ความต้องการของหลักสูตรเพื่อกำหนดสื่อการสอนที่ใช้	+1	+1	+1	1.00
5.	มีการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาของการสอน	+1	+1	+1	1.00

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
ขั้นตอนการเตรียมการใช้สื่อการสอน					
6.	มีการเตรียมเนื้อหาที่จะใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
7.	มีการจัดลำดับการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
8.	มีการตรวจสอบสภาพของสื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
9.	มีการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนก่อนการใช้งานจริง	+1	+1	+1	1.00
10.	มีการกำหนดลักษณะและวิธีการใช้สื่อการสอน	0	+1	+1	0.66
11.	มีการตรวจสอบความปลอดภัยของสื่อการสอน	0	+1	+1	0.66
12.	มีการจัดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือให้พร้อมและจำนวนเพียงพอ	+1	+1	+1	1.00
13.	มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสื่อการสอนที่ใช้	0	+1	+1	0.66
ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน					
14.	มีการใช้สื่อการสอนตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้	+1	+1	+1	1.00
15.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน	+1	+1	+1	1.00
16.	มีการใช้สื่อการสอนเสนอเนื้อหาบทเรียน	+1	+1	+1	1.00
17.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อแจ้งให้นักเรียนทราบถึงกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
18.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน	+1	+1	+1	1.00
19.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาบทเรียน	+1	+1	+1	1.00
20.	มีการใช้สื่อการสอนเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียน	+1	+1	+1	1.00
ขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อการสอน					
21.	มีการประเมินการวางแผนการใช้สื่อการสอน	0	+1	+1	0.66
22.	มีการประเมินกระบวนการใช้สื่อการสอนก่อน ระหว่างและหลังการใช้สื่อ การสอน	0	+1	+1	0.66
23.	มีการประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00

2. ด้านปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
ปัญหาขั้นการเลือกสื่อการสอน					
1.	สื่อการสอนไม่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.	สื่อการสอนไม่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา	+1	+1	+1	1.00
3.	สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับระดับของนักเรียน	0	+1	+1	0.66
4.	สื่อการสอนไม่เอื้อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
5.	สื่อการสอนไม่กระตุ้นการเรียนรู้	+1	0	+1	0.66
6.	สื่อการสอนไม่มีความหลากหลาย	+1	0	+1	0.66
7.	สื่อการสอนไม่ได้ผ่านการผลิตที่มีคุณภาพเหมาะสมกับการเรียนรู้	+1	0	+1	0.66
8.	สื่อการสอนไม่น่าสนใจและล้าสมัย	+1	0	+1	0.66
9.	สื่อการสอนไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน	+1	0	+1	0.66
10.	สื่อการสอนไม่ช่วยนักเรียนในด้านการใช้สติปัญญาพิจารณาแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ด้วยตนเอง	+1	0	+1	0.66
ปัญหาขั้นการเตรียมสื่อการสอน					
11.	การเตรียมสภาพห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ป้ายนิเทศ มุมประสบการณ์ ฯลฯ	+1	-1	+1	0.66
12.	ความร่วมมือของนักเรียนในการเตรียมห้องเรียนเพื่อการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
13.	ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ร่วมกับสื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
14.	การเตรียมสื่อการสอนล่วงหน้าก่อนการจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	1.00

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
15.	การเตรียมสื่อการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน	+1	+1	+1	1.00
16.	การทดลองใช้และแก้ไขข้อบกพร่องของสื่อการสอนก่อนนำไปใช้จริง	+1	+1	+1	1.00
17.	ทักษะและความรู้ในการเตรียมสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
18.	การศึกษารายละเอียดการใช้สื่อการสอนก่อนการสอน	+1	+1	-1	0.66
19.	ทักษะในการเลือกใช้สื่อการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการสอน	+1	+1	-1	0.66
ปัญหาในการนำเสนอสื่อการสอน					
20.	ทักษะในการใช้สื่อการสอนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน	+1	+1	+1	1.00
21.	ทักษะการใช้สื่อการสอนเพื่อเนื้อหาบทเรียน	+1	+1	+1	1.00
22.	ทักษะในการกระตุ้นให้นักเรียน อยากมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
23.	ทักษะในการใช้สื่อการสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	1.00
24.	ทักษะการใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับเวลา เนื้อหาและแผนการสอนที่วางไว้	+1	+1	+1	1.00
25.	ทักษะใช้สื่อการสอนในการสื่อสารให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนนั้น ๆ	+1	+1	+1	1.00
26.	ทักษะการใช้สื่อการสอนให้เหมาะกับกิจกรรมการสอน	+1	+1	+1	1.00
27.	ทักษะในการใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิธีสอน	+1	+1	+1	1.00
28.	ทักษะในการใช้สื่อการสอนประกอบการอธิบายข้อซักถามของนักเรียน	+1	+1	+1	1.00
29.	สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
30.	เอกสาร คู่มือการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
31.	สื่อการสอนที่มีอยู่ส่วนมากชำรุดและใช้การไม่ได้	+1	+1	+1	1.00

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
ปัญหาขั้นการประเมินผลสื่อการสอน					
32.	การทดสอบสื่อการสอนก่อนนำไปสอน	+1	+1	+1	1.00
33.	การดำเนินการใช้สื่อการสอนตามแผนที่กำหนด	+1	+1	+1	1.00
34.	การประเมินตนเองของครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
35.	การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
36.	การสำรวจข้อบกพร่องหลังการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
37.	การนำผลการประเมินการใช้สื่อการสอนมาปรับปรุงการใช้สื่อการสอนในครั้งต่อไป	+1	+1	+1	1.00
38.	การประเมินปัญหา หรือรายงานของการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00

3. ด้านความต้องการสนับสนุนการใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน					
1.	ต้องการความรู้เรื่องประเภทของสื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
2.	ต้องการความรู้ในการเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน	+1	+1	+1	1.00
3.	ต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
4.	ต้องการความรู้ทางทักษะกระบวนการระหว่างใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
5.	ต้องการความรู้ทางด้านการประเมินสื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
6.	ต้องการความรู้ในการดูแล รักษา ซ่อมแซมสื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
ความต้องการการจัดหาสื่อการสอน					
7.	เลือกสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้ว	+1	+1	+1	1.00
8.	ตัดแปลงสื่อการสอนจากสื่อที่มีอยู่แล้วและทำให้มีคุณภาพดีขึ้น	+1	+1	+1	1.00

ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	สรุปผล
9.	ออกแบบสื่อการสอนและผลิตสื่อการสอนเอง	+1	+1	+1	1.00
10.	ขอยืมสื่อการสอนจากครูท่านอื่น	+1	+1	+1	1.00
11.	รับบริจาคจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น	+1	+1	+1	1.00
12.	จัดซื้อใหม่ตามงบประมาณที่ได้รับ	+1	+1	+1	1.00
ความต้องการการสนับสนุน ส่งเสริมของผู้บริหารในการใช้สื่อการสอน					
13.	ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
14.	ผู้บริหารมีการวางแผนร่วมกันในการวางระบบการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
15.	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
16.	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการฝึกอบรมการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
17.	ผู้บริหารให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการใช้สื่อการสอน	+1	+1	-1	0.66
18.	ผู้บริหารเชิญผู้เชี่ยวชาญมาใช้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	1.00
19.	ผู้บริหารมีการนิเทศ ติดตามการใช้สื่อการสอน	+1	+1	+1	1.00
20.	ผู้บริหารสนับสนุนสถานที่เก็บรักษาสื่อการสอนเป็นหมวดหมู่	+1	+1	+1	1.00

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวชิตชนก แก้วมณี

นักศึกษาปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภาคผนวก ง

หนังสือตอบรับการนำเสนอแบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย

หนังสือตอบรับการนำส่งแบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๐๔๐๔๙.๑๖๔ /๑๑๐

โรงเรียนบ้านทุ่งละคร ตำบลเชียงดาว
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
๕๐๑๗๐

๑๖ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอส่งคืนแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม

อ้างถึง หนังสือโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม ที่ ศธ ๐๔๒๖๔.๐๔/๕๒๔ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑๐ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึงโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม ได้ขอความอนุเคราะห์ทางโรงเรียนกรอกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ของ นางสาวชิตชนก แก้วมณี ตำแหน่ง ครูโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๔ (เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน) นักศึกษาปริญญาโท แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ ตามความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

บัดนี้โรงเรียนบ้านทุ่งละครได้ดำเนินการกรอกข้อมูลแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่องดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนขอขอบพระคุณที่ให้โอกาสทางโรงเรียนเสนอความคิด และมีส่วนร่วมการให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาไทยต่อไป ทั้งนี้โรงเรียนได้แนบเอกสารดังกล่าวมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิชัย ทิพรส)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งละคร

โรงเรียนบ้านทุ่งละคร

๐๕๓-๔๕๖๘๙๒

ที่ ศธ ๐๔๐๔๙.๐๕๙ / ๒๘๗

โรงเรียนบ้านปางปอย ต.แม่คะ
อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๑๐

๑๑ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ส่งเอกสารข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม

อ้างถึงหนังสือที่ ศธ.๐๔๒๖๔.๐๔/๕๒๔ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๑๐ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง ด้วยทางโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม ได้ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยของ นางสาวชิตชนก แก้วมณี ตำแหน่ง ครูโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๔ (เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน) นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตามรายละเอียดแจ้งให้ทราบแล้วนั้น

บัดนี้ทางโรงเรียนบ้านปางปอยได้ดำเนินการตอบแบบสอบถามดังกล่าวเรียบร้อยแล้วและส่งเอกสารมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ว่าที่ ร.ต.จงรักษ์ กันทา)
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปางปอย

โรงเรียนบ้านปางปอย
โทรศัพท์ ๐๕๓-๔๖๐๐๒๕
ส่ง โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม กลุ่มบริหารวิชาการ

ที่ ศธ ๐๔๐๔๙.๐๐๒/๕๕๒

โรงเรียนบ้านเวียงฝาง
ตำบลเวียง อำเภอฝาง
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๑๑๐

๑๘ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ส่งข้อมูลงานวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม

อ้างถึง หนังสือที่ ศธ ๐๔๒๖๔.๐๔/๕๒๔ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑๐ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม ได้ขอความอนุเคราะห์มายังโรงเรียนบ้านเวียงฝาง กรอกแบบสอบถามเพื่อประกอบการวิจัยของ นางสาวชิตชนก แก้วมณี ตำแหน่ง ครู โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม เรื่อง การใช้สื่อการสอนวิชาดนตรี และวิชานาฏศิลป์ของครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ นั้น

บัดนี้ ทางโรงเรียนบ้านเวียงฝาง ได้ทำการกรอกแบบสอบถามฯ ดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว จึงขอส่งมา พร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายเจษฎาภรณ์ รอบคอบ)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเวียงฝาง

งานธุรการโรงเรียนบ้านเวียงฝาง

โทร./โทรสาร ๐ ๕๓๔๕ ๑๕๖๕, มือถือ ๐ ๙๓๘๒๐๓๒๙๔

Website : <http://www.bwf.ac.th>

ผู้อำนวยการ : rkjessy@gmail.com

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวชิตชนก แก้วมณี
วัน เดือน ปีเกิด	1 กุมภาพันธ์ 2529
สถานที่เกิด	อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ. 2547 ประกาศนียบัตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2551
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่
ตำแหน่ง	ครู

